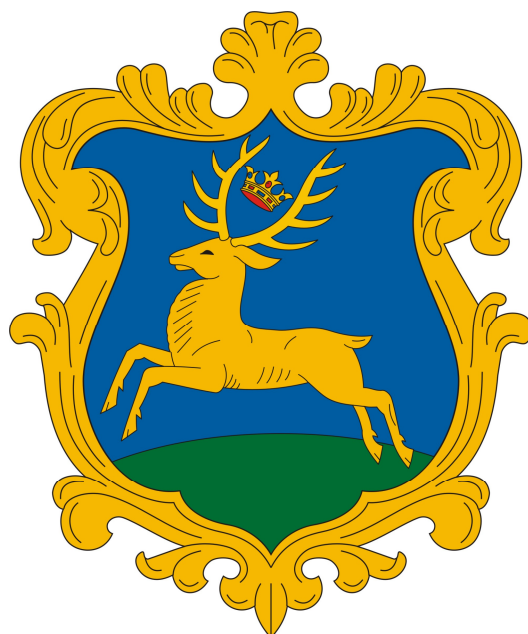

SZARVAS VÁROS

INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI

STRATÉGIÁJA

Készítette: Gekko Consulting Kft.
Budapest, Istenhegyi u. 59-61.

2009. december

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	7
I.1. Integrált városfejlesztési stratégia	7
I.2. A város rövid története	7
I.3. Földrajzi adottságok	9
I.4. Természeti és táji adottságok	9
I.5. Megközelíthetőség	9
II. SZARVAS VÁROS SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN	10
III. SZARVAS VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ RÖVID HELYZETÉRTÉKELÉS	18
III.1. Városszerkezet	18
III.2. Gazdaság	20
III.1.1. Vállalkozások helyzete	22
III.1.2. Mezőgazdaság	27
III.1.3. Ipar	29
III.1.4. Kereskedelem, szolgáltatások	30
III.1.5. Turisztika, látványosságok	32
III.1.6. A város költségvetése	37
III.2. Társadalom	38
III.2.1. Demográfia	38
III.2.2. Foglalkoztatottság-munkanélküliség	44
III.2.3. A népesség iskolai végzettsége	48
III.2.4. A lakosság jövedelmi helyzete	49
III.2.5. Egészségi állapot	50
III.3. Környezet	53
III.3.1. Épített és természeti környezet	53
III.3.2. Lakásállomány	57
III.3.3. Települési infrastruktúra ellátottság	58
III.4. Közszolgáltatások	65
III.4.1. Oktatás-nevelés	65
III.4.2. Szociális ellátás	71
III.4.3. Egészségügyi ellátás	74
III.4.4. Közigazgatás	76
III.4.5. Civil szervezetek	76
III.4.6. Sport- és szabadidős létesítmények	77
III.4.7. Kulturális célú létesítmények, nevezetességek	77

III.5. Funkcióelemzés – a funkcióellátottság értékelése	79
IV. A VÁROSRÉSZEK TERÜLETI MEGKÖZELÍTÉSŰ ELEMZÉSE	81
IV.1. Városrészi szintű helyzetelemzés	81
IV.1.1 A városrészek területi megközelítésű helyzetelemzése és SWOT analízise	84
IV.1.2 Városrészek rövid összehasonlító elemzése – szegregátumok azonosítása	114
A város szegregációt erősítő adottságai – helyzetelemzés	115
A köznevelés és közoktatás integráltsága	119
Hátrányos helyzetű gyermekek	126
Civil társadalom – társadalmi integráció erősítése	129
Szociális szolgáltatások	130
A szegregátumok és a hozzájuk kapcsolódó anti-szegregációs beavatkozások	135
Anti-szegregációs program	138
A roma népességet magas arányban koncentráló városi szegregátumok, telepek, telepszerű képződmények helyzetének elemzése	144
V. STRATÉGIA	146
V.1. A jövőbeni fejlesztési irányok meghatározása	147
A fejlesztések alapjai	148
AZ ALFÖLD KÖZÖS FEJLESZTÉSI IRÁNYAI	149
Szarvas fejlesztési elképzelései	151
V.2. A stratégia koherenciája, konzisztenciája	159
<i>V.2.1. Illeszkedés, összhang a településfejlesztési koncepcióval, településrendezési tervvel</i>	159
<i>V. 2.2. Környezeti hatások értékelése</i>	160
V.3. 2007-2013 során fejlesztetni kívánt akcióterületek kijelölése	162

Komplex anti-szegregációs beavatkozások a szegregátumok esetében	173
Külterületet érintő intézkedések	178
V.4. A stratégia megvalósíthatósága	179
<i>V.4.1. Ingatlangazdálkodási terv</i>	179
<i>V.4.2. Nem fejlesztési jellegű tevékenység</i>	180
<i>V.4.3. Partnerség bemutatása</i>	182
<i>V.4.4. Szervezeti elvárások</i>	184
<i>V.4.5. Településközi koordináció mechanizmusai</i>	185
<i>V.4.6. A stratégia megvalósításának monitoringja</i>	186
Mellékletek jegyzéke:	187

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A Dél-alföldi régió fejlődési tengelyei és Szarvas városa.....	10
2. ábra: Szarvas város, a Szarvasi kistérség települései	11
3. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Szarvason.....	26
4. ábra: 1000 főre jutó vállalkozások száma a Szarvasi Kistérség településein	29
5. ábra: Kiskereskedelmi és élelmiszer jellegű üzletek száma Szarvason (1997-2006) .	31
6. ábra: Vendéglátóhelyek számának alakulása Szarvason (1997-2007)	31
7. ábra: Szarvas város fontosabb turisztikai adatai (1999-2007)	36
8. ábra: Lakónépesség számának változása (1997-2007, %).....	38
9. ábra: Szarvas város lakónépessége 1997-20067 (fő)	39
10. ábra: A vándorlási különbözet Szarvason 1997-2007 között.....	40
11. ábra: Élveszületések száma Szarvason 1997-2007 között.....	42
12. ábra: Természetes szaporodás/fogyás.....	42
13. ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség %-ában 2000-2007.....	47
14. ábra Nyilvántartott álláskeresők száma Szarvason, 1997-2006.....	47
15. ábra: Épített lakások száma Szarvason (1997-2007).....	57
16. ábra: Lakások közmű ellátottsága Szarvason (1997-2007)	60
17. ábra: Közmű hálózat fejlesztése Szarvason (1997-2007).....	61
18. ábra: Lakások közmű ellátottsága Szarvason (1997-2007)	61
19. ábra: Háztartási villamosenergia-fogyasztók számának alakulása Szarvason (1997-2007)	62
20. ábra: Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók számának alakulása Szarvason (1997- 2007).....	62
21. ábra: Gyermekek és tanulók számának változása Szarvas város közoktatási intézményeiben 2001-2007 között (fő).....	67
22. ábra: Városrészek Szarvas városában	81

TÁBLAJEGYZÉK

1. táblázat: Távolság Szarvas és néhány jelentős település vonatkozásában.....	9
2. táblázat: A Szarvasi kistérségben működő vállalkozások adatai településsoros bontásban (2004).....	22
3. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma Békés megye kistérségeiben 2006 (db)....	23
4. táblázat: A szarvasi kistérségben működő regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása	24
5. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma (Békés megye, városok) 2007	24
6. táblázat: A Szarvason működő regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása.....	25
7. táblázat: Szarvas működő vállalkozásai nemzetgazdasági áganként (1999-2005.)...	26
8. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek Békés megye kistérségeiben (2007)	30
9. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek Békés megye városaiban 2007 (db).....	35
10. táblázat: A helyi iparüzési adóból származó bevétel.....	37
11. táblázat: Városok lakónépessége a Dél-Alföldön	39
12. táblázat: A népesség összevont korcsoportok szerint	41
13. táblázat: Gazdasági aktivitás, foglalkoztatottság (2006).....	44
14. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők, Békés megye, kistérségek 2007	45
15. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők Békés megye városaiban, 2007	45
16. táblázat: A népesség iskolai végzettsége (2001. évi népszámlálás, %).....	48
17. táblázat: Születéskor várható élettartam, (Békés megye kistérségei, 2005).....	52
18. táblázat: Lakásállomány alakulása Szarvason (1997-2007).....	57
19. táblázat: Az úthálózat Szarvason.....	59
20. táblázat: Ivó-, és szennyvíz hálózat Szarvas városában (1997-2007).....	60
21. táblázat: Háztartási vezetékesség-fogyasztó a lakásállomány százalékában (2007) 63	
22. táblázat: Óvodák és általános iskolák.....	65
23. táblázat: Középiskolák és felsőfokú oktatási intézmények, 2000-2007.....	66
24. táblázat: A szarvasi oktatási intézmény képzési kínálata.....	69
25. A szarvasi felsőoktatási, szakindítási engedéllyel rendelkező alapszakok, továbbképzési szakok és akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzési programok jegyzéke, összefoglaló táblázat:	70
26. táblázat: Bölcsődék.....	71
27. táblázat: Szociális intézmények Szarvas városában	72
28. táblázat: A városban működő egészségügyi intézmények bemutatása.....	74
29. A civil szervezetek kategorizálása a szervezetek típusa szerint, Szarvas város...	76

I. Bevezetés

I.1. Integrált városfejlesztési stratégia

Az integrált városfejlesztési stratégia (a továbbiakban IVS) egy fejlesztési szemléletű középtávot (7-8 év) átölelő dokumentum, célja a városokban a területi alapú, területi szemléletű tervezés megszilárdítása, a városrészeire vonatkozó célok kitűzése, és annak középtávon való érvényesítése. Ezzel a városokat hozzásegítjük közvetetten a fejlesztési szemléletmód alkalmazásához, kiszámítható, területi megközelítésű városfejlesztési gyakorlat kialakításához.

A városfejlesztési dokumentum eszköztára az IVS-sel elmozdul a megvalósíthatóság irányába, hiszen ebben a dokumentumban a megvalósítás pénzügyi és szervezeti feltételeiről is számot kell adni. Középtávon az integrált városfejlesztési stratégia a város összes fejlesztésének meghatározójává, referenciapontjává válik. Ily módon az integrált városfejlesztési stratégia feltételezi a város életében meghatározó erőközpontok partnerségét és kompromisszumát, mely magában foglalja az önkormányzaton és közszféra intézményein túlmenően a lakossággal, vállalkozókkal és civil szervezetekkel való konzultációt.

Az IVS egyik fő célja, hogy az egyes városrészekben kijelölje a támogatással, vagy a támogatás nélkül megvalósuló fejlesztendő akcióterületeket.

Az integrált városfejlesztési stratégia nem jogszabályi kötelezettség, hanem egy hiánypótló dokumentum, mely megteremti a településfejlesztési koncepció célkitűzései, és a támogatási forrás orientált akcióterületi terv közötti átmenetet. Ugyanakkor legitim dokumentum, hiszen az integrált városfejlesztési stratégiát az önkormányzat-képviselőtestülete hagyja jóvá határozati formában.

Az IVS elkészítését ösztönzi az Európai Unió, elkészítése feltétele a városrehabilitációs uniós támogatások elnyerésének.

Az IVS tartalmi és módszertani követelményrendszerét a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium és a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség közösen határozta meg.

I.2. A város rövid története

A régészeti leletek tanúsága szerint a mostani város valamint környéke már az őskorban állandóan lakott terület volt. A város területén talált népvándorlás kori régészeti tárgyak közül az avar kori rovásírásos tűtartó a legjelentősebb tárgyi emlékünknél. Anonymus krónikája a települést „Szarvashalom” néven megemlíti. A hajdani Árpád kori falu létét számos 1284-85 közötti időből származó feljegyzés tanúsítja, többek között Kun László királyunk több rendeletét is „Szarvashalomról” keltezte.

A török időkben a Hármaskörös menti átkelőhely védelmére palánkvár épült, a folyami átkelőhely miatt jelentőssé vált földvár többször is gazdát cserélt, majd 1686-ban végleg elpusztult. A török hódítás után a település és vidéke lakatlan puszttá változott.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A város újkori történelme 1722-től számítható, mikor a környék új földesura báró Harruckern János György a felvidéki vármegyéből főként szlovák jobbágycsaládokkal újra benépesítette. Az újjászületett település 1723-ban már mezőváros, azonban komolyabb fejlődés csak a XVIII. század végén indulhatott meg. A 18.-19. század fordulóján végbement jelentős fejlődés a város újkori történetét leginkább meghatározó nagyságának Tessedik Sámuelnek a nevéhez fűződik. A város evangélikus lelkészének, az agrárreformer Tessedik Sámuelnek a város még ma is rengeteget köszönhet. A nagy tudású lelkész felvirágoztatta a fiatal mezővárost, hiszen itt Szarvason alapította meg Európa első gazdasági (akkori nevén szorgalmatossági) iskoláját. Kidolgozta többek között a szikesek megjavításának módszerét, megismertette a város lakóival a kor legkorszerűbb földművelési technikáit. Fölépítette a ma is álló iskolaépületet (jelenleg múzeumként funkcionál), valamint az evangélikus Ótemplomot. Nagyszabású építkezéseivel, továbbá városrendezési munkáival jelentősen átformálta a meglehetősen rendezetlen korabeli városképet, a korábbi szabálytalan utcák helyébe tudatosan tervezett, szabályos sakktábla-alaprajzú utcahálózatot alakított ki.

A város fejlődésének újabb fontos állomása a gimnázium Szarvasra települése 1834-ben. Az idők folyamán a patinás intézményben sok jelentős tanáregyéniség dolgozott. Többek között itt tanított Vajda Péter, a reformkor Petőfi által is tisztelt polihisztora, valamint Ballagi (Bloch) Mór nyelvész, Greguss Ágost esztéta és Koren István botanikus is. Leghíresebb igazgatói: Tatay István, Benka Gyula, Naumann (Nádor) Jenő, a várostörténet írója.

Szarvas életében a XIX. században kiemelkedően fontos szerepet töltött be a gróf Bolza család. Kastélyokat varázsoltak a Körös partjára, felépítették - a ma már kuriózumnak számító- szárazmalmot, létre hozták az Anna-ligetet, majd a Bolza Józsefről elnevezett Pepi-kertet, mai nevén a Szarvasi Arborétumot, ami manapság is Szarvas legcsodálatosabb és legismertebb látványossága.

Réthy Lipót 1847-ben Szarvason hozta létre Békés megye első nyomdáját. Az 1848-as szabadságharc idején rendezett tanácsú Szarvas város (a szomszédos községek önállósulása miatt) 1872-ben elveszítette városi címét, véglegesen csupán 1967 óta város ismét. A város mindvégig mezőgazdasági jellegű volt, XX. Századi fejlődését is ez határozta meg. A vasútépítés során 1880-1893 között csak szárnyvonalat kapott.

A II. világháború után az oktatás és a kutatómunka vált a város életének a legfontosabb tényezőjévé: Az Öntözési Kutatóintézet és a Haltenyésztési Kutatóintézet (a két kutatóintézet összevonva HAKI néven működik), valamint a Tessedik Sámuel Főiskola Óvónőképző Intézete és Mezőgazdasági Víz- és környezetgazdálkodási kara létrejöttével Szarvas Békés-megye szellemi központjává alakult. Manapság is Szarvas Békés megye egyik legjelentősebb felsőoktatási és tudományos központja.

A város mindig tudott kiemelkedő egyéniségeket adni az országnak. A szakterületükön elismert kutatók (pl. Mendöl Tibor) mellett, országosan ismert volt Székely Mihály az egyik legelső magyar repülő, dr. Melich János nyelvész, valamint Gyóni Géza költő, Ruzicskay György festőművész, vagy Kemény Gábor pedagógus. Itt született Melis György operaénekes, továbbá a mai héber költészet jelentős alakja, Kámár Jáoz-Kest (Keszt Péter) is.

I.3. Földrajzi adottságok

Szarvas Magyarország dél-keleti részén, a Dél-alföldi Régióban, Békés megye észak-nyugati részében, a Hármas-Körös holtágának bal partján fekszik. A Szarvasi Kistérség – a történelmi Viharsarok – központja, Békés megye észak-nyugati kapuja. A kistérség földrajzilag Csongrád és Jász-Nagykun-Szolnok megyével határos, utóbbi egyben azt is jelenti, hogy az Észak-alföldi Régió közvetlen szomszédságában helyezkedik el.

I.4. Természeti és táji adottságok

A város természeti és táji adottságainak ismertetésére a „Környezet” című fejezetben kerül sor.

I.5. Megközelíthetőség

Szarvas a Körös-Maros Nemzeti Parktól északra, a 44. számú út mentén helyezkedik el. A 44. számú úton keleti irányban Csabacsúd, Kardos, Kondoros, Harkánybérlet, Kétsoprony településeket követően érhetünk el a megyeszékhely Békéscsabára. Nyugati irányban Békésszentandrászt követően átlépjük a megyehatárt és Szolnok megyébe érkezünk. Folytatva az utat a 44. számú úton nyugat felé, Öcsöd, majd Kunszentmárton következik, ahol elágazási lehetőség nyílik déli irányba Szentes, Hódmezővásárhely és Szeged irányába a 45. számú úton. Amennyiben Kunszentmártontól a 44-esen nyugat felé haladunk, elérhetjük Kecskemétet, ahonnan közvetlen csatlakozási lehetőségünk nyílik az M5-ös autópályára észak felé Budapest, dél felé Szeged irányába.

1. táblázat: Távolság Szarvas és néhány jelentős település vonatkozásában

Viszonylat megnevezése	Távolság (km)
Szarvas-Budapest	154
Szarvas-Szeged	86
Szarvas-Békéscsaba	47
Szarvas-Kecskemét	73
Szarvas-Kunszentmárton	25
Szarvas-Hódmezővásárhely	62
Szarvas-Baja	174
Szarvas-Szolnok	56

Forrás: A TérképCentrum adatbázisa alapján kalkulált távolságok

II. Szarvas város szerepének meghatározása a településhálózatban

Az alábbi fejezetben Szarvas városának a településhálózatban betöltött szerepének meghatározására vállalkozunk. Vizsgálódásunk alapját - az Országos Területfejlesztési Koncepcióban elfogadott policentrikus városfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódóan - a város által betöltött regionális, megyei és kistérségi szerepek, funkciók meghatározása jelenti.

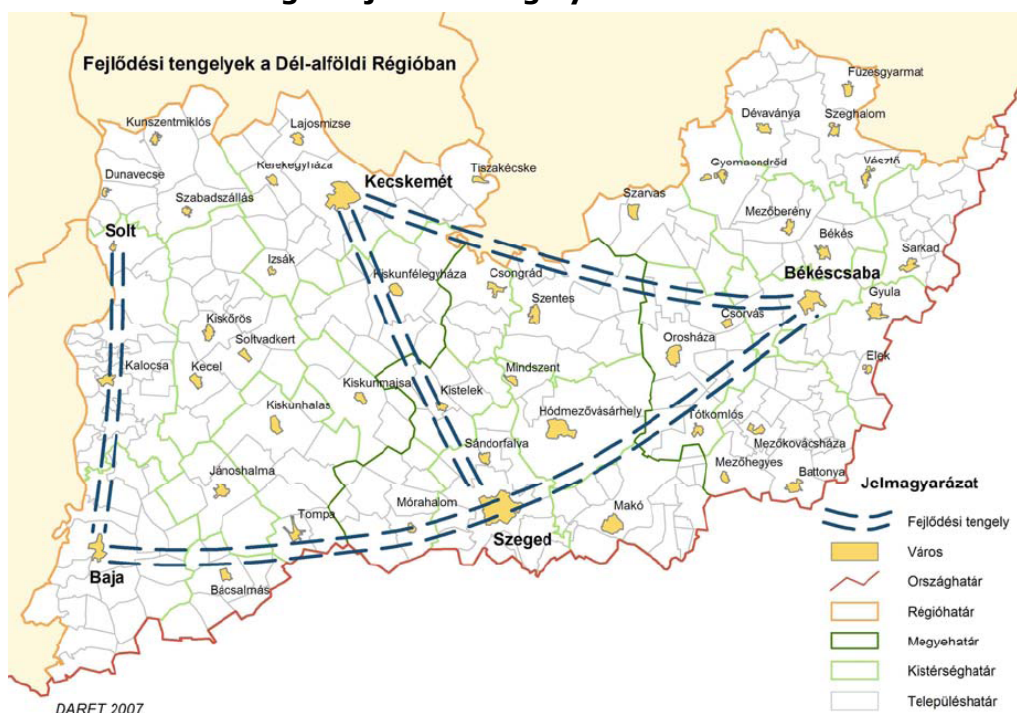
A fejezet kidolgozása során az IVS és az Országos Településhálózat-fejlesztési Koncepció megállapításai közötti kapcsolatok feltárása nem volt lehetséges, révén, hogy a módszertani útmutató által említett szakdokumentum az illetékes szervezet tájékoztatása szerint 2009-ben nem készül(t) el.

A város szerepe a településhálózatban

Fontos, az OTK-ban is rögzített, középtávon is érvényesítendő célkitűzés a térségi városhálózati kapcsolatok fővárostól nem függő hálózatainak intenzifikálása. Ennek érdekében cél:

- az alközpontok és tengelyek harmonikus rendszere kialakulásának ösztönzése, hogy a fejlődés dinamikáját a pólusok hatékonyan tudják térségük felé közvetíteni;
- a központok és alközpontok régió belüli elérhetőségének javítása a közúti és tömegközlekedési viszonyok fejlesztésével;
- a központok és alközpontok régió kívüli elérhetőségének biztosítása.

1. ábra: A Dél-alföldi régió fejlődési tengelyei és Szarvas városa

Forrás: Dél-alföldi Operatív Program

A Dél-alföldi Operatív Program stratégiai fejezete Szeged fejlesztési pólus mellett a Kecskemét-Szeged és Szeged-Békéscsaba tengelyek, a Duna-mente (Solt-Kalocsa-Baja), Kecskemét-Békéscsaba, valamint a Baja-Szeged-Békéscsaba tengelyek fejlesztési szándékát is megfogalmazza. Szarvas városa földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően elsősorban a Kecskemét-Békéscsaba tengelyekhez egyaránt kapcsolódhat a jövőben.

Ki kell emelni ugyanakkor, hogy az OTK iránymutatások térkategória rendszere alapján Szarvas városa nem sorolható a pólus valamint pólus agglomerációs települések közé.

A város vonzáskörzetének bemutatása

Szarvas városa regionális és megyei szerepkörrel ugyan nem rendelkezik, kistérségi székhelyként azonban igen jelentős az általa ellátott feladatok és funkciók száma. Vonzáskörzete alapvetően a kistérségre, több szempontból azon túlra is kiterjed. Szarvas központi szerepköre társadalmi, kulturális, gazdasági és idegenforgalmi szempontból is érvényesül. A várost oktatási, szociális és egészségügyi intézményei, gazdasági súlya, szolgáltatásai és idegenforgalmi kezdeményezései regionális szerepkörrel ruházzák fel.

2. ábra: Szarvas város, a Szarvasi kistérség települései

Forrás: Szarvas Város Településfejlesztési koncepciója

A kistérség területe 822 km², lakosainak száma 45.577 fő, népsűrűsége 55,4 fő/km². A kistérséget nyolc település alkotja: Szarvas város, Gyomaendrőd

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

város, valamint Békésszentandrás, Csabacsúd, Hunya, Kardos, Kondoros, Örménykút községek.

A kedvezményezett kistérségek besorolásáról szóló 311/2007.-es kormányrendelet alapján a kistérség hátrányos helyzetű, azonban nem tartozik a leghátrányosabb helyzetű és a komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé. A régió 25 kistérsége közül 19 tartozik a hátrányos helyzetű kistérségek közé, melyek közül 3 leghátrányosabb helyzetű, 5 pedig komplex programmal támogatott leghátrányosabb helyzetű besorolást kapott. A Dél-alföldi régióban tehát mindössze 6 olyan kistérség van, amely a fenti kormányrendelet alapján nem számít hátrányos helyzetűnek.

A kistérséghez tartozó települési önkormányzatok képviselő-testületei önálló jogi személyiséggel rendelkező többcélú *kistérségi társulást* hoztak létre, amely rögzíti a társult települések közötti funkcionális munkamegosztás főbb kereteit.

A társulás neve: *Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása*, székhelye Szarvas város.

A Többcélú Társulás összetett funkciót lát el:

- 1) biztosítja a kistérséghez tartozó települési önkormányzatok kapcsolat- és együttműködési rendszere szervezeti keretét,
- 2) biztosítja, megszervezi, összehangolja és fejleszti a térségi közszolgáltatásokat, különös figyelemmel az egyes települések önkormányzatainak teljesítőképességét meghaladó önkormányzati feladathatáskör, valamint a közszolgáltatási rendszer közös, ill. térségi rendszerének kialakítására, szervezésére, összehangolására, működtetésére, fejlesztésére,
- 3) összehangolja, integrálja, fejleszti a térség intézményrendszerének feladatellátását,
- 4) koordinálja és fejleszti a feladatellátás feltétel- és forrásrendszerét,
- 5) ellátja a közigazgatási (államigazgatási) feladat- és hatásköröket.

A kistérségben Szarvas a kistérségi központ, ebből fakadóan a szolgáltatók a városban, mint kistérségi körzetközpontban koncentrálnak:

1. Közszolgáltatások
  - Ivóvízellátás (Szarvas, Csabacsúd)
  - Hulladékszállítás (Szarvas, Csabacsúd)
  - Regionális szúnyoggyérítés a holtágak mentén (Szarvas, Békésszentandrás)
2. Közoktatás
  - Szarvas Város Pedagógia Szolgálat 2002. január 1-től deklaráltan kistérségi feladatot lát el.
  - Középfokú oktatás, kollégiumi ellátás. Nem deklarált formában a kistérségi együttműködés kereteibe is illeszkedik.
  - Nemzetiségi nyelvi oktatás (szlovák nyelvű).
  - Alapfokú minősített művészetoktatás.
3. Egészségügyi ellátás
  - A kistérség teljes területére kiterjedő központi orvosi ügyeleti szolgálat.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Járóbeteg szakorvosi ellátás: Szarvas majdnem teljes körű kistérségi feladatot lát el valamennyi társult település lakossága számára (A kistérségben Gyomaendrődön is van szakrendelő, így Gyomaendrőd Város és Hunya Községben nem kötelezi szakorvosi ellátás Szarvast.
  - Védőnői és iskola-egészségügyi ellátás mikrotársulás keretében, Csabacsüd, Kardos, Örménykút és Szarvas részvételével.
4. Környezetvédelem
    - Kistérségi Környezetvédelmi Program megalkotása /1995. évi LIII tv. 46. §./
    - Regionális hulladéklerakó megépítése.
    - Körös-Holtág rehabilitáció.
  5. Közigazgatás (Jogszabály alapján)
    - Okmányirodai, gyámhivatali, kiemelt építéshatósági feladatok
    - Országgyűlési képviselő- és helyi önkormányzati választások.
  6. Katasztrófa-elhárítási, védelmi feladatok
  7. Nem önkormányzati, de kistérségi szinten ellátott feladatok:
    - APEH ügyintézés
    - TB. és nyugdíjügyintézés
    - Tisztiorvosi szolgálat (ÁNTSZ)
    - Földhivatali ügyintézés (Körzeti Földhivatal)
    - Állategészségügyi feladatok
    - Növényvédelmi szolgálat
  8. Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Ügynökség Közhasznú Társaság (a kistérség összes településén)
  9. Falugazdász hálózat (Szarvas, Kondoros)
  10. Agrárkamarai szaktanácsadói hálózat (Szarvas, Kondoros)
  11. Kistérségi iroda (Szarvas)

A város szerepe a térségi munkamegosztásban (kapcsolódás tágabb környezetéhez)

A kistérséghez nyolc település tartozik. Valamennyi település önálló önkormányzattal, főállású polgármesterrel rendelkezik. A kistérségben Örménykút és Hunya településeken, valamint Kardos és Kondoros településeken körjegyző látja el a feladatokat. A közigazgatási térségi feladatokat Szarvas város látja el.

A települések közül Szarvas és Gyomaendrőd városi ranggal rendelkezik. A statisztikai kistérség egyben a területfejlesztés és a vidékfejlesztés kistérségi egysége is, a Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás központja, amely számos programot dolgozott ki 1996. június 12-i megalakulása óta a kistérség fejlesztése érdekében.

A következőkben a Szarvasi kistérséget alkotó 8 települést mutatjuk be röviden.

1. Szarvas város

A nagy múlttal rendelkező város Békés megye nyugati kapuja. Olyan világszerte híres környezeti értékekkel rendelkezik, mint az Erzsébet liget. A kikapcsolódáshoz kiváló lehetőségek sorát vonultatja fel a város. Rendkívül sok rendezvénnyel és sportolási lehetőséggel gondoskodik megfelelő programokról azok számára is, akik az aktív pihenést részesítik előnyben, ugyanakkor az ide látogatóknak lehetőségük van a nyugodt pihenésre is, a páratlan festői táj élvezésére.

Szarvas hazánk egyik legnagyobb mezőgazdasági központja, felsőoktatási és kistérségi központ. Lakónépesség száma (2006.): 18.277 fő. Területe: 16.157 ha.

2. Békésszentandrás nagyközség

A 44-es főközlekedési úton közelíthető meg. Békésszentandrás és környéke évezredek óta lakott település, ami kedvező fekvésének köszönhető. A Körösök szabályozásával a folyóvíz távolabbra került, így a település arculata sokat változott. A Hármas-Körösön épült duzzasztómű lehetővé tette, hogy addig a települést átszelő szeszélyes folyó csendes, sportolásra és pihenésre alkalmas vízzé változzon. Lakónépesség száma (2006.): 4023 fő. Területe: 7745 ha.

3. Csabacsüd nagyközség

A település megközelíthető közúton: az M5-ös úton Kecskemétiig, onnan a 44-es úton Szarvas után 7,8 km-re; vasúton a Mezőtúr-Orosháza-Mezőhegyes vonalon. A nagyközségben az első artézi kút 1936-ban fúrták, ez a kút ma is látható a település főterén. Lakónépesség száma (2006.): 1994 fő. Területe: 6685 hektár.

4. Kondoros nagyközség

Kondoros Békés megye szívében található, a Gyomaendrődöt Orosházával, Békéscsabás Szarvassal összekötő utak kereszteződésénél. A híres Kondorosi Csárda mellett a nagyközség evangélikus temploma és a turistákat vonzó, évente megrendezett Betyárnapok rámutatnak arra, hogy a kondorosiak őrzik hagyományaikat és nyitottak ezek megmutatására a nagyvilág felé. További különlegesség, hogy Kondoros közelében található az Ybl Miklós által tervezett kiscsákói, eklektikus stílusban épült Geiszt-(vadász)kastély is. Természeti értékekben is gazdag: Számos védett növény található itt, termőhelyüket védetté nyilvánították. A lakónépesség többsége mezőgazdaságból él, kitűnő minőségű földek találhatók e területen. Lakónépesség száma (2006.): 5666 fő. Területe: 8184 hektár.

5. Kardos község

A település a 44-es számú főút mentén található, Szarvastól 15 km-re. 1989-től önálló község. Lakónépesség száma (2006.): 710 fő. Területe: 4279 hektár.

6. Örménykút község

A település megközelíthető: az 5-ös úton Kecskemétiig, onnan tovább a 44-es főúton Szarvasig, majd keleti irányban 14 km megtétele után, a Mezőberény felé vezető úton. A történelem folyamán több település is létezett ezen a területen. 1952-ben lett önálló. Nevét - a szájhagyomány szerint - a területén álló, jó vizű kútról kapta, amelynél az egykor vándorló örmény kereskedők szívesen

megálltak pihenni és itatni. Lakónépesség száma (2006.): 503 fő. Területe: 5456 hektár.

7. Gyomaendrőd város (2008. január elsejétől tagja a kistérségnek)

A lakosság megélhetését mezőgazdasági egyéni és társas vállalkozások biztosítják. Jelentős a cipő- és nyomdaipar, faipar és az élelmiszer feldolgozó ipar. A városban a 46. számú főút, a 44-es számú főút és a 4-es főút, valamint a Budapest-Lökösháza vasútvonal halad keresztül. Horgászok és a vízi sportokat kedvelő emberek úti célja, valamint híres gyógyvizének köszönhetően a gyógyulást keresők is szívesen látogatnak el ide. Lakónépesség száma (2006.): 14.904 fő. Területe: 30.394 hektár.

8. Hunya község (2008. január elsejétől tagja a kistérségnek)

A 44-es számú főútról Kondorosnál északra kanyarodva, vagy Szarvast Mezőberényvel összekötő útról is el lehet érni. Az átlagéletkort tekintve Békés megye egyik legidősebb települése. Nagyon jó minőségű termőföld jellemzi, védett terület az elhagyott homokbánya, a változatos élővilágával együtt. A közeljövőben sürgető feladatként jelentkezik az 1997-1998 óta problémát jelentő belvíz elvezetése. A falu infrastrukturálisan nehezen megközelíthető, vasúti közlekedése nincs, autóbusz naponta két irányba közlekedik, reggel és este. A fiatal településen jelentős szerepet tölt be a helyi Polgárőr Egyesület. Lakónépesség száma (2006.): 745 fő. Területe: 3257 hektár.

A Szarvasi kistérségre a szórvány-tanyák mellett jellemző a tanyacsoportok jelenléte is. Ez utóbbiak tulajdonképpen apró falvakként működnek. A tanyavilág fennmaradására hosszabb távon számítani kell.

A Szarvasi Kistérség a következő kistérségekkel határos:

- Békési Kistérség (Békés megye)
- Békéscsabai Kistérség (Békés megye)
- Orosházai Kistérség (Békés megye)
- Szentesi Kistérség (Csongrád megye)
- Kunszentmártoni Kistérség (Jász-Nagykun-Szolnok megye)
- Mezőtúri Kistérség (Jász-Nagykun-Szolnok megye)

Bár az elmúlt években többször változott a kistérség településeinek névsora, napjainkra azok a települések alkotják a Szarvasi Kistérséget, amelyek erős kapcsolatokat ápolnak egymással. Erős összetartó erőt jelent, hogy a települések közös célnak tekintik a gazdasági elmaradottságból származó hátrányok és a munkanélküliség enyhítését.

Foglalkoztatási szerepkörét tekintve a tizennyolc ezer fő lakosú Szarvas kistérségi agglomerációs központként jelenik meg, közvetlen és közvetett vonzáskörzetének településeiről jelentős számú munkaerő áramlik nap, mint nap a kistérség központjába, illetve veszi a kistérség lakossága igénybe a városban működő szervezetek szolgáltatásait.

Mivel a kistérségben a foglalkoztatására elsősorban a mezőgazdasági jellegű tevékenység jellemző, a gazdaság is erre épül. A kistérség összterületének megközelítőleg 90 százaléka művelhető.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az utóbbi évtizedben jelentős baromfitenyésztő vállalkozások létesültek. A zöldség- és gyümölcsstermesztés - bár vannak bizonyos hagyományai - nem számottevő, pedig az olcsó geotermikus energia és a nagyszámú agrárdolgozó kiváló lehetőségeket teremtenének az exportképesebb termények előállításához. A kistérségben őstermelői tevékenységet folytatók száma 7150 fő, 1000 lakosra vetítve 223 fő, ez a teljes népesség 22,3%-a, a működő vállalkozásokból a mezőgazdaság, vad-, és erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ágban tevékenykedők aránya 2004-ben 9,9%. A fenti adatok jól jelzik, hogy a kistérség lakosságának megélhetését és jövedelemviszonyait a mezőgazdasági tevékenység határozza meg. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya átlagosan 35%. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak magas száma ellenére a térségben az agrártermelésből alacsony színvonalú jövedelem realizálódik, valamint értékesítési problémák is jelentkeznek. Mindez arra vezethető vissza, hogy a kistérség meghatározó módon nyersanyagtermelő és szállító funkciókat lát el.

Ugyanakkor az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően elkezdődött a kistérség felzárkózása ezen a területen is. Ennek eredményeképp gyarapodik a mezőgazdasági termékeket feldolgozó vállalkozások száma:

Szarvas: GALLICOOP baromfi-feldolgozó, Agrár Rt. és ORYZA Kft. rizsfeldolgozó üzeme, Alföld Hús Kft., YOUNG Hús Kft. (mindkettőben sertés és marhahús feldolgozás), Méz-feldolgozó Kft, Pioneer Hi-Bred Zrt.

Kondoros: ABO MIX Rt. táp és premix előállítás, Agrimill-Agrimex Rt., Fríztej Rt. szarvasmarha telep, EEB Art sertéstelep.

Örménykút: Mozarella Kft. évi 400 tonna sajt előállítással, Granárium Szövetkezet (terménytisztítás, szárítás, tárolás), Galli Eggs Kft. tojatóház és pulykanevelő, Szarvasi Agrár Rt. tehenészeti telepe, WITALCOO szikvízgyártó üzeme.

Az előbb megnevezett nagyobb cégek jelentősebb beszállítói kapcsolatokkal rendelkeznek. Ugyanakkor teljes mértékben hiányzik a magas feldolgozottságú, növényi alapanyagú termékeket előállító ipar, mint például gyümölcs-sűrítmenyt, növényi olajokat, konyhakész zöldségfélét, borászati termékeket előállító feldolgozóüzemek, hűtőházak. A Szarvasi Ipari Park ilyen irányú iparágak megtelepedésére képzett szakemberek és termőföld szempontjából is kiváló helynek bizonyul.

Bár leginkább mezőgazdasági jellegű munkalehetőségek találhatóak a kistérségben, a feldolgozóipar mellett Szarvason és Kondoroson jelen van a nehézipar is kis- és középvállalkozások formájában. Leginkább mezőgazdasági gépek alkatrészeit gyártják, beszállítói valamilyen nagyobb, általában külföldi cégnek, emellett gépjavítással foglalkoznak.

Általánosságban kijelenthető, hogy alacsony a működő külföldi tőke a kistérségben, de Békés megyei viszonylatban még így is kiemelkedő, hiszen a vállalkozások nagyságát tekintve jelenleg Szarvason van a legnagyobb működő tőke a megyében – leginkább a Pioneer Hi-Bred Kft és a Gallicoop Rt. működésének köszönhetően.

Jelentős gazdasági erő továbbá, hogy a kistérség gazdag felszíni vizekben, ennek megfelelően jelentős hagyományai vannak a halászatnak és a horgászatnak. A térségben számos, többnyire szarvasi székhelyű kisebb halászati vállalkozás működik. Két cégnek kisebb feldolgozóüzeme is van. A kistérségben négy

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

horgászegyesület működik, több mint ezerötyszáz taggal. Jelentős a növénytermesztéshez és a halászathoz kapcsolódó K+F tevékenység. A város jelentőségét tovább erősíti a kistérség életében a településhez köthető oktató- és kutatótevékenység: az Öntözési és Haltenyésztési Kutatóintézet (HAKI). A haltenyésztés és a kutatás elsődlegessége mellett (extenzív-intenzív szabadvízi, illetve átfolyóvizés és ketreces halnevelés), e szakasz sokirányú hasznosítású: öntözés, belvíztározás, kacsatenyésztés (A Haltenyésztési Kutató Intézet egy jelentős, 7,5 kilométer hosszú holtágszakaszt folyamatosan halasít). Említésre méltó még a művelési ágak közül az 533,1 hektáros tófelület, amely Szarvas és Békésszentandrás közigazgatási területén található, működése szintén a szarvasi Halászati és Öntözési Kutató Intézethez köthető.

A kistérségben 1000 lakosra 57 vállalkozás jut (2004.), ez az átlagos megyei szint felett van. Az összes vállalkozás 61%-a egyéni vállalkozás, többnyire kis- és közvállalkozási formában (2004.). A térségben tehát igen nagy a vállalkozói kedv, ugyanakkor jelentős részük még mindig kényszervállalkozás. A működő társas vállalkozások számottevően a mikrovállalkozások közé tartoznak, nagyvállalkozás kevés működik. A gazdasági egyensúly megteremtésének érdekében a kistérségben a jövőben kiemelten kell kezelni KKV-k fejlesztésére irányuló törekvéseket, amely a célzott gazdaságfejlesztési program része.

A térség mezőgazdasági funkcióiból eredően a mezőgazdaság területén működő vállalkozások ezer főre jutó értéke 109 százalék az országos szinthez viszonyítva. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, valamint az ipari vállalkozások száma csak néhány százalékkal magasabb az országos átlagnál, a turizmus fejlesztésének érdekében további beruházásokra van szükség.

A kistérség rendelkezik területfejlesztési koncepcióval és fejlesztési stratégiával is. Az első hivatkozott dokumentum 2005-ben készült, azt követően, hogy a kistérséghez tartozó települések száma a korábbi nyolcraól 2004-ben 6-ra csökkent. Minthogy azonban ma a 2004. január 1-től a Békési kistérséghez csatlakozott Hunya és Gyomaendrőd települések ismét a Szarvasi kistérség szerves részét képezik, a területfejlesztési koncepció és a stratégia számos eleme, köztük a helyzetelemzési és a programozási fejezete is átdolgozásra, újragondolásra érdemes.

A fenti megállapítástól függetlenül a koncepció azon megállapításai, melyek a fejlesztési irányvonalak kijelölésével foglalkoznak, természetesen relevánsak, legfeljebb kisebb kiegészítésre szorulnak.

A kistérségi koncepció fejlesztési stratégia fejezete az alábbi prioritásokat emeli ki:

1. Versenyképes gazdasági szerkezet kialakítása és az információs társadalom fejlesztése
2. Agrár és vidékfejlesztési program
3. A hazai és nemzetközi viszonylatban is eladható turisztikai kínálat megteremtése
4. Humán erőforrás fejlesztés
5. Környezetvédelem és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

III. Szarvas város egészére vonatkozó rövid helyzetértékelés

III.1. Városszerkezet

A város szerkezetét meghatározó morfológiai és történeti tényezők – településhálózat és településszerkezeti összefüggések

A településszerkezeti és településhálózati összefüggéseket vizsgálva, meg kell találnunk azokat a legfontosabb szervező erőket, amelyek egy település helyét, legfontosabb motívumait és rendező elvét meghatározzák.

Szarvas esetében három alapvető tényezőről kell beszélni:

- A körösi átkelő pont helyéről,
- Az átkelési ponthoz kapcsolódó utak nyomvonaláról és
- Tessedik Sámel falurendezési elképzeléséről és terveiről.

Szarvas területén és környezetében már az újkőkorból találunk településnyomokat és az évezredek folyamán itt mindig emberi település volt és van a mai napig.

Az ősi települések a mai Holt-Körös partján alakultak ki, elszórtan. A halászó, vadászó és állattenyésztő emberek telephelyei általában rövid életűek voltak, gyakran változtatták lakóhelyüket.

A változások egyik oka a Körös rapszódikus áradása volt. A helyváltoztatással az itteni viszonyokat megismerve alakult ki a legkedvezőbb helye a körösön való átkelésnek. Nagyon tanulságos, hogy az átkelő helye az évezredek folyamán nem változott.

Az átkelőhely magához vonzotta a közlekedési utakat, és már közvetlenül a honfoglalás után kialakult az az országút, amely meghatározta a későbbi békésszentandrás-békéscsabai-gyulai útvonalat.

Az első ismert legkorábbi ábrázolás Vertics József földmérő térképe 1784-ből, mely egyértelműen ábrázolja az átkelőhelyet és az előbb említett utat. Ezen a térképen már Szarvas területe is jelölt.

Szarvas településszerkezetének tehát két fontos meghatározó alapeleme az átkelő és az azon áthaladó út, melynek helye az elmúlt évszázadok folyamán nem változott és ez ma Szarvas főutcája, a Szabadság út.

A mai értelemben vett városszerkezet kialakítását Tessedik Sámuel munkássága alapozta meg. Tessedik – miközben tapasztalta, hogy a település lakossága az 1722-es 300 főről 1787-re 8.000 főre nőtt – rájött, hogy a szabadon burjánzó fejlődés tovább már nem tartható fenn, és egy, a korában forradalminak minősülő gondolattal racionális, négyzethálós párhuzamos utcás településszerkezetet javasolt. A gondolat befogadásra talált és Major Gábor földmérő 1801. évi térképe már tartalmazza Tessedik gondolatait.

Thímár István 1822-es térképén már Szarvas kétharmadában Tessedik elképzeléseit követő egyenes vonalvezetésű utcavezetést találunk.

Mihályfi József tanár 1891. évi térképe pedig már az egész városra kiterjedő, Tessedik tervei szerinti szerkezetet ábrázol, beleértve azokat a változtatásokat,

amelyek a keresztirányú tömbök kialakítását jelentették, de ezekkel kialakult a város végleges és ma is érvényes terve.

Településkép és utcaképek

A hagyományos szarvasi utcaképet a telekhatárra épített, előkert nélküli nádtető, az utca felé kontyolt általában kétablakos és homlokzatba vágott kiskapus épületek sora adta. Az 1850-es évekig ez a földszintes épületekből kialakuló utcakép jellemezte a települést.

Karakteres változás a Kiegyezés után, különösen az ezredforduló táján következett be. A XX. Század elején épültek azok a polgárházak, melyek mind a mai napig őrzik eklektikus Szarvas képét. Ebben az időben alakult ki a belső városrészben a zárt sorú beépítés.

A korszak több jelentős középület születését is jelentette: szálloda, iskolák, bíróság, templomok, stb, melyek megépültével léptékváltás történt Szarvason. Megjelent az emeletes épület, melynek elterjedése minőségi váltást is jelentett egyben.

Szarvas építészeti örökségeinek elemzésekor kiemelt figyelemmel kell említenünk az eklektika korszakát, amely a mai napig meghatározza a város fő karakterét. Emellett az ebben a korban épült épületek minősége országos szinten is kiváló.

A városképben és a karakterben egészen a második világháborúig nem történt jelentős változás. Az ezt követő szocialista korszak sajnos az építészeti igénytelenség időszaka volt, amely Szarvaszt sem kerülte el. Ezekben az években számos hibás beavatkozás történt a városban. 1968-ban lebontották Bolza Géza Pál kastélyát, helyére teljesen jellegtelen és tájidegen mezőgazdasági technikum épült. Megépült itt is a lakótelep és irodák, lakóházak szervesen és esetleges módon.

Településszerkezet és területhasználat

A korábbi településszerkezetből Tessedik csak Békésszentandrás-Békéscsaba-Gyula-út nyomvonalát hagyta meg, mint a város főutcáját. Ehhez a derékszögtől kismértékben eltérő vonalban rögzítette a párhuzamos rendszerű, egyenes vonalvezetésű utcák hálózatát északkelet-délnyugati irányban. Ehhez a gyakorlathoz képest a legnagyobb változást azok a keresztbe állított tömbök jelentik, melyek tisztán északi és déli tájolást eredményeztek a házak számára. A tömbök szélessége mindig két teleknyi, hossza pedig változó. Jellemző a 2-300 méter hosszú tömb, de találunk 500 méter hosszúságút is.

A telek beépítésére Tessedik a telekhatárra épített épülettel fűrészfogas beépítést javasolt. Ez a rendszer a mai napig meghatározza Szarvas karakterét.

III.2. Gazdaság

Szarvas és térségének gazdasági helyzete – általános helyzetkép

A Szarvasi kistérség az Alföld viszonylatában gazdagnak mondható természeti szépségekben. Ugyanakkor a térségben nincsenek iparilag hasznosítható nyersanyagforrások, bányák, csupán helyi jelentőségű anyagnyerő-helyek. A terület gazdag viszont geotermikus energiában, melynek kiaknázása több mint negyven éve folyik. Kezdetben strandfürdők üzemeltetéséhez használták, de ezek mellett ma már mezőgazdasági létesítmények és épületek fűtésére is használják Szarvason és környékén.

Mivel a kistérségben a foglalkoztatásra elsősorban a mezőgazdasági jellegű tevékenység jellemző, a gazdaság is erre épül. A kistérség összterületének megközelítőleg 90 százaléka művelhető.

Az utóbbi évtizedben jelentős baromfitenyésztő vállalkozások létesültek. A zöldség- és gyümölcsstermesztés - bár vannak bizonyos hagyományai - nem számottevő, pedig az olcsó geotermikus energia és a nagyszámú agrárdolgozó kiváló lehetőségeket teremtenének az exportképesebb termények előállításához. A kistérségben őstermelői tevékenységet folytatók száma 7150 fő, 1000 lakosra vetítve 223 fő, ez a teljes népesség 22,3%-a, a működő vállalkozásokból a mezőgazdaság, vad-, és erdőgazdálkodás, halászat gazdasági ágban tevékenykedők aránya 2004-ben 9,9%. A fenti adatok jól jelzik, hogy a kistérség lakosságának megélhetését és jövedelemviszonyait a mezőgazdasági tevékenység határozza meg. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya átlagosan 35%. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak magas száma ellenére a térségben az agrártermelésből alacsony színvonalú jövedelem realizálódik, valamint értékesítési problémák is jelentkeznek. Mindez arra vezethető vissza, hogy a kistérség meghatározó módon nyersanyagtermelő és szállító funkciókat lát el.

Ugyanakkor az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően elkezdődött a kistérség felzárkózása ezen a területen is. Ennek eredményeképp gyarapodik a mezőgazdasági termékeket feldolgozó vállalkozások száma:

Szarvas: GALLICOOP baromfi-feldolgozó, Agrár Rt. és ORYZA Kft. rizsfeldolgozó üzeme, Alföld Hús Kft., YOUNG Hús Kft. (mindkettőben sertés és marhahús feldolgozás), Méz-feldolgozó Kft, Pioneer Hi-Bred Zrt.

Kondoros: ABO MIX Rt. táp és premix előállítás, Agrimill-Agrimpex Rt., Fríztej Rt. szarvasmarha telep, EEB Art sertéstelep.

Örménykút: Mozarella Kft. évi 400 tonna sajt előállítással, Granárium Szövetkezet (terménytisztítás, szárítás, tárolás), Galli Eggs Kft. tojatóház és pulykanevelő, Szarvasi Agrár Rt. tehenészeti telepe, WITALCOO szikvízgyártó üzeme.

Az előbb megnevezett nagyobb cégek jelentősebb beszállítói kapcsolatokkal rendelkeznek. Ugyanakkor teljes mértékben hiányzik a magas feldolgozottságú, növényi alapanyagú termékeket előállító ipar, mint például gyümölcs-sűrítmenyt,

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

növényi olajokat, konyhakész zöldségfélét, borászati termékeket előállító feldolgozóüzemek, hűtőházak. A Szarvasi Ipari Park ilyen irányú iparágak megtelepedésére képzett szakemberek és termőföld szempontjából is kiváló helynek bizonyul.

Bár leginkább mezőgazdasági jellegű munkalehetőségek találhatóak a kistérségben, a feldolgozóipar mellett Szarvason és Kondoroson jelen van a nehézipar is kis- és középvállalkozások formájában. Leginkább mezőgazdasági gépek alkatrészeit gyártják, beszállítói valamilyen nagyobb, általában külföldi cégnek, emellett gépjavítással foglalkoznak.

Általánosságban kijelenthető, hogy alacsony a működő külföldi tőke a kistérségben, de Békés megyei viszonylatban még így is kiemelkedő, hiszen a vállalkozások nagyságát tekintve jelenleg Szarvason van a legnagyobb működő tőke a megyében – leginkább a Pioneer Hi-Bred Kft és a Gallicoop Rt. működésének köszönhetően.

Jelentős gazdasági erő továbbá, hogy a kistérség gazdag felszíni vizekben, ennek megfelelően jelentős hagyományai vannak a halászatnak és a horgászatnak. A térségben számos, többnyire szarvasi székhelyű kisebb halászati vállalkozás működik. Két cégnek kisebb feldolgozóüzeme is van.

Jelentős a növénytermesztéshez és a halászathoz kapcsolódó K+F tevékenység. A város jelentőségét tovább erősíti a kistérség életében a településhez köthető oktató- és kutatótevékenység: a Halászati és Öntözési Kutatóintézet (HAKI). A haltenyésztés és a kutatás elsődlegessége mellett (extenzív-intenzív szabadvízi, illetve átfolyóvízes és ketreces halnevelés), e szakasz sokirányú hasznosítású: öntözés, belvíztározás, kacsatenyésztés. (A HAKI egy jelentős, 7,5 kilométer hosszú holtágszakaszt folyamatosan halasít.)

Említésre méltó még a művelési ágak közül az az 533,1 hektáros tófelület, amely Szarvas és Békésszentandrás közigazgatási területén található, működése szintén a szarvasi Halászati és Öntözési Kutató Intézethez köthető.

A Központi Statisztikai Hivataltól származó adatok alapján megállapítható, hogy míg Békés megye gazdasági erőforrása az országos átlaghoz képest stagnáló, addig a dél-alföldi értékekhez képest is elmaradást mutat. Hiszen miközben 2006-ban az egy főre eső GDP a régióban közel 1,5 millió forint volt, addig ugyanez az érték a megyében alig haladta meg az 1,3 millió forintot. (Bács-Kiskunban 1,465 millió Ft, Csongrádban pedig 1,670 millió forint volt az egy főre eső GDP ugyanebben az időszakban). A komoly gazdasági problémákkal küzdő megyében ráadásul több külső, illetve belső periféria szerepet betöltő kistérség is van. Ezek egyike a szeghalmi kistérség.

A területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről szóló, 2005-ben elfogadott Országgyűlési Jelentés vizsgálatai alapján 47 kistérség tartozik abba a körbe, melyek komplex társadalmi és gazdasági mutatóik alapján egyaránt a kistérségek legfejletlenebb harmadába sorolhatók.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A 311/2007. (XI. 17.) Kormány Rendelet 1. számú melléklete alapján a Szarvasi kistérség a fejlettség komplex mutatója alapján az országon belül a 80. helyen van (174 kistérség közül, a 1-es a legkevésbé fejlett kistérséget jelöli).

Fentiek alapján a hivatkozott kormányrendelet 2. számú melléklete a Szarvasi kistérséget az ország hátrányos helyzetű (de nem LHH) kistérségei közé sorolja, mely kategóriába a régió 19 kistérsége tartozik.

III.1.1. Vállalkozások helyzete

A szarvasi kistérségben 2004-ben még 57 vállalkozás jutott 1000 lakosra, ugyanakkor 2007-ben már 118, ez jelentősen meghaladja az átlagos megyei szintet (97), ugyanakkor a megyén belül a Békéscsabai kistérség után a második legmagasabb érték. A működő társas vállalkozások számottevően a mikrovállalkozások közé tartoznak, nagyvállalkozás kevés működik. A gazdasági egyensúly megteremtésének érdekében a kistérségben a jövőben kiemelten kell kezelni KKV-k fejlesztésére irányuló törekvéseket, amely a célzott gazdaságfejlesztési program része.

A térség mezőgazdasági funkcióiból eredően a mezőgazdaság területén működő vállalkozások ezer főre jutó értéke 109 százalék az országos szinthez viszonyítva. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, valamint az ipari vállalkozások száma csak néhány százalékkal magasabb az országos átlagnál, a turizmus fejlesztésének érdekében további beruházásokra van szükség.

A gazdasági környezet elemzése kapcsán elsőként a vállalkozások helyzetével ismerkedünk meg.

2. táblázat: A Szarvasi kistérségben működő vállalkozások adatai településsoros bontásban (2004)

	Békés-szentandrás	Hunya	Szarvas	Csaba-csüd	Kardos	Örménykút	Kondoros	Gyomaendrőd
Működő Vállalkozások Száma 1000 lakosra 2004.	44,5	28,8	68	44,1	39	15,3	38,9	54,1
Egyéni vállalkozások aránya a működő vállalkozásokból 2004.	66,70	54,5	56,7	66,3	86,2	37,5	71,2	74,4
A működő vállalkozásokból min. 10 főt foglalkoztatók aránya 2004.	4,9	27,3	6,7	1,1	0	37,5	5,8	8,3
Mezőgazdaság, vad, erdő-gazdálkodás, halászat gazdasági ágban tev.	13,10	40,9	8	12,4	13,8	25	15,9	8,9

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

aránya 2004.								
Bányászat, feldolgozóipar, vill.energia, gáz, gőz, vízellátás gazd. ágban tev. Aránya 2004.	9,8	4,5	10,9	12,4	6,9	37,5	8,8	13,4
Építőipar gazdasági ágban tevékenykedők aránya 2004.	10,90	0	11,1	12,4	10,3	0	17,3	13,2
Kereskedelem, javítás, szálláshely-szolg., vendéglátás és szállítás gazd. ágban tev. Aránya 2004.	39,3	40,9	36,5	44,9	37,9	37,5	32,7	36
Pénzügyi tev., ingatlanügyek gazd. ágban tev. aránya 2004.	18	4,5	20,5	14,6	13,8	0	17,7	17,7
Egyéb gazd. ágakban tev. aránya 2004.	8,7	9,1	13	3,4	17,2	0	7,5	10,7

Forrás KSH

3. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma Békés megye kistérségeiben 2006 (db)

Kistérség	Regisztrált vállalkozások száma					
	mezőgazdaság	ipar, építőipar	szolgáltatás	összesen	ebből: társas	ezer lakosra
	Ágban					
Békéscsabai	761	1 184	7 976	9 921	3 176	129
Békési	559	571	2 374	3 504	839	80
Gyulai	572	523	3 514	4 609	1 189	106
Mezőkovácsházai	1 530	200	1 680	3 410	493	81
Orosházai	1 090	705	4 168	5 963	1 192	98
Sarkadi	324	166	788	1 278	268	54
Szarvasi	1 299	684	3 417	5 400	1 303	118
Szeghalomi	608	392	1 447	2 447	506	60
Összesen	6 743	4 425	25 364	36 532	8 966	97

Forrás KSH

Fenti táblázatból jól látható, hogy a békéscsabai és az orosházai után a szarvasi kistérségben működik a legtöbb regisztrált vállalkozás. Az ezer lakosra vetített mutató tekintetében pedig a kistérség a második helyen szerepel a megyei rangsorban. A kistérségben működő vállalkozások 24,1%-a társas vállalkozás, miközben a megyei átlag 10,8%. Érdemes megvizsgálnunk az ágazati arányokat is az összes regisztrált vállalkozás tekintetében. Ekkor azt tapasztaljuk, hogy a kistérségi arányok – mezőgazdasági vállalkozás 24%; ipari, építőipari 12,6%; szolgáltatási 63,2% – nem térnek el jelentősen a megyei arányoktól (mezőgazdaság: 18,4%, ipar, építőipar: 12,1%, szolgáltatás 69,4%). A szarvasi kistérségben a mezőgazdasági és a szolgáltatási tevékenység a legerősebb.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A következő lépésként vizsgáljuk meg - az alábbi táblázat segítségével - a regisztrált, valamint a működő vállalkozások számának alakulását hosszabb időtávon belül a Szarvasi kistérségben.

4. táblázat: A szarvasi kistérségben működő regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása

	Regisztrált vállalkozások száma	Működő vállalkozások száma
1997.	1812	
1998.	1831	
1999.	1835	1184
2000.	1885	1184
2001.	1927	1201
2002.	1923	1267
2003.	1929	1239
2004.	1970	1244
2005.	2415	1213
2006.	2097	

Forrás: KSH T-STAR

Jól látható az ábrából, hogy 1997 és 2006 között mind a regisztrált, mind pedig a működő vállalkozások számában komoly bővülés volt tapasztalható a kistérségben (A T-Star 1997-re, 1998-ra és 2006-ra nem közöl adatokat a működő vállalkozásokat illetően, ezért az összevetés erre a két évre nem lehetséges). Míg 1999-ben 1835 regisztrált és 1184 működő vállalkozásról számolhatunk be a megyében, addig 2005-ben már 2415 illetve 1213 volt ez a szám. A bővülés az első adatsornál közel 8%-os, míg a második esetében már 15%-os növekedésről számolhatunk be.

Láthatjuk, hogy 1997 és 2006 között kistérségi szinten összességében bővült a regisztrált illetve a működő vállalkozások száma. A kistérségben a vállalkozások számát illetően a 2005-ös esztendő tekinthető a csúcspontnak.

Tekintsük át ugyanezen adatok alakulását, immár települési szinten.

5. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma (Békés megye, városok) 2007

Város	Regisztrált vállalkozások száma					
	mezőgazdaság	ipar, építőipar	szolgáltatás	összesen	ebből: társas	ezer lakosra
	ágban					
Békéscsaba	531	1 052	7 447	9 030	2 982	139
Battonya	91	23	253	367	61	60
Békés	209	318	1 321	1 848	422	90
Csorvás	104	48	217	369	56	68
Dévaványa	150	71	223	444	67	54
Elek	66	56	231	353	68	68
Füzesgyarmat	91	43	245	379	90	62
Gyomaendrőd	315	228	792	1 335	325	91
Gyula	380	440	3 089	3 909	1 085	122

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Mezőberény	140	139	614	893	204	79
Mezőhegyes	110	37	242	389	69	70
Mezőkovácsháza	271	62	418	751	105	116
Orosháza	290	454	2 625	3 369	764	111
Sarkad	84	114	435	633	150	60
Szarvas	480	305	1 630	2 415	730	136
Szeghalom	166	149	516	831	169	88
Tótkomlós	85	79	467	631	121	102
Vésztő	69	74	227	370	102	51
Összesen	3 632	3 692	20 992	28 316	7 570	106

Forrás: KSH

A táblázatból egyértelműen kiderül, hogy 2007-ban Szarvason a regisztrált vállalkozások ágazati megoszlása nem tér el kiemelkedően a kistérségben korábban bemutatott értékektől.

A fenti számadatokból a következő arányok mutathatók ki: Szarvason némiképp visszaszorul az ipari tevékenység és a szolgáltató szektor markánsabban jelenik meg. Ha a települési adatokat vetjük össze, az tapasztalható, hogy Szarvas az összes regisztrált vállalkozás számát tekintve negyedik a megyei rangsorban, ugyanakkor ha az ezer főre eső vállalkozások számát vizsgáljuk, már két helyet előre lép a képzeletbeli ranglistán.

Nézzük most meg, hogyan alakul az összes regisztrált vállalkozás valamint ezen belül a társas vállalkozások aránya. Azt látjuk, hogy míg a megyei átlag e mutató tekintetében 26,7%, addig Szarvason a regisztrált vállalkozásoknak nem kevesebb, mint 30,2%-a tartozik a társas vállalkozások körébe.

Tekintsük a következő ábrán meg, hogy hosszabb időtávban hogyan alakult a településen a regisztrált és működő vállalkozások száma.

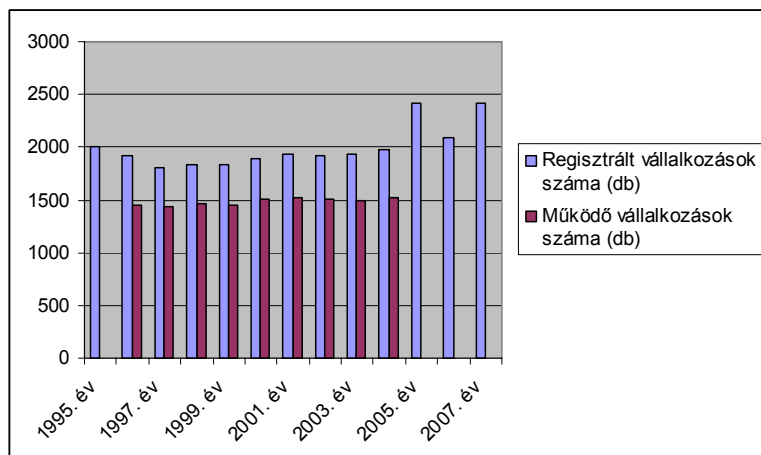
Sokatmondó adat, hogy az ezer lakosra jutó vállalkozások száma a megye városai között csak Békéscsaba esetében magasabb, a különbség pedig minimális.

6. táblázat: A Szarvason működő regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása

	Regisztrált vállalkozások száma	Működő vállalkozások száma
1995.	2008	
1996.	1925	1447
1997.	1812	1443
1998.	1831	1459
1999.	1835	1453
2000.	1885	1513
2001.	1927	1520
2002.	1923	1510
2003.	1929	1489
2004.	1970	1524
2005.	2415	Na.
2006.	2097	Na.
2007.	2415	Na.

Forrás: KSH T-Star adatok

3. ábra: Regisztrált és működő vállalkozások számának alakulása Szarvason

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

Látható, hogy a kezdeti csökkenés után (1995-ben 2008, míg 1997-ben 1812 db) 1997-ben lassan beindult a növekedés, 2005-ben pedig drámai ugrás következett be (2415 db regisztrált vállalkozás). A következő évben újabb csökkenés volt megfigyelhető (2097 db vállalkozás), majd újabb növekedés következett. Mondhatjuk tehát, hogy a 2005-ös év kivételével 1997-től növekedést mutat a vállalkozások száma.

Most vizsgáljuk meg, hogy hogyan alakul a településen a működő vállalkozások száma nemzetgazdasági áganként.

7. táblázat: Szarvas működő vállalkozásai nemzetgazdasági áganként (1999-2005.)

	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Működő vállalk. száma a mezőgazd., vadgazdálk., erdőgazdálk., halgazdálk. nemzetg. Ágakban	122	113	108	113	104	99	94
Működő vállalk. száma a bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás nemzetg. ágakban	153	147	146	152	138	136	124
Működő vállalkozások száma az építőipar nemzetgazdasági ágban	101	94	99	142	141	138	143
Működő vállalkozások száma a kereskedelem, javítás nemzetgazdasági ágban	343	345	343	332	320	330	323
Működő vállalk. száma a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdaság ágban	83	92	93	84	91	84	77
Működő vállalk. száma a szállítás, raktározás, posta, távközlés nemzetg. ágban	58	51	50	45	41	40	40
Működő vállalkozások száma a pénzügyi közvetítés nemzetgazdasági ágban	27	35	38	37	42	46	48

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Működő vállalk. száma az ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatás nemzetg.ágban	186	190	189	206	207	209	204
Működő vállalkozások száma az oktatás nemzetgazdasági ágban	11	16	21	24	25	29	32
Működő vállalkozások száma az egészségügyi, szociális ellátás nemzetgazdasági ágban	32	34	38	38	34	35	36
Működő vállalk. száma az egyéb közösségi, személyi szolgált. nemzetgazdasági ágban	68	67	76	94	96	98	92

Forrás: Önkormányzati adatbázis

A szarvasi vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti felbontásából kitűnik, hogy egyre kevesebb a mezőgazdasági ágban működő gazdasági szervezet.

A táblázatból jól látható, hogy a kereskedelem, javítás, a bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás nemzetgazdasági ágakban, valamint az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás területén kiemelkedő számú vállalkozás működik a városban. Amíg azonban az előbbi két ág esetében komoly csökkenés tapasztalható (1999-ben 343 ill. 153 db, 2005-ben 323 és 125 db), addig utóbbinál jól látható a bővülés (1999-ben 186 db, 2005-ben 204 db).

A főként mezőgazdasági térség központjaként működő városban az építőiparban tevékenykedő vállalkozások száma növekedett. Vannak olyan nemzetgazdasági ágak is, ahol jelentős mértékű – olykor kétszeres - növekedés figyelhető meg a vállalkozások számában, ezek a pénzügyi közvetítés és az oktatás.

A belföldi értékesítés és export aránya ágazonként jelentős mértékben változik. Két vállalkozás külföldi befektetők tulajdonában van, ami a város gazdasági életére vonatkozóan további vonzerőt jelent az újabb külföldi tőke megjelenésére.

Összességében megállapítható, hogy a regisztrált- és működő vállalkozások számában a kistérségben tapasztalható tendencia a térségi központban is tetten érhető. Ennek megfelelően a vizsgált időszakban mind kistérségi mind pedig városi szinten a vállalkozások számának – kisebb megtorpanásokkal tarkított - folyamatos emelkedéséről beszélhetünk.

A település tehát megfelelő környezetet teremt a vállalkozások számára, melynek egyértelmű következménye az a növekedési pálya, melynek megtartása a jövőben is elsőrendű célként fogalmazódik meg.

III.1.2. Mezőgazdaság

Az 1990-es évek elején a mezőgazdaságban lezajlott tulajdonváltás után mezőgazdasági, élelmiszeripari vállalkozások jöttek létre. A város működő vállalkozásainak 8%-a (2004.) foglalkozik mezőgazdasággal, amelyek eredményei és hagyományai nemzetközileg is elismertek. Ez a viszonylag magas arány is azt mutatja, hogy az agrárágazat jelentőségétől a város gazdasági életében nem lehet eltekinteni.

Mezőgazdaság terén jelentős hagyománnyal rendelkezik az öntözéses gazdálkodás az esetenként szélsőséges időjárási viszonyok miatt, amelyek a

mezőgazdaságban is éreztették hatásukat. A békésszentandrás vízlépcső megépítésével (1942.) 10 ezer kha terület vált öntözhetővé.

Ez nagyon fontos lépés volt, hiszen a mai napig meghatározó szerepet játszik a lakosság jövedelemalakulásban a mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszeripar. A jelenlegi termelési struktúra minőségének átalakítására mindenképpen szükség van a jövőben, ugyanis a mezőgazdaság átalakulása, a magas színvonal követelménye, valamint az Európai Unió integrációs folyamatai is ezt kívánják. A minőségi termelés folyamatos javítása azonban nem valósítható meg termékpályás integrációk kialakítása nélkül. Kedvező és vonzó körülmény, hogy a termékfejlesztéshez szükséges kutatói háttér helyben biztosított.

A növénytermesztésben a gabonafélék termesztése a meghatározó. A gabonatermelésre építve az állattenyésztésen belül a baromfi (főleg pulyka) és a sertésenyésztés jellemző. Az elmúlt évtizedekben Szarvason kiemelt szerep jutott a vetőmagtermelésnek, ezen belül a kukorica vetőmagtermesztésnek, amelyből 65% kerül exportra, főleg az EU országába.

Országos szinten kiemelt továbbá a város rizstermesztése, hiszen Békéssel és Köröstarcsával együtt az ország rizstermesztésének több mint 50 százalékát állítják elő a termelők. Ugyanakkor a tulajdonváltás, és az elmúlt évtized gazdasági változásai miatt ez az ágazat visszaszorult. Az adottságok, az elismerten magas színvonalú szakmai háttér, a meglévő rizsföldek a jövőben indokoltá teszik a rizstermesztés új alapokon történő fejlesztését, amely egyben kiemelt fejlesztési irányként is megjelenhet a jövőben.

Szarvas és környékének természeti adottságai a gyümölcsstermő növények közül leginkább a szilvatermesztésnek felelnek meg, ezáltal a térség gyümölcsstermesztésében a szilvatermesztés foglalja el az első helyet. Egyre több helyen láthatunk apró gyümölcsösöket, hobbikerteket, amelyek terméshozama egyelőre leginkább a lakosság helyi igényét elégíti ki.

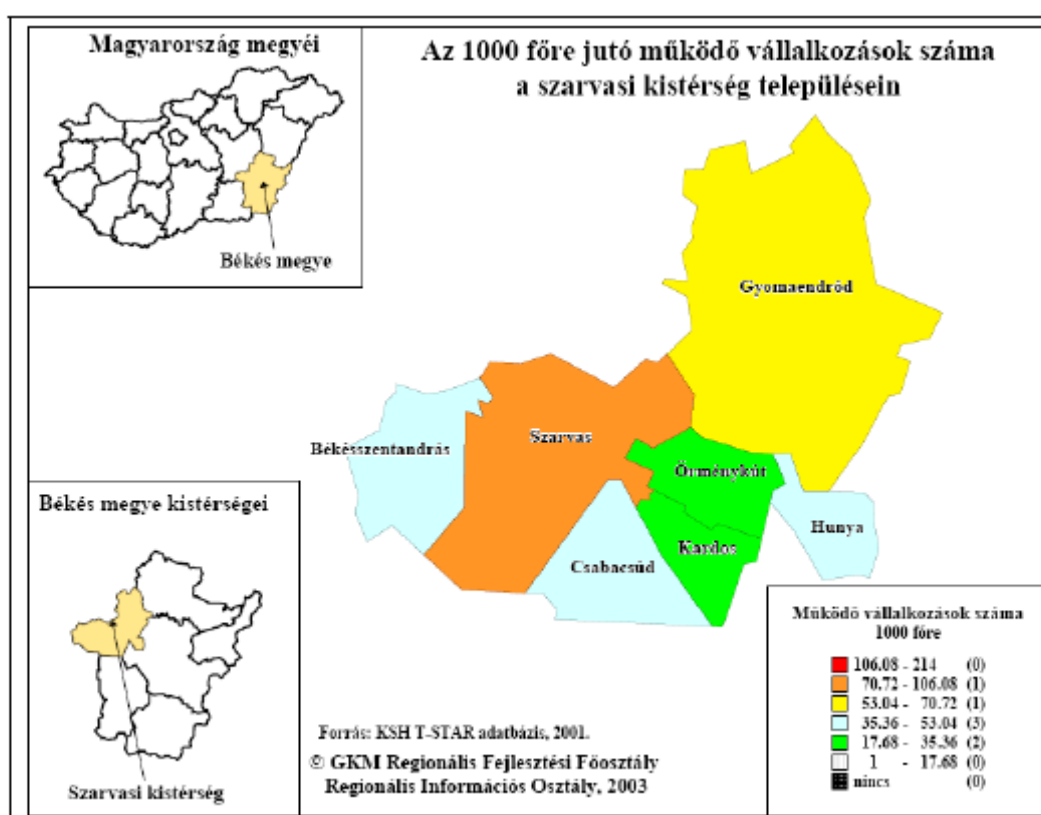
A városban található Magyarország egyetlen haltenyésztéssel, halkutatással, vízi erőforrások hasznosításának kutatásával foglalkozó, államilag finanszírozott intézménye, a már említett Halászati és Öntözési Kutató Intézet (HAKI). Az intézettel együttműködő Kft-k közül kettő halfeldolgozással is foglalkozik.

III.1.3. Ipar

Szarvason 2000 óta működik Ipari Park. Az 58 hektáros park létrehozását az önkormányzat kezdeményezte. A területet a 44-es számú főút és az orosházi út határolja. Tulajdonosa részben az önkormányzat, részben magánvállalkozók. A park területén elsősorban ipari, feldolgozóipari tevékenységi körrel rendelkező vállalkozások létrejöttére számíthat a város.

Az ország kistérségei között az átlagos statisztikai létszámmra vetített bruttó hozzáadott értéke alapján a 86. helyen áll a Szarvasi Kistérség, amely érték Békés megye települései között - a gazdasági mutatói alapján - a 2. helyre emelik a várost. Ez az országos átlag 55 százalékát jelenti.

4. ábra: 1000 főre jutó működő vállalkozások száma a Szarvasi Kistérség településein

Forrás: KSH T-STAR

Napjainkban Szarvas ipari termelésének döntő hányadát az alábbi iparágban működő vállalatok adják:

- Pioneer Hi Bred Magyarországi Rt.: mezőgazdasági termékfeldolgozás, kukorica-vetőmag termesztés.
- Gallicoop Rt.: élelmiszer-feldolgozás.
- Szirén Ruházati Szövetkezet (a termelés fő profilját a férfiing varrás határozza meg).
- Szarvasi Bútor Kft. (lakó- és irodabútor)
- Plast Ball Rt.: műanyagipari termékek gyártása – elsősorban sportlabda.
- Vas és Fémipari Rt. (kávéfőző és villamossági lámpák gyártása)
- Integrál Építő ZRt. (építőipar)

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A szarvasi vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti felbontásából kitűnik, hogy egyre kevesebb a mezőgazdasági ágban működő gazdasági szervezet. A főként mezőgazdasági térség központjaként működő városban az építőiparban tevékenykedő vállalkozások száma növekedett. A belföldi értékesítés és export aránya ágazonként jelentős mértékben változik. Két vállalkozás külföldi befektetők tulajdonában van, ami a város gazdasági életére vonatkozóan további vonzerőt jelent az újabb külföldi tőke megjelenésére.

Szarvas gazdasági életét meghatározó üzemek:

Gallicoop Pulykafeldolgozó ZRt.

Pioneer ZRt.

Vas és Fémipari ZRt.

TESCO Global ZRt.

Alföldi Hús Kft.

Work Trans Kft.

MOL NyRt.

OTP NyRt.

Szirén Kft.

e-on ZRt.

III.1.4. Kereskedelem, szolgáltatások

Az alábbi táblázatok a kereskedelmi szektorra vonatkozóan nyújtanak kistérségi és települési szintű adatokat.

8. táblázat: Kiskereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek Békés megye kistérségeiben (2007)

Kistérség	Kiskereskedelmi üzlet összesen	Kiskereskedelmi üzlet tízezer lakosra	Gyógyszertár	Vendéglátó-hely	Ebből: étterem, cukrászda	Vendéglátó hely tízezer lakosra
Békéscsabai	1 340	175	17	509	230	66
Békési	469	107	8	208	105	47
Gyulai	836	193	10	325	201	75
Mezőkovácsházai	617	147	13	261	129	62
Orosházai	952	157	15	364	177	60
Sarkadi	330	138	7	130	50	54
Szarvasi	662	145	8	299	160	66
Szeghalomi	590	145	7	204	96	50
Összesen	5 796	154	85	2 300	1 148	61

Forrás KSH

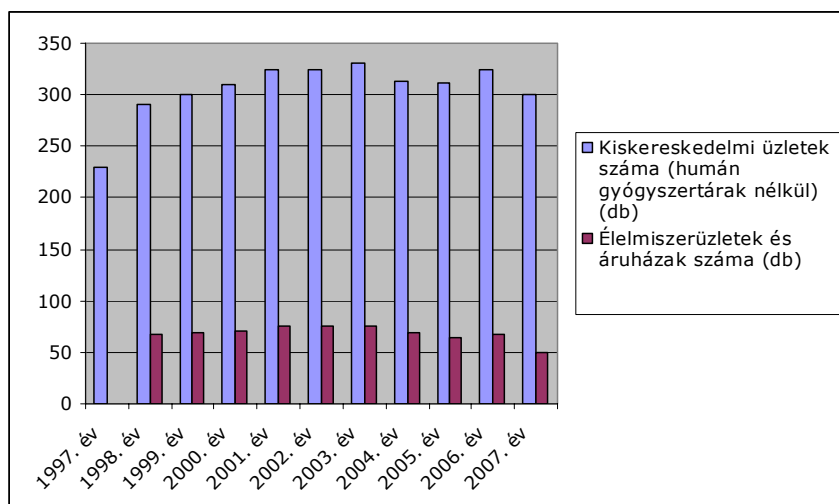
A fenti táblázatból láthatjuk, hogy Békés megyében a szarvasi kistérségben működik a harmadik legtöbb kiskereskedelmi üzlet (az összes 11,4 százaléka). A kistérségben összesen 8 darab gyógyszertár működik, ami a megyében működő patikák valamivel több, mint 9 százaléka. Érdekes adat, hogy a kistérségben a tízezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma a második legmagasabb a megyében, ugyanannyi, mint a békéscsabai kistérségben (66 darab).

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A következő két diagram a kereskedelmi- és vendéglátó ipari egységek számának alakulását mutatja hosszabb időtávban városi szinten.

Láthatjuk az alábbi ábra alapján, hogy 2003-ban és 2006-ban működött a legtöbb kiskereskedelmi üzlet a kistérségben, ezt követően 2007-től némi csökkenés volt tapasztalható.

5. ábra: Kiskereskedelmi és élelmiszer jellegű üzletek száma Szarvason (1997-2006)

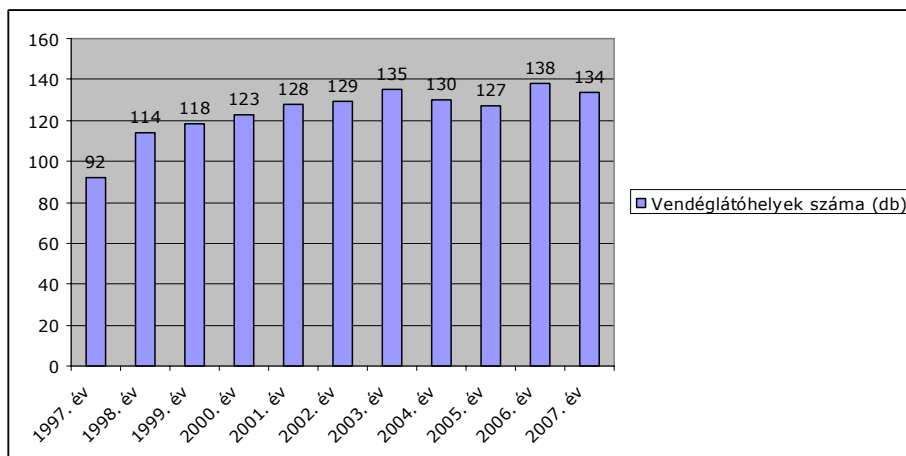

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

Az élelmiszer jellegű üzletek száma az utóbbi évek során jelentős mértékben csökkent. Míg 2001-ben még 75 ilyen jellegű üzlet működött a városban, addig 2007-ben már csupán 49. A csökkenés tehát közel 35 százalékos. Ezzel szemben a kiskereskedelmi üzletek száma 2003-ig folyamatosan bővült (ekkor 331 darab volt), majd csökkenésnek indult és 2005-ben már csak 312 darab ilyen jellegű üzlet működött Szarvason.

Most pedig tekintsük át a vendéglátóhelyek számának alakulását kistérségi valamint települési szinten 1997-től 2006-ig.

6. ábra: Vendéglátóhelyek számának alakulása Szarvason (1997-2007)

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A fenti ábrából jól kivehető az a tendencia, mely szerint 2003-ig folyamatosan nő a vendéglátóhelyek száma, majd 2004-2005-ben kismértékű visszaesés következik. Ezután 2006-2007-től újabb bővülés tapasztalható.

Összesítésként meg kell erősíteni azt a tendenciát, amelyet már a vállalkozások esetében is tapasztaltunk. Szarvas városában a kereskedelmi és vendéglátóhelyek száma emelkedőben van, ami vélhetőleg egy hosszabb távú emelkedési hullám része.

III.1.5. Turisztika, látványosságok

A térség turizmusának alapja a pihenés, rekreáció. Ehhez kapcsolódik a vízi-, öko-, falusi-, és kerékpáros turizmus:

A térség jelenlegi turisztikai kínálatának elemei

- Víziturizmus – A Körösök és annak holtágai alkalmasak kajak-kenu túrákra, fürdésre, egyéb vízi sportokra. Sétahajó Szarvasról indul.
- Ökoturizmus – Körös Maros Nemzeti Park Igazgatósága és Látogató Központja Szarvason üzemel. Természetjárásra alkalmas terület, védett növény és állatvilág valamint az országos jelentőségű Arborétum sok érdeklődőt vonz a városba. 2003. májusában nyitotta meg kapuját a Körösvölgyi Látogatóközpont, ahol nemcsak a Körösök vidékének növény és állatvilágát tekinthetik meg a látogatók, de érdekes túrát tehetnek az Annaligetben kialakított tanösvényeken is.
- Termál és gyógyturizmus – A Szarvasi Gyógyfürdő rekonstrukciója 2004-ben fejeződött be. Akadálymentesített, magas technikai színvonalú üzemeltetésű, a közegészségügyi normákhoz igazodó fürdő.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Falusi turizmus – Nemcsak a folyópart mentén (Szarvason és Békésszentandrás), hanem Kondoroson is található olyan szálláshelyek, melyek egy része turisztikailag hasznosítható. Ezekből néhány már falusi turizmus szálláshelyé van nyilvánítva. A többi kisebb településen is kialakítható az ilyen jellegű vendéglátás. Összességében a Szarvasi Kistérséghez tartozó 8 település közül Békésszentandrás, Szarvason és Kondoroson található fizető vendéglátóhely. A tényleges turizmus is e településekre korlátozódik.
- Lovasturizmus – A térség több településén őrzik a lovas hagyományokat: Szarvason a Szarvasi Lovas Klub Egyesület, Kondoroson a Széchényi István Lótenyésztési Egyesület működik. Szolgáltatásaik: sétalovaglás, sétakocsikázás a települések és a környék bemutatásával. Az egyesületek saját tulajdonú lovas pályájának hiánya mindkét esetben érezhető. Igaz, hogy Szarvason vannak olyan, az egyesülethez tartozó gazdák, akik már kialakítottak lovas oktatáshoz magánterületeket. Ezen kívül az Aranyménes Panzióban is lehetőség van lovaglásra. A szarvasi Lovas Klub Egyesület 2003-ban a Körös-szögi Kistérségi Kht-val közösen a város határában maratoni lovas pályát alakított ki. A 2001-ben megrendezett szarvasi IV. Nemzeti Lovas Fesztivál óta minden évben nagyszabású lovas programok kerülnek megrendezésre. A Nemzeti Lovas Fesztivál sikerét bizonyítja, hogy 2005. július 21-24. között Szarvas nyerte a jogot az egyik legfontosabb lovas esemény, a III. Lovas Világtalálkozó rendezésére.
- Kerékpáros turizmus – A kistérségben több napos időtöltésre is találunk programokat. A Körös-völgyi kerékpárúton biztonságos és kiépített kerékpárúton közlekedhetnek a turisták Békésszentandrásról a környező településeket érintve egészen Kondorosig.
- Gasztronómia és borturizmus – A térségben jellegzetes halételek, szlovák ételek fogyaszthatók nagy választékban. A rendezvények közül kiemelkedik a Pásztortalálkozó, Dudásfesztivál, Halászléfőző verseny, Szilvanap, amely események alkalmával sokféle ízvilág, ételkülönlegesség várja az idelátogatókat.
A borturizmus a kistérségre nem jellemző.
- Kulturális és rendezvényturizmus – Színvonalas programok főként nyáron biztosítják a térségbe érkező turisták szórakozását, ugyanakkor egyelőre hiányoznak a szezon megnyújtására irányuló térségi programok. A rendezvényeken régi hagyományok élednek újra, amelyek fontosak a helyi emberek identitásának megőrzésében, helyi tradíciókra épülnek.

Turizmusfejlesztés

Szarvas Város turisztikai fejlesztési programja (2000.) - a Körös-szögi Kistérségi Idegenforgalmi koncepció (2005.), valamint a Körös-szögi Kistérség fejlesztési stratégiája alapján (2007-2013.) - meghatározza az önkormányzat turisztikai szempontú gazdasági programját. Mindezen programok kapcsolódnak a Dél-alföldi Regionális és a Nemzeti Fejlesztési Terv turisztikai koncepciójához, programjaihoz is.

Mindezek figyelembevételével az Integrált Városfejlesztési Stratégia meghatározza a város turisztikai fejlesztési programjainak főbb prioritásait. A város stratégiájában az elkövetkezendő időszakban a turisztikai célú fejlesztések tekintetében a kistérségi aktív turisztikai projektek élveznek elsőbbséget, ezek adják a város főbb turisztikai fejlesztéseinek irányvonalát.

A turizmus fejlesztésének alapjai elsősorban:

- a holtágak és természeti környezetük,
  - a gyógyhatású termálvizek,
  - az Arborétum és a ritka növényvilág,
  - a vadászati lehetőségek,
  - az aktív és rekreációs turizmus (pl.: evezés, lovaglás lehetőségei)
  - a kulturális hagyományok, a néptánc, a népzene és a gasztronómia értékei,
  - múzeumok, tájházak, a falusi és az agroturizmus
  - a város nagy hírű tudományos és oktatási intézményei, valamint
  - a külkapcsolatokkal rendelkező vállalatok adják.
- Sport és Ifjúsági turizmus – A Tessedik Sámuel Főiskola központja Szarvason van, így a város nagy méretű kollégiumokkal rendelkezik. A középiskolák kollégiumai szintén lehetőséget biztosítanak az ifjúsági turizmus kiszélesítésére. Ifjúsági táborok, túralehetőségek, sportolási lehetőségek, erdei iskola várja az ideérkező fiatalokat.
  - Horgász és Vadászturizmus – Nagy síkvidéki vadászterület és vízfelület áll a Szarvasra érkezők rendelkezésére. Földrajzi fekvéséből adódóan apróvadak (őz, mezei nyúl, fácán, vadkacsa) vadászatára, nyílik lehetőség. Az ártéri erdők, mezők, legelők, zombékosok gazdag vadállományt, míg a folyók és halastavak gazdag halállományt rejtnek. (A Körösszögi Kht. rendelkezik a holtág egy részének halászati jogával.)
  - Konferenciaturizmus – Kevésbé kialakult formában, de jelen van a kistérségben. Jövőbeli fejlesztésükhöz a települések nagyobb vállalatainak, kutatóintézeteinek kapcsolatai adóttak. Tekintettel Szarvas iskolaváros jellegére, illetve az itt található szellemi tőkére, lehetőség nyílik arra, hogy a konferenciaturizmus területén előrelépés történjen.

Az aktív turizmus tervezett szarvasi projektjei (2007-2013)

- Szarvas-Békésszentandrás Körös-holtág komplex turisztikai fejlesztése
- Szent István Park – Üdülősétány – Történelmi Emlékút – Történelmi Magyarország közepe (kilátó, szolgáltató egység, kikötő)
- Történelmi Emlékút menti kerékpárút a Történelmi Magyarország Közepéig, gyalogos és kerékpárút építése a Ciprus étteremtől az Arborétumig, illetve a Hármaskörös gátjáig a „mezőtúri” út mentén
- Újtelep utcai útépítés a körtöltésig (Történelmi Magyarország Közepe megközelíthetőségét szolgálja)
- HAKI híd vízkormányzó műtárgyának átépítése (vízi turizmus érdekében a hajózhatóság elősegítése)
- Ifjúsági tábor felújítása, a hozzá vezető szilárd burkolatú út megépítésével
- Petőfi utcai mederstabilizáció, ifjúsági horgászverseny-pálya kialakítása
- Átemelő móló elhelyezése a Holt-körös két végénél
- Halvédelmi rács építése a Dögös-Kákafoki főcsatorna öblözeténél (természetes halállomány védelme)

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Holtág „Kenderáztatói” szakaszán horgászversenypálya kiépítése
- Őshonos halfajok telepítése (a Kákafoki Körös-holtág 105 hektáros természetes horgászvíz területén)
- Körös-parti közeljárók horgász turisztikai hasznosításai feltételeinek kialakítása
- Horgászcentrum kialakítása (Városi üdülő-, Kacsató-, Szabadstrand felújítása)

Szarvas város turisztikai adottságai a statisztikai adatok tükrében

A turisztikai mutatókat vizsgálva célszerű először a megyei adatokat elemezni. Az alábbi tábla Békés megye városainak kereskedelmi szálláshelyeihez kapcsolódó főbb mutatókat tartalmazza.

9. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek Békés megye városaiban 2007 (db)

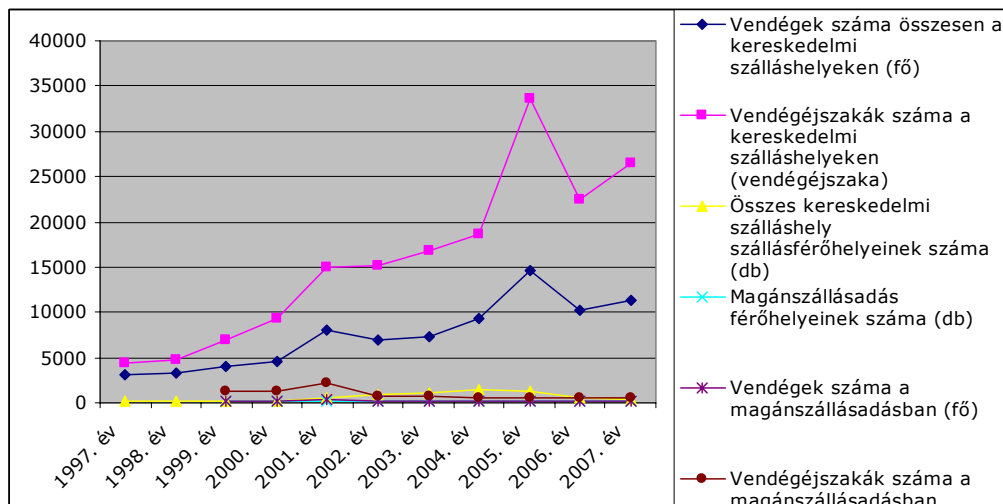
Város	Kereskedelmi szálláshely				
	férőhely	vendégéjszaka	ebből: külföldi	átlagos tartózkodási idő, éjszaka	egy férőhelyre jutó vendégéjszaka
Békéscsaba	1 033	42 002	7 484	2,0	40,7
Battonya	80	695	-	5,3	8,7
Békés	-	-	-	-	-
Csorvás	-	-	-	-	-
Dévaványa	22	1 726	4	6,2	78,5
Elek	-	-	-	-	-
Füzesgyarmat	261	23 626	1 436	2,4	90,5
Gyomaendrőd	1 093	18 915	2 000	3,2	17,3
Gyula	2 340	221 977	20 096	3,6	94,9
Mezőberény	19	908	27	1,4	47,8
Mezőhegyes	154	4 974	3 018	2,3	32,3
Mezőkovácsháza	14	2 191	-	15,2	156,5
Orosháza	1 056	47 372	9 922	2,5	44,9
Sarkad	-	-	-	-	-
Szarvas	408	26 499	1 525	2,3	64,9
Szeghalom	178	8 143	143	2,2	45,7
Tótkomlós	45	5 060	113	6,2	112,4
Vésztő	-	-	-	-	-
Összesen	6 703	404 088	45 768	3,0	60,3

Forrás: KSH

A táblázatból kiderül, hogy miközben a településen töltött átlagos tartózkodási idő (2,3 éjszaka) nem éri el a megyei átlagot (3,0 éj), addig az egy férőhelyre jutó vendégéjszakák száma (64,9) némileg meghaladja a megyei átlagot (60,3). Látható ezzel párhuzamosan az is, hogy a városban meglehetősen magas a férőhely kapacitás – 408 férőhellyel Szarvas ötödik a megyei rangsorban – vagyis a településen található a megye városaiban megtalálható kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek 6,3%-a.

Vizsgáljuk meg most az alábbi ábra segítségével, hogy hogyan alakultak Szarvas legfontosabb turisztikai mutatói 1999 és 2007 között.

7. ábra: Szarvas város fontosabb turisztikai adatai (1999-2007)

Forrás: T-STAR alapján saját szerkesztés

Látható, hogy a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2004-ig folyamatosan emelkedik, 2005-ben jelentősen megugrik (14.532 fő), majd ezután 2006-ra drasztikusan csökkent (10.282 fő) úgy, hogy eközben lassan növekedett a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma 2004-ig (1997: 133, 2004: 1532). Az ezt követő években azonban jelentősen csökkent a férőhely kapacitás (2007: 408). Mindez megmutatkozott a vendégéjszakák számában is, amely alapján szintén a 2005-ös év volt a legsikeresebb év (33.653 vendégéjszaka).

A magán szállásadás férőhelyeinek száma évről évre változott a vizsgált időszakban, az 1999-es 132-ről először kisebb mértékben emelkedett, majd 2002-től csökkenni kezdett. A 2007-es 107 férőhely mindössze 80%-a az 1998-as értéknek.

A vendégek száma a magán szállásadásban szintén ingatag volt az időszakban, a legtöbb vendég 2001-ben szállt meg magánszálláshelyen. A vendégéjszakák száma a magán szállásadásban szintén 2001-ben tetőzött 2.186 éjszakával, ezt követően jelentősen visszaesett, 2007-ben 611 éjszakát töltöttek a vendégek Szarvas magánszálláshelyein.

III.1.6. A város költségvetése

A következő táblázat a város helyi iparűzési adóból származó bevételek adatait foglalja magában 2004 és 2008 között.

10.táblázat: A helyi iparűzési adóból származó bevétel

	2004	2005	2006	2007	2008
Kivetett iparűzési adó az elmúlt 5 évben (eFt)	347.565	357.251	410.964	475.020	494.756
Befizetett iparűzési adó az elmúlt 5 évben (eFt)	370.608	346.086	445.866	496.154	490.846

Forrás: Önkormányzati adatbázis

Láthatjuk, hogy a kivetett helyi iparűzési adó mértéke 2004 és 2008 között folyamatosan emelkedik, ami közvetlen kapcsolatban van azzal a ténnyel, hogy a vállalkozások száma is emelkedik. Az emelkedés ebben az időszakban mintegy 42%-os. Ugyancsak emelkedik a befizetett iparűzési adó mértéke, s egyben megállapítható, hogy csökken a be nem fizetett adó mennyisége.

Mindez jól mutatja, hogy a vállalkozások számának szaporodása az önkormányzat, a város részére is igen kedvező következményeket hoz.

III.2. Társadalom

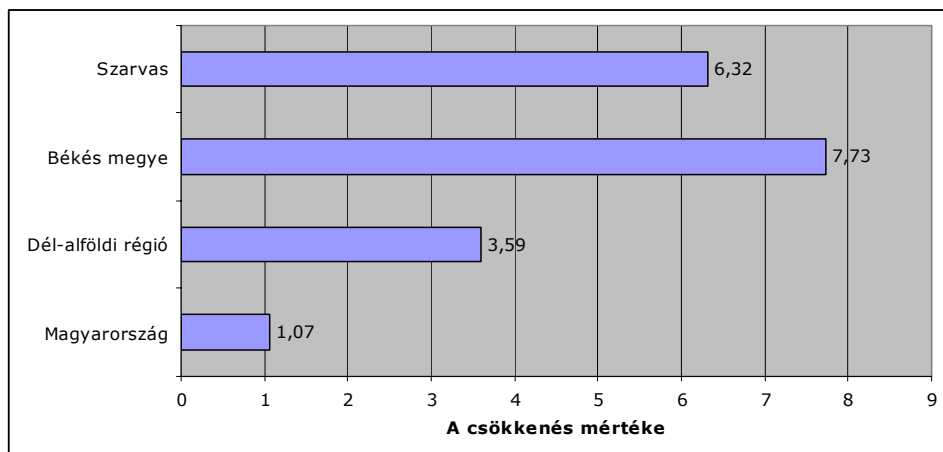
A következő fejezetben Szarvas városának jelentősebb társadalmi jellemzőit mutatjuk be, részletesen kitérve a legfőbb demográfiai adatokra, a képzettség-műveltség területére, feltérképezve a város lakosságának iskolai végzettségét. Foglalkozunk a munkanélküliség-foglalkoztatás rendkívül fontos és meghatározó problémájával, a lakosság egészségi állapotával és jövedelmi helyzetével.

III.2.1. Demográfia

A település területe 161,5 km² (16.157 ha), lakossága 2007 decemberében 17.731 fő, amely a 2001-es adatokhoz képest (18.563 fő) mintegy 4,5%-os csökkenést mutat. A legfrissebb önkormányzati adatok (2008 december) szerint a lakónépesség száma 17.479 fő.

Amint az közismert, Magyarország lakossága folyamatosan csökken. Jelentős különbség van azonban az ország, illetve a régió egyes területei között a fogyás mértékét tekintve. A **Dél-Alföld** népessége az elmúlt 10 év során nem egészen 3,6%-kal csökkent. **Békés megye** esetében ugyanez a mutató jóval kedvezőtlenebb képet mutat: a régió megyéi közül összességében itt a legrosszabb a helyzet.

8. ábra: Lakónépesség számának változása (1997-2007, %)

Forrás: KSH TSTAR adatok alapján szerkesztett diagram

Fentiek figyelembe vételével megállapíthatjuk, hogy Szarvas városának helyzete régiós összehasonlításban sem kedvező: a város az elmúlt 10 év adatai alapján a régiós átlagnál jelentősebb népességfogyást élt át, a bár a 6,3%-os érték Békés megyén belül nem számít a legjelentősebbek közé, mindenképpen figyelmeztető jelnek tekintendő.

Egy újabb megközelítésben a városok népességét érintő változásokat hasonlítjuk össze. A 2001-es év végi adatokhoz viszonyítva a **városi népesség** számának 2006 év végi alakulását megállapítható, hogy a régión belül Békés megye helyzete a legkedvezőtlenebb. Csongrád megye és Bács-Kiskun megye városai

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

megközelítőleg azonos mértékű népességcsökkenést éltek át az elemzett időszakban.

11.táblázat: Városok lakónépessége a Dél-Alföldön

	Dél-Alföld (teljes lakosság)	Bács-Kiskun megye városai	Csongrád megye városai	Békés megye városai	Szarvas
Lakónépesség 2006. december 31	1.342.231	351.422	313.556	271.782	18.077
Változása a 2001. év végéhez, %	-2,3	-1	-0,9	-3,7	-2,6

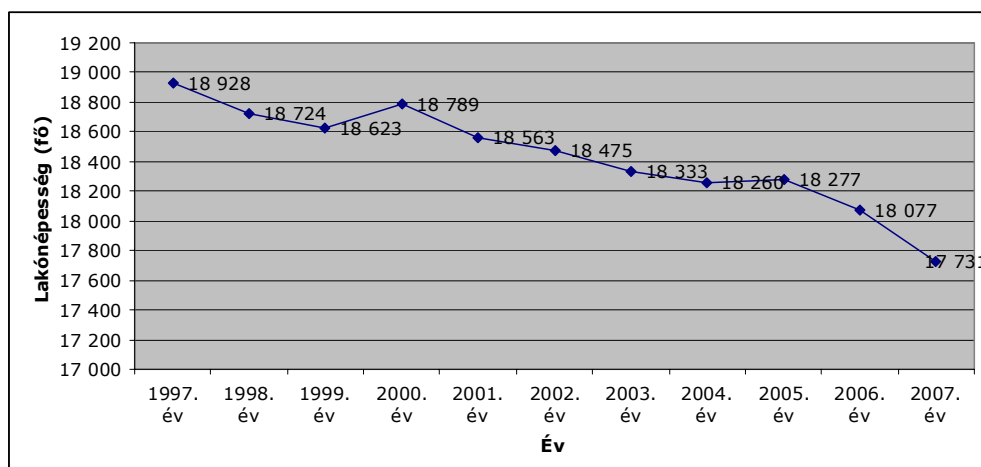
Forrás: KSH

Mindenképpen fontos megjegyezni, hogy a Szarvast érintő visszaesés alatta marad megyei városait érintő átlagnak, tehát Szarvas népességének csökkenése szerényebb a megye városainak átlagánál. A megyében található 18 város közül Szarvast viszonylag kevésbé érintette a népességvesztés, kedvezőbb adatokkal csak Sarkad, Mezőberény és Gyula rendelkezik.

Ki kell azonban emelni, hogy a tendencia folytatódik, a 2007 év végi adat (17.731 fő) 4,5%-os, míg a 2008 év végi adat (17.479 fő) már 5,8%-os csökkenést mutat a 2001-es állapothoz képest.

Bár a lakónépesség csökkenése általános tendencia a városokban is, a fenti adatok figyelmeztetőek: a településnek különös figyelemmel kell lennie a népességét érintő változásokra és lehetőség szerint lépéseket kell tennie a kedvezőtlen folyamatok lassítása, megfordítása érdekében.

9. ábra: Szarvas város lakónépessége 1997-20067 (fő)

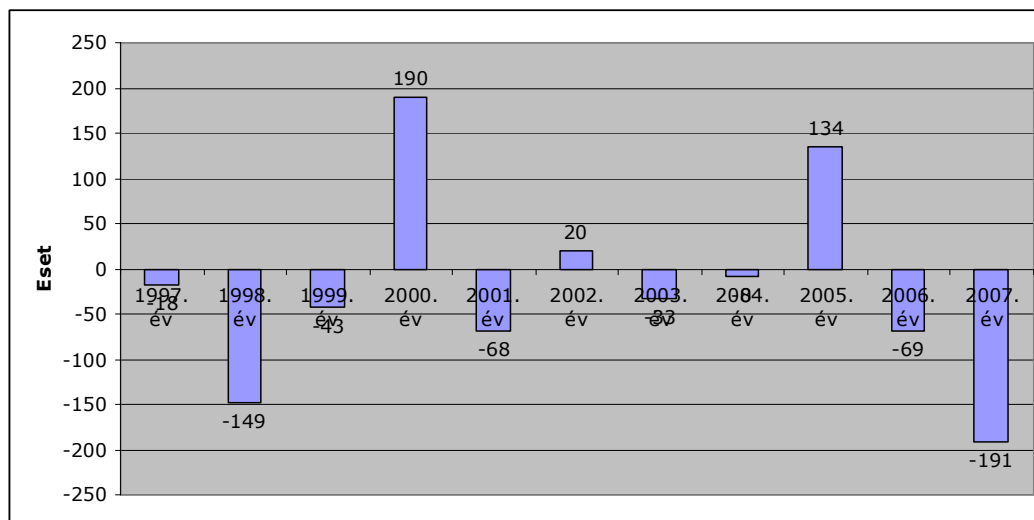

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A fenti diagram szemléletesen ábrázolja a város népességének az elmúlt 10 év során tapasztalható folyamatos csökkenését. Az itt látható adatok megerősítik a fogyás tényét és azt is, hogy nem egy pillanatnyi problémával állunk szemben. A grafikon alapján azt is megállapíthatjuk, hogy a fogyás az elmúlt 2 év során erősödött.

A népesség csökkenésének okait vizsgálva először a belföldi vándorlási különbözet mutatóját nézzük meg közelebbről.

10.ábra: A vándorlási különbözet Szarvason 1997-2007 között

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

Az odavándorlás és elvándorlás különbözete a vizsgált tizenegy év során három évben pozitív, míg nyolc évben negatív értéket mutatott. 2007-ben az 1000 lakosra jutó vándorlási különbözet tekintetében – amely a települések összehasonlíthatóságát teszi lehetővé – a szarvasi (-10,7) a megye 18 városa közül a kilencedik legkedvezőtlenebb érték. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy Békésben egyetlen város sem rendelkezik pozitív mutatókkal, míg Csongrád megyében ez elmondható Szegedre, Hódmezővásárhelyre, Sándorfalvára és Mórahalom városára is.

A vándorlás Szarvas esetében láthatóan jelentős probléma – egyben jelezve, hogy a város népességmegtartó ereje nem elég erős – a változások mértékét megtekintve azt is hangsúlyoznunk kell, hogy a folyamatos és jelentős népességvesztésnek ez lehet az egyik oka. Sajnos az is kedvezőtlen jel, hogy az utolsó két év mérlege negatív, ráadásul a 2007-es év a legrosszabb év volt az elemzett időszakban.

Ahhoz, hogy a kérdés megoldásához közelebb kerüljünk, meg kell vizsgálnunk, hogyan alakul a népesség korösszetétele. Ezt a 2001. évi népszámlálás eredményeit felhasználva elemezzük.

A régió és Békés megye adatait összevetve azt láthatjuk, hogy nincs jelentős eltérés az egyes korcsoportokba tartozó népesség arányában. Alacsony – 1%-ot alig meghaladó – többlet jelentkezik a megye oldaláról a 60 évesnél idősebbek arányában, míg hasonló az elmaradás az aktív korúaknak tekinthető 15-59 éves csoport esetén.

12.táblázat: A népesség összevont korcsoportok szerint

Terület, igazgatási rang	Összesen	0-14	15-59	60-
Dél-alföldi régió, 2001	1.377.652	229.201	855.694	292.757
Százalékos megoszlás	100%	16,64%	62,11%	21,25%
Békés megye, 2001	397.791	66.564	242.102	89.125
Százalékos megoszlás	100%	16,73%	60,86%	22,40%
Bács-Kiskun megye (fő), 2001	546.517	93.687	338.963	113.867
Százalékos megoszlás	100%	17,14%	62,02%	20,84%
Csongrád megye, 2001	433.344	68 950	274 629	89 765
Százalékos megoszlás	100%	15,91%	63,37%	20,71%
Szarvasi kistérség (fő), 2001	42.195	6 622	25 411	10 162
Százalékos megoszlás	100%	15,69%	60,22%	24,08%
Szarvas városa (fő), 2001	18.497	2 875	11 408	4 214
Százalékos megoszlás	100%	15,54%	61,67%	22,78%

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján szerkesztett táblázat

Szarvas térségét vizsgálva azt kell megállapítanunk, hogy a kistérségben némileg magasabb a 60 évesnél idősebb lakosság aránya, mint a megye egész területén. Ez az érték 2001-ben 24,08% volt, ami azt mutatja, hogy a lakosság közel egynegyede a legidősebb korcsoportba tartozik – a kérdés foglalkoztatási szempontból is jelentőséggel bír, hiszen feltételezhetően az idős lakosság nagy arányban az inaktívok közé tartozik.

A kistérségi adatokat elemezve szerényebb különbséget fedezhetünk fel az aktív korúak arányában: a megyei értékhez képest 0,64%-kal marad el a kistérség e korcsoport tekintetében. A legfiatalabb korcsoportnál jelentkezik ismét markánsabb eltérés a megyei és kistérségi adatok között: ez a korcsoport 1,04%-kal alacsonyabb arányú a kistérségben, mint Békés megyében.

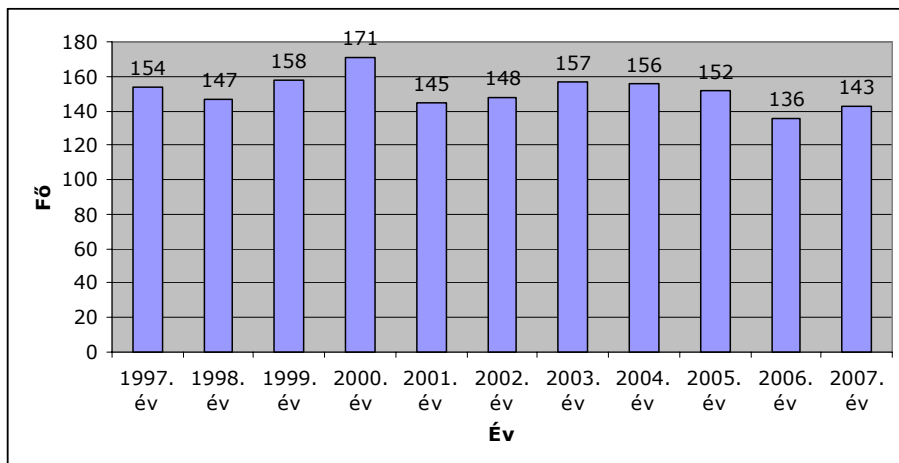
Szarvas városát közelebbről megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy az idős lakosság jelenléte a kistérségi arányokhoz képest alacsonyabb (22,78%), míg a megyéhez képest 0,38%-os a pozitívum. A 0-14 éves korosztályba tartozók lakosságon belüli aránya a megyei és kistérségi adatoknál is alacsonyabb (15,54%), ugyanakkor a 15-59 évesek aránya meghaladja mind a kistérségi, mind a megyei arányokat.

A fenti adatok tehát azt jelzik számunkra, hogy Szarvas város lakossága a megyei és regionális korösszetételhez képest némi eltolódást mutatott 2001-ben az idősebb korosztályok irányába.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az elemzést folytatva a gyermekszületés tendenciáit vizsgáljuk meg. Az alábbi diagram szemlélteti számunkra az elmúlt évek során Szarvason született gyermekek számát.

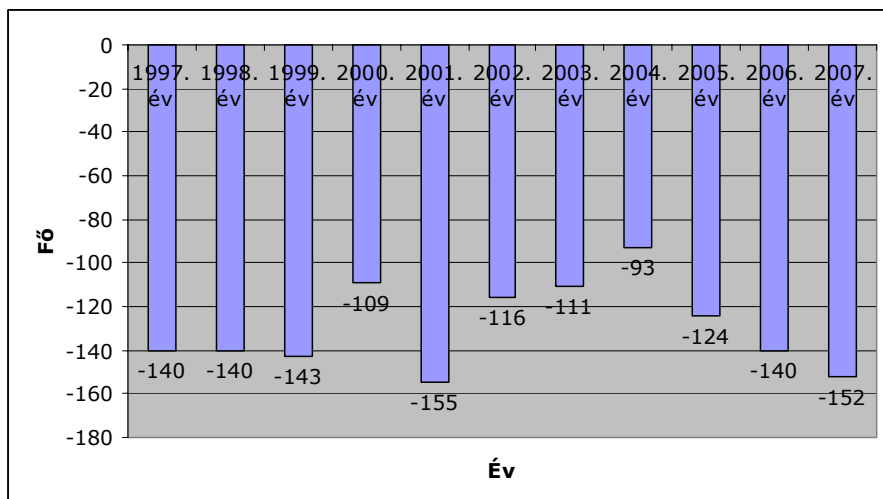
11.ábra: Élveszületések száma Szarvason 1997-2007 között

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

Az elmúlt évek során tapasztalható gyermekszületéseket vizsgálva nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni a népességcsökkenéssel kapcsolatban: Szarvason 1997-ben 154, 1998-ban 147, 2002-ben 148 élveszületést jegyeztek fel. 2003, 2004 és 2005-ben némi emelkedést tapasztalhatunk, majd a 2006. év ismét csökkenést hozott, azonban a középértéktől (151,5 fő) való szórás az évek többségében 5% alatti, mindössze 2000 (+12,8%) és 2006 (-10,3%) esetében nevezhető jelentősnek, ellenkező előjellel. Tovább kell tehát mennünk a vizsgálódásban.

12.ábra: Természetes szaporodás/fogyás

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A természetes szaporodás/fogyás folyamatát elemezve azt állapíthatjuk meg, hogy az elmúlt 11 év mindegyikében negatív volt a város mérlege. Az egyes években a születések és halálozások számától függően a számított értékek

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

viszonylag nagy szórást mutatnak, azonban többnyire -140-160 fő körüliek, míg néhány évben ennél szerényebbek.

Az előbbiek mellett figyelembe véve, hogy a természetes fogyás adatok összege a 11 év során 1.423 fő, kijelenthetjük, hogy a népességcsökkenés egyik fő okaként a népesség természetes fogyását nevezhetjük meg: a halálozások száma egyes években duplája az élveszületések számának. A megye többi városával történő összehasonlítás is megerősíti az eddig megállapítottakat. 2007-ben az 1000 főre vetített természetes szaporodás, fogyás értéke Szarvas esetében (-8,5) az egész megyén belül a nyolcadik legrosszabb értéket mutatta, ezzel a település a középmezőnyben van, de úgy, hogy több város nagyon hasonló értéket mutat, míg jelentősen rosszabb mutatóval csak Battonya (-11,2) és Mezőhegyes (-12,0) rendelkezik.

Mindent összevetve kijelenthető, hogy a település lakossága folyamatosan csökken, ezen túlmenően pedig viszonylag kedvezőtlenül alakul a lakosság kormegoszlása is. A népességfogyás okai között közel azonos hangsúllyal kell megemlítenünk az elvándorlás és a természetes fogyás következményeit.

A demográfiai elemzés végén rövid kitekintést teszünk város lakosságának nemzetiségi hovatartozás szerinti tagozódására. A 2001-es népszámlálás során a nemzetiség, a kulturális értékhez, hagyományhoz kötődés, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben beszélt nyelv válaszlehetőségek legalább egyike szerint sorolták be a lakosságot az egyes nemzetiségi kategóriák közé. Ez alapján megállapítható, hogy Szarvason a 18.497 fős lakosságból 1959 fő (10,6%) tartozik a hazai kisebbségek közé, ebből a legjelentősebb arányt a szlovák kisebbséghez tartozók képviselik 1.457 fővel (a teljes népesség 7,9%-a). Emellett a cigány kisebbséghez tartozónak 366 fő (2%), míg a német kisebbséghez tartozónak 43 fő (0,2%) vallotta magát 2001-ben.

III.2.2. Foglalkoztatottság-munkanélküliség

A Központi Statisztikai Hivatal munkaerő-felmérése alapján 2006. évre vonatkozóan az alábbiakban néhány fontos országos, regionális és megyei adatot hasonlítottunk össze. (A munkaerő-felmérés reprezentatív felmérésen alapul, a 15-74 éves népességre vonatkozik.)

Előjáróban ki kell emelni, hogy a Dél-alföldi régió valamennyi itt vizsgált mutató tekintetében Észak-Magyarországot és Észak-Alföldet követően a harmadik legkedvezőtlenebb helyzetű régió (a Dél-dunántúli régióval többnyire azonos szinten).

13.táblázat: Gazdasági aktivitás, foglalkoztatottság (2006)

Megnevezés	Békés megye	Bács-Kiskun megye	Csongrád megye	Dél-Alföld	Ország
Foglalkoztatott, ezer fő	130,9	196,2	163,8	490,9	3.930,1
Munkanélküli, ezer fő	11,1	20,4	10,3	41,8	316,8
Gazdaságilag nem aktív népesség, ezer fő	151,5	193,7	150,5	495,7	3.474,9
Aktivitási arány, %	48,4	52,8	53,6	51,8	55,0
Foglalkoztatási arány, %	44,6	47,8	50,5	47,7	50,9
Munkanélküliségi ráta, %	7,8	9,4	5,9	7,8	7,5
Alkalmazásban álló	95.428	145.312	122.481	363.221	3.231.439

Forrás: KSH

A fenti táblázat adatai alapján – kiemelve fenti mutatók közül az aktivitási arányt (mely a gazdaságilag aktív népességet – azaz a foglalkoztatottak és munkanélküliek összességét – viszonyítja a munkavállalási korú népességhez) – megállapítható, hogy Békés rosszabb helyzetben van a régió másik két megyéjénél, aktivitási aránya elmarad a régiós átlagtól és az országos átlagtól is.

A foglalkoztatási arány tekintetében is megállapítható, hogy Békés megye a régióon belül a legkedvezőtlenebb mutatókkal rendelkező terület: a mért értékek közel 3,2%-os elmaradást mutatnak Bács-Kiskunhoz és közel 6%-ost Csongrád megyéhez képest. Az országos átlagtól való elmaradás e mutató tekintetében 6,3%-os.

A munkanélküliséget vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a KSH felmérése szerint Békés helyzete valamivel kedvezőbb, mint Bács-Kiskun megyéé. Csongrád megyében ismét a legkedvezőbb régiós állapotot találhatjuk: az 5,9%-os munkanélküliségi ráta az országos átlagértéknél (7,5%) 1,6%-kal, a régiós átlagnál (7,8%) 1,9%-kal alacsonyabb.

A Dél-alföldi Regionális Munkaügyi Központ adatai szerint 2007 februárjában a Dél-alföldi régió területén 72.037 fő számított álláskeresőnek, ebből Bács-Kiskun megyére 39%, 27.991 fő, Békés megyére 36%, 25.654 fő, míg Csongrád megyére 25%, 18.392 fő jutott. Tekintve, hogy a régióon belüli népességnek mindössze 28,5%-a lakik Békésben (Bács-Kiskun: 40%, Csongrád: 31,5%) az álláskeresők fenti, megyei megoszlása Békés megye rendkívül súlyos, míg Csongrád megye relatív kedvezőbb helyzetét tükrözi.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A nyilvántartott álláskereső aránya (a gazdaságilag aktív népesség arányában) régiós szinten 12,9%, Csongrád megyében 10,2%, Bács-Kiskun megyében 12,6%, míg Békés megyén 16,8% volt. Ezek az adatok is Békés megye régión belüli hátrányát mutatják.

Következő lépésként a nyilvántartott álláskereső arányát kistérségi szinten vizsgáljuk meg.

14.táblázat: Nyilvántartott álláskereső, Békés megye, kistérségek 2007

Kistérség	A nyilvántartott álláskereső	A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső	A pályakezdők	
	aránya a munkavállalási korú állandó népességéből, %, 2006		aránya a nyilvántartott álláskeresőkből, %, 2006	
Békéscsabai	7,0	3,4	48,3	8,9
Békési	11,7	6,4	54,9	10,2
Gyulai	7,0	3,7	53,2	10,6
Mezőkovácsházi	15,7	8,8	56,3	8,7
Orosházai	7,3	3,2	43,5	9,4
Sarkadi	15,3	8,8	57,5	9,1
Szarvasi	8,1	3,2	39,8	9,1
Szeghalmi	12,6	7,0	55,5	9,0
Összesen	9,9	5,1	51,6	9,3

Forrás: KSH

A táblázat adataiból láthatjuk, hogy a Szarvasi kistérségben a munkavállalási korú népességben belül mért álláskeresői arány a megye 8 kistérsége közül négy esetében mutat rosszabb helyzetet, míg a tartós, 180 napnál régebben állást keresők arányára a legkedvezőbbnek tekinthető a megyén belül, hiszen a 3,2%-os értéknél nincs jobb eredmény (az Orosházi kistérség helyzete megegyező).

Az álláskereső számához viszonyítva a 180 napnál régebben állást keresők számát, az egész megyében szembetűnő a magas, 43-57% közötti arány, amely azt mutatja, hogy a munkaügyi központok sem tudtak segíteni az állást keresőkön az esetek közel felében. Ki kell azonban emelni a Szarvasi kistérséget, ahol a tartós álláskereső aránya jelentősen alacsonyabb a többi területnél.

Átfogó és szemléletes képet nyújt az alábbi táblázat Békés megye városi jogállású települések munkaerő-piaci helyzetéről.

15.táblázat: Nyilvántartott álláskereső Békés megye városaiban, 2007

Város	A nyilvántartott álláskereső	A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső	A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső	A szellemi foglalkozásúak	A pályakezdők
	aránya a munkavállalási korú népességéből, %		aránya a nyilvántartott álláskeresőkből, %		
Békéscsaba	6,8	3,4	49,9	31,6	8,7
Battonya	16,4	9,1	55,2	10,0	9,6
Békés	12,7	7,6	60,3	12,6	10,7

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Csorvás	9,2	3,7	40,6	15,5	14,2
Dévaványa	8,4	2,6	31,0	7,9	6,6
Elek	14,9	9,5	63,8	10,7	10,7
Füzesgyarmat	14,2	8,9	62,4	10,5	7,2
Gyomaendrőd	10,0	4,0	40,0	12,5	9,1
Gyula	4,9	2,2	43,6	29,2	10,3
Mezőberény	9,8	4,4	45,0	15,4	9,0
Mezőhegyes	10,5	4,6	43,7	16,6	8,0
Mezőkovácsháza	11,4	5,8	50,9	15,2	9,1
Orosháza	6,7	3,1	45,5	23,9	8,4
Sarkad	10,9	5,8	53,5	13,6	15,1
Szarvas	6,9	2,9	42,1	20,1	9,8
Szeghalom	12,7	7,5	59,3	11,8	10,3
Tótkomlós	7,8	3,6	46,0	18,3	7,5
Vésztő	14,3	9,4	65,6	8,8	12,3
Összesen	8,8	4,4	50,6	18,5	9,7

Forrás: KSH

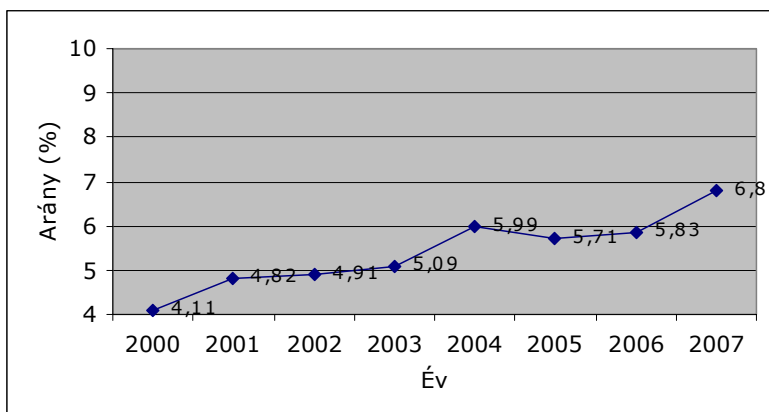
A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességben belül viszonylag nagy szórást mutat az egyes településeket vizsgálva. A legalacsonyabb – és egyben legoptimálisabb – értéket Gyulán jegyezték fel (4,9%), míg a legmagasabb érték (16,4%) Battonya városához kapcsolódik. Szarvas 6,9%-os értékével a kedvezőbb helyzetű települések közé sorolható, a 18 megyei város közül csak hárman rendelkeznek rosszabb mutatókkal e területen. Ki kell emelni, hogy a Békés megyei városok helyzete a csongrádiakkal összevetve sokkal rosszabbnak tűnik munkanélküliségi szempontból, amit jól mutat, hogy ott legmagasabb érték (7,8%) Kistelek városához kapcsolódik, ami Békésben inkább a középmezőny értéke. A legtöbb itt bemutatott várossal kapcsolatban elmondható, hogy álláskeresői között magas arányban vannak a 180 napon túl nyilvántartottak, ez az arány Szarvas esetében 42,1%, amely a városok többségénél és a megyei átlagnál (50,6%) is jóval kedvezőbb.

Az álláskeresőknek viszonylag jelentősebb része kerül ki a szellemi foglalkozásúak (20,1%) közül – ez az érték Békéscsaba, Gyula és Orosháza után a negyedik legmagasabb. Ez az érték nagy valószínűséggel közvetlen összefüggésben van a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányával. A pályakezdek jelenléte az álláskeresők között (9,8%) a megye városainak viszonylatában átlagosnak mondható, a megyei városok átlaga 9,7%.

2001. évi népszámlálás adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül ebben az időszakban a városban 50,1% volt. Ez a mutató az egyes városrészek között jelentős különbséget mutat, ezzel a városrészi elemzések során külön foglalkozunk.

Az elemzés következő részében megvizsgáljuk, hogyan alakult a nyilvántartott álláskeresők (korábban munkanélküliek) száma és aránya az elmúlt 10 év során Szarvason.

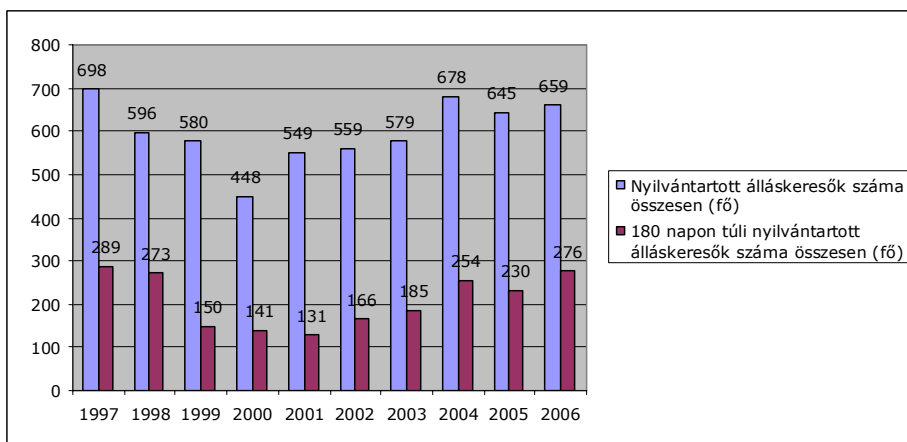
13.ábra Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség %-ában 2000-2007

Forrás: KSH adatok alapján szerkesztett diagram

Az ábra tanúsága szerint az álláskeresők aránya 2000 és 2007 évek között 4-7% között ingadozott. A legmagasabb értéket 2007-ben (6,8%) mérték. A 2008-as adatok sajnos a munkanélküliség további emelkedéséről tanúskodnak: ebben az évben a nyilvántartott álláskeresők aránya 7,86%-ra emelkedett, melyet követően a 2009 novemberi adat némi javulásról árulkodik (6,61%).

14.ábra Nyilvántartott álláskeresők száma Szarvason, 1997-2006

Forrás: KSH adatok alapján szerkesztett diagram

A nyilvántartott álláskeresők számának alakulása is tükrözi a korábban tapasztalt emelkedést: arányokat: a fenti időszak során 2000 után folyamatosan emelkedett a regisztrált munkanélküliek száma, majd 2004-ről 2005-re némi javulás következett, amit a 2006-ban, majd 2007-ben (776 fő) ismét visszaesés követett. A 180 napon túli regisztráltak száma hasonló dinamikával változott évről évre.

Összesítésként fontos kiemelni, hogy a foglalkoztatási szempontból Szarvas városa viszonylag kedvező helyzetben van a többi megyei városhoz képest. Regionális szinten Békés megye jelentősen kedvezőtlenebb képet mutat Csongrád megyéhez képest, azonban Szarvas leginkább Csongrád megye közép-

mezőnyéhez tartozó településeihez áll közelebb, míg saját megyéjében inkább az élvonalhoz tartozónak számít. Hangsúlyozni kell az utolsó évek negatív gazdasági folyamatainak hatását is, melyek kedvezőtlenül érintik Magyarországot és azon belül az amúgy is nehezebb foglalkoztatási helyzetben lévő területeket még fokozottabban.

III.2.3. A népesség iskolai végzettsége

Képzési háttér

Szarvas Békés megye egyik legjelentősebb felsőoktatási és tudományos központja, több mint 200 éves iskolaváros.

A legfrissebb adatok alapján a város lakosságának 7 százaléka felsőfokú végzettséggel, 50% érettségi bizonyítvánnyal és 40-50% szakmunkás-bizonyítvánnyal (megközelítő adatok) rendelkezik. A felnőttképzés feltételei adottak a városban és a kistérségben. A város iskolarendszeréről részletesen a „Közzolgáltatások – oktatás, nevelés fejezetben olvashatunk.

Iskolai végzettség

A lakosság iskolai végzettségét kistérségi, megyei és régiós összehasonlításban mutatja be az alábbi táblázat, a megfelelő korúak százalékában jelenítve meg az értékeket. A nemekre vonatkozóan az összevont adatok kerültek bemutatásra.

16.táblázat: A népesség iskolai végzettsége (2001. évi népszámlálás, %)

	általános iskola első évfolyamát sem végezte el (10–X éves)	legalább általános iskola 8. évfolyam 15–X éves	legalább középiskolai érettségivel 18–X éves	egyetem, főiskola stb. oklevéllel 25–X éves
Szarvas	0,5	87,7	37,8	12,3
Szarvasi kistérség	0,3	85,3	30,9	8,8
Csongrád megye	0,4	89,4	38,6	12,5
Békés megye	0,6	85,4	30,1	8,1
Bács-Kiskun megye	0,8	85,8	28,9	9,0
Régió	0,6	86,8	32,3	9,8
Ország	0,7	88,8	38,2	12,6

Forrás: KSH adatok alapján szerkesztett táblázat

A Dél-alföldi régió megyéit hasonlítva össze egyértelműen kiderül, hogy Csongrád megye az itt bemutatott valamennyi kategóriában kedvezőbb képet mutat Békés és Bács-Kiskun megyénél. Békés esetében jelentős a negatívum a diplomások arányát tekintve, amely Csongrád és részben Bács-Kiskun megye felsőoktatási túlsúlyának tudható be elsősorban. Ugyanez a különbség mutatkozik meg, ha az érettségizettek megfelelő korú népességhez viszonyított arányát vizsgáljuk: itt Békés Csongrád megyéhez képest 8,5%-kal marad, míg Bács-Kiskun megyénél némileg kedvezőbb képet mutat.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az iskolázatlanok jelenléte a régió megyéiben alacsonynak mondható, Csongrád megyében a legkedvezőbb. A legalább általános iskolai végzettséget felmutatók aránya mindenütt meghaladja a 85%-ot.

A Szarvasi kistérség hasonló képzettségi mutatókkal rendelkezik, mint megyéje. A többi Békés megyei kistérséghez képest azonban jók az eredményei: a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya csak a Békéscsabai kistérségben magasabb (11,0%), mint a Szarvasiban (8,8%).

Szarvas városa a kistérségnél valamennyi vizsgált kategóriát szemlélve kedvezőbb képet mutat. A kistérségi székhely a megye városai között az érettségizettek arányában (37,8%) csak Békéscsaba (45,7%) és Gyula (42,5%) mögé szorul, s ugyanez a megállapítás igaz a diplomások tekintetében is (Szarvas 12,3%, Békéscsaba 14,5%, Gyula 13,4%).

Szarvason a népesség iskolázottságának javítása érdekében egy bölcsőde, és öt többcélú közoktatási intézmény (óvoda, és általános iskola- közülük egy szlovák nyelvű) biztosítja az alapfokú oktatást.

A városban működő közoktatási intézmények strukturális átalakítását az önkormányzat 1995 óta folyamatosan végzi, abból a célból, hogy az elvárható minőségi színvonalú működés lehetőség szerint egyre kisebb költséggel valósuljon meg. A feladat-racionalizálás eredményeként iskola összevonások történtek illetve közoktatási intézmények kerültek egyházi fenntartásba. Jelenleg hat intézmény (ebből 2 közoktatási és 3 közművelődési) az önkormányzat fenntartása alatt működik, azonban a településen működnek olyan intézmények (elsősorban szociális feladatokat ellátó), amelyek más fenntartásban működnek (egyházi, többcélú társulás).

Összességében elmondható, hogy Szarvas városa a népesség iskolázottságát tekintve relatíve jó helyzetet mutat, amely a legmagasabb végzettségűek arányának tekintetében nyilvánul meg legerőteljesebben.

III.2.4. A lakosság jövedelmi helyzete

Bevezetésként elmondható, hogy a városban a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59) belül 46%, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 16,1%, míg a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya szintén magas, 42,9%. A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 50,1%.

A 2001. évi népszámlálási adatok alapján megállapíthatjuk, hogy Szarvas városában a korábban már jelzett foglalkoztatási problémák a családok, háztartások szintjén is problémát jelentenek. A **„foglalkoztatott nélküli háztartások aránya”** az egész városra vetített adatok alapján **42,9%**. A felmérés során foglalkoztatottnak minősült minden 15 éves és idősebb személy, aki az eszmei időpontot megelőző héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendszeres foglalkozásától (pl. betegség miatti távollét vagy fizetett, illetve fizetés nélküli szabadság miatt) csak átmenetileg volt távol. Ha figyelembe vesszük e feltételeket, valamint azt, hogy jövedelmet biztosító munkának számít annak jogi kereteitől függetlenül minden olyan

tevékenység, amely pénzjövedelmet vagy természetbeni juttatást biztosít, akkor a fenti 50%-hoz közelítő arány mindenképpen magasnak mondható. Összehasonlítva a megye valamennyi városainak (2001-es viszonylatban városnak számító települések!) adatait, azt láthatjuk, hogy Szarvas viszonylag kedvező mutatókkal rendelkezik (csak néhány kedvezőtlenebb helyzetű település: Battonya 61,6%, Békés 47,2, Dévaványa 50,8%, Sarkad: 50,8%). Csak Békéscsaba (38,8%), illetve Gyula (39,2%) és Orosháza (41,9%) esetében beszélhetünk kedvezőbb értékekről, a többi városban jobb a helyzet.

Ugyancsak sokatmondó adatként érdemes elemezni a „**rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők** arányát az aktívkorúakon belül” mutatót. A népszámlálási kérdőív azon aktív korúakat sorolta e csoportba, akik a népszámlálás személyi kérdőívének a 13. kérdésére nem jelölték meg a 10-es választ.¹

Szarvason a 15-59 évesek száma 2001-ben 11.408 fő volt, a teljes lakosság 61,67%-a. Az adatok azt tanúsítják, hogy a foglalkoztatottak valóban ezen aktív népességből kerülnek ki, az idősebb korosztályon belüli foglalkoztatottak száma igen alacsony. A városban e korcsoporton belül az emberek 54,0%-a foglalkoztatottnak számított 2001-ben, míg 46,0%-a nem rendelkezett rendszeres munkajövedelemmel, azaz nem volt foglalkoztatott.

A fent leírtak alapján kijelenthetjük, hogy a Szarvasi családok és háztartások jövedelmi helyzete – Békés megye többi városával történt összehasonlítás alapján – a kedvezőbbek közé tartozik.

III.2.5. Egészségi állapot

A város egészségügyi ellátottsága teljes, szakorvosi rendelők és sürgősségi ellátás egyaránt biztosított. A város jelenlegi egészségügyi helyzetére jellemző a sok telephelyes szakellátás, amely jelenlegi gazdasági adottságai mellett megfelelőnek tekinthető.

A demográfiai fejezetben már foglalkoztunk a városban tapasztalható gyermekszületések számával, valamint a természetes szaporodás/fogyásban tapasztalható tendenciákkal. Megállapítást nyert, hogy a népességcsökkenés egyik legjelentősebb okaként a városban a népesség természetes fogyását nevezhetjük meg: a halálozások száma szinte minden évben duplája a születéseknek.

A népességfogyás egyik fő előidézője – az egyszerű reprodukciót sem biztosító termékenységi szint mellett – regionális szinten is az előregedő népesség emelkedő halálozása. A Dél-Alföldön 2003-ban 19.300 személy halt meg, a nyers halálozási arányszám az egész országban a legmagasabb volt ekkor, amely az utóbbi néhány év mérséklődése után ismét emelkedik. Békés megye esetében ki kell emelnünk, hogy 2006-ban itt volt a legmagasabb az 1.000 lakosra jutó halálozás száma.

---

¹ A 13. kérdés így hangzott: megélhetését mi biztosítja? A 10-es válasz a következő volt: dolgozik, jövedelmet biztosító tevékenységet végez.

A lakosság egészségi állapotának jellemzésekor számos tényezőt lehet vizsgálni, a halálozási adatok feldolgozása egy speciális nézőpontot képvisel. A halál bekövetkezése egy folyamat végét jelenti, visszatekintve e pontból lehet következtetni az egészségi állapotban lejátszódó folyamatokra. Az alábbiakban a legjellemzőbb halálokokról ejtünk néhány szót, alapvetően regionális és megyei szintű adatokra hivatkozva.

A halálokok közül ki kell emelnünk a keringési rendszer betegségeit: az ÁNTSZ által 2003-ban készített elemzés² alapján megállapítható, hogy a halandóság 50%-át meghaladóan részesednek a halálokok közül a keringési rendszer betegségei. A Dél-alföldi régióban a férfiak keringési betegségben való elhalálzásának relatív kockázata magasabb az országosnál, trendje emelkedő. Az agyérbetegségek okozta halálozást vizsgálva megjegyzendő, hogy a régió kedvezőtlenebb besorolását a kimagaslóan magas Békés megyei többlethalálozás idézi elő. „Az agyérbetegségek okozta halálozást a 0-64 éves korosztályban a fejlett országokban, több mint két évtizede elkerülhetőnek tekintik” – emeli ki az idézett elemzés.

A második legjelentősebb halálókként a daganatos betegségeket lehet megnevezni, amelyek következtében 2003-ban a Dél-alföldi régióban annyian haltak meg, mint ahány újszülött látta meg a napvilágot Bács-Kiskun megyében. A daganatos halálozások csoportosítása a daganat kialakulásának helye, az elsődleges támadási pont alapján történik. E szerint a daganatos halálozás leggyakrabban, az esetek 23%-ában, a légzőrendszer, ezen belül is a tüdő és a légcső daganatos megbetegedésének következménye.

A születéskor várható élettartam tekintetében Csité András és Németh Nándor elemzését vettük alapul³. A magyar születéskor várható átlagos élettartam jelentősen elmarad a hasonló társadalmi-gazdasági fejlettségű országokétól. Bár, a nők esetében a nyolcvanas évek végétől, a férfiaknál a kilencvenes évek második felétől megindult a várható élettartam országos átlagának emelkedése, ez azonban nem jelenti egyelőre az európai, illetve közép-kelet európai „élmezőnyhöz” történő felzárkózást az életminőség e fontos indikátora tekintetében. Jelentős különbségek találhatók e mutatókkal kapcsolatban a nők és férfiak közt, valamint az egyes országokon belül is. A térségi különbségeket elsősorban a gazdasági fejlettség és az iskolázottság különbségei határozzák meg. Magyarország viszonylatában elmondható, hogy az iskolázottabb, gazdaságilag fejlettebb térségekben a várható élettartam meghaladja a lemaradó térségekéit. A különbségek nemcsak az ország megyéi, de a megyei kistérségek között is szembetűnőek.

Az alábbi táblázat Békés megye kistérségeinek adatait tartalmazza:

² Dél-Alföldi Regionális Népegészségügyi Jelentés, 2005

³ Csité András Németh Nándor: A születéskor várható élettartam kistérségi egyenlőtlenségei az ezredforduló Magyarországon (In: Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás, II. évfolyam (2007/2. szám)

17.táblázat: Születéskor várható élettartam, (Békés megye kistérségei, 2005)

	Férfiak	Nők	Teljes népesség
Békéscsabai	70,69	78,40	74,76
Békési	69,17	77,90	73,68
Gyulai	69,68	76,99	73,49
Mezőkovácsházi	66,94	77,29	72,29
Orosházi	69,17	76,89	73,16
Sarkadi	69,27	77,90	73,66
Szarvasi	69,58	78,51	74,17
Szeghalmi	68,06	77,29	72,70

Forrás: KSH

A táblázat adatai jól szemléltetik a fentebb jelzett területi differenciákat. A megye 8 kistérsége nagyon hasonló eredményekkel rendelkezik, ezen belül a Szarvasi kistérség mindhárom kategóriában valamivel jobb a legtöbb itt felsorolt településnél. *Ez alapján kijelenthetjük, hogy a születéskor várható élettartam tekintetében a Szarvasi kistérség megyén belüli helyzete viszonylag kedvezőnek mondható.*

A kistérség a lakosság egészségi állapota javítása érdekében a következő célokat fogalmazta meg. Alapvető cél a városlakók egészségi állapotának további javítása. Az alább felsorolt intézkedések, részterületekre bontva tükrözik a város és a kistérség fejlesztési elgondolásait. Szarvas, a Körös-szögi Kistérségi Egészségügyi Szakmai Fejlesztési Program részletes helyzetelemzéséből kiindulva, a következő fejlesztési irányokat fogalmazta meg:

- Iskola-egészségügy fejlesztése.
- Ügyeleti szolgálat fejlesztése.
- Sportolási lehetőségek bővítése.
- Telefonos lelki segély szolgálat (S.O.S) kiépítése.
- Prevenció erősítése (személyi, tárgyi feltételek biztosítása).
- Szakrendelés tárgyi feltételeinek javítása.
- Egynapos sebészeti ellátás bevezetése.
- Felvilágosító munka erősítése.
- Egészségügyi alapellátás fejlesztése.
- Fogászati rendelők akadálymentesítése.
- Egészséges életmódra, táplálkozásra való odafigyelés, iskolai büfék árukínálatának felülvizsgálata.
- Az egészségügy reformjából eredő helyi igényeknek megfelelő ellátás összhangjának megteremtése az ellátórendszerrel való szoros együttműködéssel.

III.3. Környezet

III.3.1. Épített és természeti környezet

Vízrajz

A város közigazgatási területén belül halad át a Hármaskörös, valamint a Körösholtág. Ez a terület a Tiszántúl legnagyobb 29,2 kilométer hosszú, 207 hektár felületű, átlagosan 70 méter szélességű mentett ártéri vízfelülete. A Hármaskörös baloldali kanyarulatából kétszeri átvágással keletkezett. Felső végpontja a Hármaskörös 47,8 töltéskilométer szelvényében, az ún. szivornyáknál van. Itt alacsony vízszint esetén 7 darab szivattyú, összesen maximum 8 köbméter/másodperc teljesítménnyel juttatja be az „élő” vizet a holtágba. Duzzasztás esetén a víz gravitációsan jut át a csőrendszeren.

A kistérség a Tiszántúl egyik legszárazabb térsége. Az ariditási index 1,3 érték körüli, amely jelzi, hogy a kistérségben a lehetséges párolgás a lehullott csapadék mennyiségét lényegesen meghaladja. A biztonságos mezőgazdasági termelés öntözési háttérrel igényel Szarvason és környékén. A területet hazánk harmadik legjelentősebb vízfolyása, a Hármaskörös érinti a 46-90 km-es folyószakasz között. A Hármaskörös szabályozása idején a kanyarulatok átvágásával ún. holtágak keletkeztek, amelyek a térségben sajátos gondot, de ezzel együtt többoldalúan kiaknázható értéket képviselnek. Az ártér mentesített területén fekszik Szarvas belvízzel mérsékelten veszélyeztetett. A holtágak közül a Szarvast érintő Szarvas-Békésszentandrás holtág részben vízbefogadóként, részben vízforrásokként vehetők figyelembe, azonban üzemeltetése, továbbá gazdasági- és jóléti célú hasznosítása ökológiai szempontból egyelőre megnyugtatóan nincs megoldva, ennek következtében a holtág állapotára jellemző a nemkívánatos irányú és mértékű kifejlődés, előregedés. A talajvíz sokéves közepes terep alatti mélysége 2,5-4,0 m. Ez az ökológiai adottság elérhető vízforrásként szolgál és némiképpen ellensúlyozza a természetes csapadék hiányát. Ennek eredményeképp Szarvason melegvíz kitermelésére és a hasznosítási módok további kiszélesítésére is adott a lehetőség. A város az úgynevezett Dél-alföldi termálvölgyben fekszik, azaz ez a térség az országon belül is különösen gazdag termálvizekben. A Szarvasi Városi Fürdő minősített gyógyvízzel rendelkezik, aminek hőfoka 37°C. 1973-1976 között készült el az ENSZ támogatásával az a Regionális Fejlesztési Projekt, amely fejlesztési javaslatokat dolgozott ki a magyarországi termálvizek üdülési és idegenforgalmi hasznosítására. 118 településre és környezetére készült végül fejlesztési javaslat, többek között Szarvasra is. Az ország 161 fürdőtelepéből 34-et minősítettek nemzetközi és országos vonzású idegenforgalmi jelentőséggel bírónak, köztük Szarvast is.

Talajadottságok

A település felszíne sík, K- Ny irányban enyhén lejt. A sík jelleget megtörik a régi folyómedrek kacsakeringói, valamint a 3-4 méter magas kunhalmok. Környezetét a XIX. században második felében végzett folyamszabályozások után kialakult másodlagos folyóártéri tájforma alkotja, amely Békés megye egyik legszebb tája.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A Szarvas szántóterületeinek átlagos aranykorona értéke 23,33, és a 17 aranykorona alatti szántóterület aránya a regisztrált gazdaságokból 20% a Szarvasi Földhivatal adatközlése alapján..

Szarvas földterületeit réti és szikes talajú szántóit 22,33-23,84 aranykorona érték jellemzi. A térség természetes növényvilágára a tiszántúli flóra jellemző, azonban a kiterjedt mezőgazdasági hasznosítás következtében a természetes flóra és fauna csupán kisebb szigetekben lelhető fel a térségben, ugyanakkor a városban kiemelt szépségű védett területek találhatók.

Környezetföldtani szempontból a terület megosztott. Az agyagos alapkőzetű részek felszíni szennyeződésre kevésbé érzékeny részek, míg az iszapos, löszös térszínek nagyon érzékenyek. Ezért kiemelten fontos a városi környezet minőségének megóvása érdekében a minél nagyobb arányú szennyvízelvezetés, valamint a megfelelő hulladék-elhelyezés és hulladékkezelés.

Éghajlati adottságok

Szarvas a mérsékelt meleg és a meleg éghajlati öv határán fekszik, amely különösen a város ÉNy-i részén száraz. A mérsékelt meleg és meleg éghajlati öv határán való elhelyezkedés, az évi átlagos 500-550 milliméter csapadékmennyiség a térséget a Tiszántúl legszárazabb területévé teszi. A júliusi középhőmérséklet 21-22 Celsius fok, a napsütéses órák száma évente megközelítőleg 2100 óra. A helyi klímát az igen magas éves napfénytartam (2100 óra/év) jellemzi, viszont a terület évi csapadékmennyiségével Magyarország egyik legalacsonyabb értékével rendelkezik (400-500 mm/év). A hőmérséklet ingadozásában az Alföldre jellemző szélsőségek figyelhetők meg: a júliusi 22°C-os középhőmérséklet januárra -2°C-os középhőmérsékletre csökken.

Levegő

A város területén jelenlévő üzemek, a közlekedés, fűtés nem jelentenek túl nagy terhelést a város levegőkörnyezetére. A koromszennyezés az elmúlt években jelentősen csökkent a földgáztüzelési arány növekedésének és – az egyelőre kis arányú-, környezetkímélő termálvizes fűtésnek köszönhetően.

A légszennyező komponensek hatása a főútca csúcsforgalma idején 150 mikrogramm/köbméter (ilyenkor előfordul a városban, hogy a 44. számú főút mentén a zajterhelés meghaladja a jogszabályban előírt határértéket), máshol az ebből eredő határérték-túllépés nem jellemző, sőt a főutctól távolodva a város levegőminőségi mutatói kifejezetten jónak mondhatók.

A vidék agrárjellegével van összefüggésben a bűzhatás, amely elsősorban a húsipari üzemek, fehérje-feldolgozás és a szabálytalan belterületi állattartás miatt alakul ki. A városban jelentkező bűzhatások kezelésére folyamatos önkormányzati intézkedés történik.

A Szarvasi Arborétum, az Anna-liget, az Erzsébet-liget, - melyek egyben a Körös-Maros Nemzeti Park részeként jelentős természeti értéket képviselnek-, a Körös-holtág, valamint az utcákat övező fasorok kellő mértékű zöldterületet biztosítanak a város lakói számára. A városkép illetve az egészséges, természetes terek javítása érdekében évről-évre folyamatosan növelik Szarvas zöldfelületét.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az allergén növények elleni védekezés továbbra is fontos hatásköre az önkormányzatnak, hiszen a térségben a pollen egyik legagresszívabb okozója, a parlagfű nagy területen van jelen.

Környezetvédelem

A város a Körösvölgyi Természetvédelmi Terület része, a Körös-Maros Nemzeti Park Természetvédelmi Területhez tartozik, a Holt-Körös holtág országos védettség alatt áll. A városban található a Szarvasi Arborétum, az Anna-liget, az Erzsébet-liget és a Történelmi Emlékpark. Szarvas jelentős természeti értékeit számos védett növény (pl.: ártéri keményfa ligeterdők, kocsányos tölgyes) és ritka állatfaj (pl.: mocsári teknős, vízisikló) képviseli.

Szarvasnak kiemelt felelőssége van a területén található zöldterületek megóvásában, határában 30 kilométer hosszúságban folyik a Körös. Mindezek különleges atmoszférát biztosítanak a városnak és komoly alapot a turizmusfejlesztéshez. Az arborétum világhírű, emellett Szarvas és térsége napjainkban is kedvelt idegenforgalmi célterület: népszerű fürdő- és horgász hely.

A kistérség fontosabb természeti kincsei:

- Ritka és védett nyári tőzike
- Sziki tölgyes (kocsányos tölgy)
- Védett erdei útifű
- Vidraállomány

A Körös-völgy egésze országosan védett, ami a kistérséget az alábbi területnagysággal érinti:

• Békésszentandrás	236 ha
• Szarvas	240 ha
• Összesen:	476 ha

További két országos jelentőségű természetvédelmi terület található a városban: a Szarvasi Arborétum és a Szarvasi Történelmi Emlékpark. A felsorolt természetvédelmi területek a Szarvas központú Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi körébe tartoznak.

Hulladékkezelés

Szarvason évente 6900 t/év kommunális hulladék és 8736 t/év veszélyes hulladék keletkezik. A városban 14 helyen történik szelektív hulladékgyűjtés.

Jelenleg a keletkezett hulladék 95,2 százaléka lerakásra kerül. A gyomaendrődi korszerű regionális hulladéklerakó I. ütemének 2004-es felépülésével teret kapott a szelektív gyűjtés, és a megfelelő technológiák beépítése mellett a lakosság megnyerésével a lerakott hulladék mennyisége jelentősen csökkent. Ezzel hosszabb távra megoldódott a város szilárd hulladék elhelyezésének kérdése. Szarvason átrakóállomás működik. A szervezett hulladékgyűjtés ellenére ugyanakkor sajnos szórványosan előfordulnak még illegális hulladéklerakások. Ezek begyűjtéséről az önkormányzat folyamatosan gondoskodik. Csökkentésük érdekében a környezettudatos nevelési programok és a szelektív hulladékgyűjtés figyelemfelkeltő hatása megoldást jelenthet. A lakosság gondolkodásának formálása mellett, a másik feladat a megfelelő

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

gyűjtőedényzetek beszerzése. Későbbiekben az alternatív energiaforrások felhasználására az Európai Unió támogatásával háromféle módon van reális lehetőség:

- geotermikus energia,
- napkollektor,
- biomassza.

III.3.2. Lakásállomány

A lakásállományban városi szinten rögzített folyamatokat a következő táblázatok foglalják össze.

Látható a lenti táblázatból, hogy 2000-ig a városban nőtt a lakásállomány, majd 2001-től egy jelentősebb visszaesést követően ismét emelkedni kezdett a lakások száma (a 2000-es adatok sajnos nem állnak rendelkezésre).

18.táblázat: Lakásállomány alakulása Szarvason (1997-2007)

	Lakásállomány alakulása Szarvason (db)
1997. év	7 616
1998. év	7 615
1999. év	7 626
2000. év	0
2001. év	7 369
2002. év	7 439
2003. év	7 450
2004. év	7 449
2005. év	7 456
2006. év	7 452
2007. év	7 509

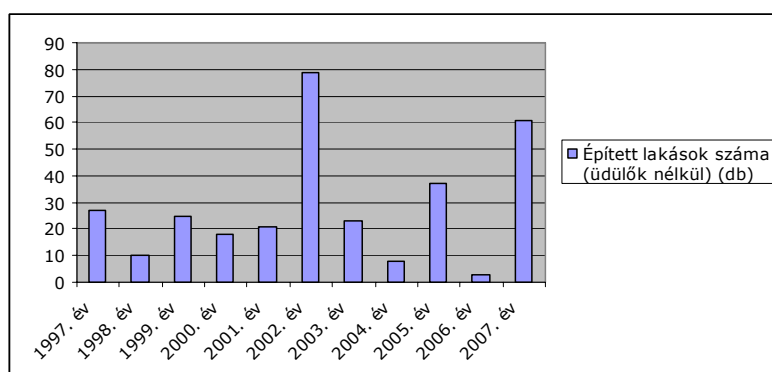
Forrás: KSH T-STAR

A lakások száma 1997-2007 között mintegy 1,4%-kal csökkent a városban.

Szarvason az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint (a 2001-es népszámlálás alapján) 24,1 százalék. A lakások komfortfokozatával a városrészi elemzések során részletesebben kitérünk.

A következő ábrán tekintsük meg, hogy hogyan alakult Szarvason az épített lakások száma.

15.ábra: Épített lakások száma Szarvason (1997-2007)

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A T-Star adatbázis a megszűnő lakások tekintetében sajnos nem tartalmazott adatokat 2009. decemberében Szarvasra vonatkozóan. Látva azonban a lakások számában bekövetkezett változásokat, feltételezhető, hogy 2000-ben a városban jelentősebb számú lakást számoltak fel. Az épített lakások esetében ezzel szemben a 2002-es év volt kiemelkedő, hiszen ekkor közel 80 darab lakás épült a városban.

III.3.3. Települési infrastruktúra ellátottság

Épített környezet, infrastrukturális ellátottság

Közutak

A város úthálózata kiépítettnek mondható, ugyanakkor az útburkolat minősége csak a főúton megfelelő, egyébként majdnem minden úton szükséges felújítást végezni. Ezen kívül a jövőben tovább kell növelni a mezőgazdasági használatban lévő burkolt utak hosszát. Jelenleg a belterületi és külterületi utak hossza meghaladja a 12 km-t.

A 44-es főútvonal a kistérség legfontosabb közlekedési tengelye. A főútvonal állapota nagy átmenő forgalomnak köszönhetően nem megfelelő, folyamatos felújításra szorul. Ugyanakkor a csatlakozó mellékutak állapota és ezek teherbíró képessége sem megfelelő.

Az önkormányzati kezelésű utak nagy része nem burkolt út, különösen igaz ez a külterületekre. A helyzet veszélye, hogy ezáltal a tanyán élők rossz időjárási viszonyok esetén teljesen elszigetelődhetnek.

A város az utak, kerékpárutak, parkolók, terek és járdák építésében az ezredforduló környékén nagy fejlesztéseket valósított meg, jelentős mértékben a pályázati támogatásoknak köszönhetően. Tervezett az akadálymentesítési program megvalósítása, városi utak további építése, felújítása, tömegközlekedési eszközök várakozóhelyeinek akadálymentessé tétele, az Arborétum utcában kerékpárút építése, mindez Szarvas Város Hosszútávú Közútfejlesztési Konceptiójának megfelelően. Fontos prioritás még az M44-es autópályát megépítésének szorgalmazása, a 4641-es Mezőberényi út 6 km-re történő szélesítése, a 4401-es Szentesi és 4404-es Orosházi utak felújítása.

Jellemző a lakosság közlekedési szokásaira az ingázás. Sokan utaznak nagyobb településekre (Békéscsaba, vagy a kistérségen belül Szarvasra, Gyomaendrődre) dolgozni, tanulni, szórakozni. A közlekedést nagyban elősegíti a Körös-völgyi kerékpárút, mely Békésszentandrásztól a 44-es út mentén egészen Kondorosig tart. Jelenleg ez Magyarország leghosszabb összefüggő kerékpárútja, melynek hossza 31,239 km Kétsoprony felé. A Szarvas egyik külterületén (Érparti szőlők) élő lakosok mindennapjait nagyban megkönnyíti a 2003-ban átadott kerékpárút, ennek hossza 4,3 km, egészen Gyomaendrődig tart majd. Ugyanakkor a kistérségben általánosan nem megfelelőek a tömegközlekedési viszonyok. Ez alól csak a főútvonal mentén fekvő települések részben mentesülnek, így Szarvas város is, ugyanakkor a városi emberek a tömegközlekedés további fejlesztését igényelnék.

A térség vasúti hálózata gyengén fejlett. Szarvas, Kondoros és Csabacsüd egy kevésbé használt vasúti mellékvonalon érhető el, amely a személy-, és az ipari

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

forgalom részéről egyaránt olyan adottságokkal rendelkezik, amely alapján növelni lehetne forgalmát.

Szarvas két repülőtérrel is rendelkezik. Régen mindkét repülőtér mezőgazdasági célokat szolgált. A Rózsási Repülőtér 1000 méteres jó állapotban lévő fűvel borított kifutópályával rendelkezik és adottak a repülőgép szerelési és javítási feltételei (hangár). A Kákahalmi Repülőtér két 500 méteres, fűvel borított kifutópályával rendelkezik.

A közvilágítási hálózat korszerűsítése megtörtént. 1865 db energiatakarékos lámpatest került felszerelése a város belterületén, ezen kívül a város sűrűn lakott külterületi részein is megoldott nagy részben a közvilágítás.

19.táblázat: Az úthálózat Szarvason

	Gyűjtőút	Lakóút	Külterületi közút	Közutak össz.	Kerékpárút	Járda
Burkolt	26,441	36,658	22,312	85,411	18,441	99,411
Kiépítetlen	2,044	30,602	358,613	391,259	0	0
Összesen	28,485	67,25	380,925	476,67	18,411	99,411

Forrás: Önkormányzati adatbázis

Szarvason található a Tiszántúl legnagyobb vízfelületű holtága. Alapfunkciója a belvíztározás, öntözővíz-tározás és a vízkészlet-átadás. Ezen kívül: horgászat, haltenyésztés, tudományos kutatás, vízparti üdülés, sportolás, rekreációs hasznosítás, tájformálás, természetvédelem, idegenforgalom számára biztosított lehetőségek adottak. A továbbiakban szem előtt kell tartani a partok és a parti sáv beépítésére irányuló törekvéseket, és továbbra is óvni kell a természetes növényzetet, valamint a víz minőségét. A Hármaskörös Magyarország legtisztább folyója.

A termálkutak hőenergiáját több területen is lehet hasznosítani, attól függően, hogy milyen a termásvíz minősége (hőmérséklete, nyomása, ásványisó-tartalma, gáztartalma, stb.), mivel ez döntően meghatározza felhasználását. Szarvason a termásvizet - hasonlóan az Alföld néhány más településéhez, pl.: Csongrád, Szentes, Szeged - lakások és középületek fűtéséhez használják fel.

Közművek

A szennyvízcsatorna hálózat 90%-os lefedettséggel van kiépítve, a rákötések aránya 2006-ban 87%-os volt. A szennyvízelvezető-hálózat nem teljes körű kiépítettsége és a lehetőségek alatti rákötések miatt még mindig elég sokan használnak úgynevezett szennyvízszikkasztó aknát, amely talaj-, és talajvízszennyezést okoz. Nagyon fontos a továbbiakban a szennyvízcsatornára történő rákötések számának növelése, erre folyamatos lakossági felhívással törekszik az önkormányzat.

Az alábbi táblázatból látható, hogy a kistérségben komoly közműfejlesztések zajlottak 1997 és 2006 között. Az ivóvíz hálózat hossza mintegy 13%-kal bővült, a hálózatra kapcsolt lakások száma pedig évről évre nőtt, 1997 és 2007 között közel 10%-kal. Ugyanez mondható el a szennyvízhálózat fejlesztéséről illetve a közcsontra hálózatra kötött lakó ingatlanok számának alakulásáról is, ez utóbbi

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

érték növekedése ugyanakkor igen markáns, hiszen a bővülés 1997-2007 között 155%-os.

20.táblázat: Ivó-, és szennyvíz hálózat Szarvas városában (1997-2007)

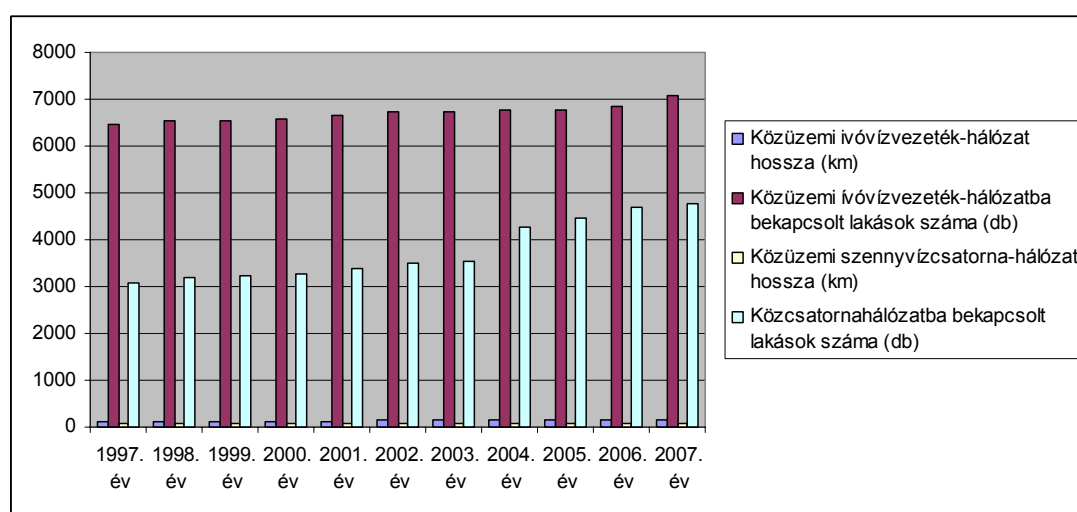
	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)	Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)
1997.	122,5	6458	81,6	3079
1998.	123,6	6522	81,6	3193
1999.	122,6	6552	81,6	3227
2000.	125,8	6592	81,6	3271
2001.	125,8	6659	84,4	3367
2002.	140,7	6728	89,8	3487
2003.	138,0	6718	89,8	3529
2004.	137,6	6758	82,9	4259
2005.	136,0	6755	82,9	4472
2006.	136,0	6839	82,9	4685
2007.	137,9	7078	82,9	

Forrás: T-STAR

Az ivóvízhálózat kapacitása megfelelő, ugyanakkor fejlesztési feladatként jelentkezik a meglévő korszerűtlen és elavult gerincvezeték cseréje és a szolgáltatott víz minőségének javítása a város további biztonságos és egészséges ivóvízellátásának érdekében.

Az alábbi grafikon a táblázat adataiból készült és szemléletesen mutatja a közműhálózat folyamatos kiépülésének menetét.

16.ábra: Lakások közmű ellátottsága Szarvason (1997-2007)

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A fenti táblázattal összhangban ez a diagram is tükrözi a lakások közmű ellátottságában mutatkozó tendenciákat. Jól látható, hogy miközben az ivóvíz

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

hálózatba bekapcsolt lakások száma enyhe szinten maradt, illetve stagnált, a közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások száma jelentősen megnő 2001-től (3367), illetve 2003-tól, 2006-ban már 4.685 darab), és a növekedés ez alatt az időszak alatt 1,5-szeres.

17.ábra: Közmű hálózat fejlesztése Szarvason (1997-2007)

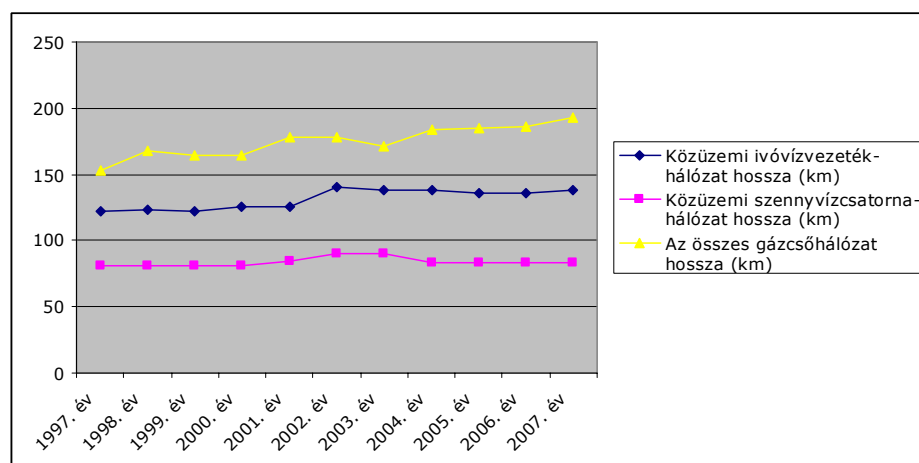
Időszak	Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)
1997. év	122,5	81,6	152,6
1998. év	123,6	81,6	167,3
1999. év	122,6	81,6	164,1
2000. év	125,8	81,6	164,2
2001. év	125,8	84,4	177,6
2002. év	140,7	89,8	178
2003. év	138	89,8	171,3
2004. év	137,6	82,9	184,2
2005. év	136	82,9	184,9
2006. év	136	82,9	186,4
2007. év	137,9	82,9	192,5

Forrás: T-STAR

A fenti táblázat és az alábbi diagram a közmű hálózat fejlesztéséről ad átfogó képet Szarvason. Látható, hogy 1997 és 2007 között jelentősebb mértékben nem bővült a közüemi ivóvíz hálózat és a közüemi szennyvízcsatorna hálózat hossza,

Az összes gázcsőhálózat hossza az 1997-es 152,6 kilométerről 2007-re 192 kilométer fölé nőtt, az emelkedés 26,3%-os.

18.ábra: Lakások közmű ellátottsága Szarvason (1997-2007)

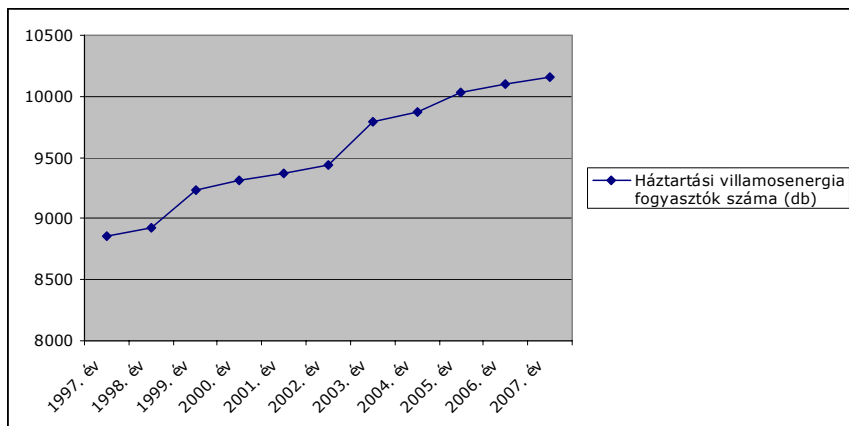

Forrás: T-STAR

Amint az ábrából is látható, a villamos energia fogyasztók számának tekintetében folyamatos az emelkedés a vizsgált időszakban. Az 1997-es 8.852 fogyasztóhoz képest az 2007-es 10.322-ről 10.163 fogyasztó közel 15%-os

bővülést jelez. A legjelentősebb emelkedés 2002-2003 között volt tapasztalható, azonban az emelkedési tendencia egészen 2007-ig folytatódott.

19.ábra: Háztartási villamosenergia-fogyasztók számának alakulása Szarvason (1997-2007)

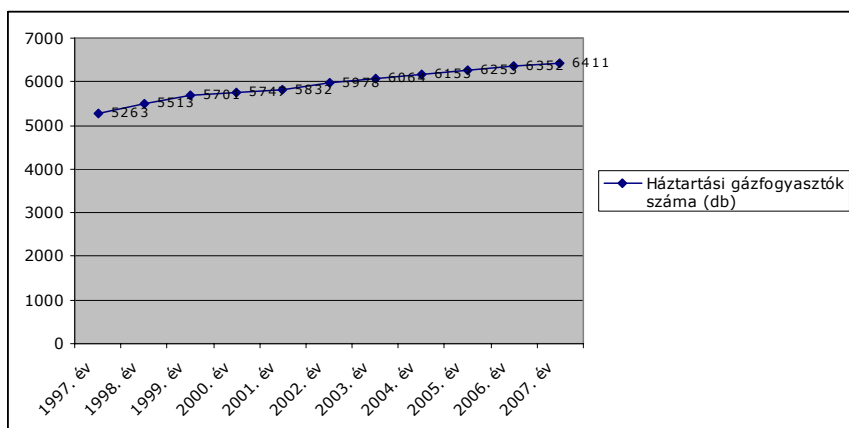

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett diagram

A következő ábra a vezetékesgáz-fogyasztók számának alakulásáról nyújt információt. A gázvezeték hálózat a város belterületén és egyes külterületi lakott helyeken egyaránt kiépült.

A fogyasztók számának emelkedése a vizsgált időszakban jelentős volt: az 1997-es 5.263 háztartásról 2007-re 6.411-re emelkedett a gázfogyasztók száma, ami 21,8%-os emelkedést jelent.

20.ábra: Háztartási vezetékesgáz-fogyasztók számának alakulása Szarvason (1997-2007)

Forrás: KSH T-STAR

21.táblázat: Háztartási vezetékész-gáz-fogyasztó a lakásállomány százalékában (2007)

Város	Háztartási vezetékész-gáz-fogyasztó a lakásállomány százalékában
Békéscsaba	98,9
Battonya	69,1
Békés	94,0
Csorvás	80,3
Dévaványa	82,6
Elek	80,5
Füzesgyarmat	84,5
Gyomaendrőd	75,8
Gyula	104,1
Mezőberény	88,7
Mezőhegyes	62,5
Mezőkovácsháza	84,6
Orosháza	83,6
Sarkad	88,1
Szarvas	85,4
Szeghalom	73,9
Tótkomlós	82,7
Vésztő	65,4
Összesen	88,7

Forrás: KSH

Mint láthatjuk 2007-ban Szarvason a lakásállomány 85,4%-a volt háztartási vezetékész gázfogyasztó, miközben a megyei átlag 88,7%. Ez az érték a megye városain belül a hatodik helyre sorolja.

A városban található zöldterületek

Szarvason a közhasználatú zöldfelület nagysága belterületen 63,6 ha, amelyből a parkok 40 ha-t tesznek ki.

Szarvasi Arborétum

Az arborétum természetvédelmi terület. A 18. században az olasz származású Bolza gróf építtette a mintegy 82 hektár kiterjedésű arborétumot. A területen közel 1600 fa- és cserjefajt, különböző fajtájú fenyőt, tölgyet, bükköt, tiszafát, mocsári ciprust, mamutfenyőt, borókabokrokat és egyéb növényritkaságokat gondoznak. Az arborétum közel fele látogatható. A terület működtetője a Szent István Egyetem. Legfontosabb feladata a gyűjtemények és a törzskönyvezett növényekből álló génbank megőrzése, fejlesztése, a természetvédelmi kezelői feladatok ellátása.

Anna-liget

Területe kb. 6,6 ha. A ligetet szintén a Bolza család hozta létre, több nemzedéken keresztül bővítették állományát, összetételére tölgy, kőris, juhar, platán, akác, szil és hársfa jellemző. Napjainkban az Anna-ligetben található kastély a Körös-Maros Nemzeti Park központja.

Erzsébet-liget

12 ha-os területén értékes faállomány található. Őshonos egyedekből és részben telepített fajokból áll. Faállományát főként tölgyek, juharok és kőrisek alkotják. A koros fák állapotának stabilizálása érdekében 1985-től elkezdődtek a szakszerű ápolási munkálatok, valamint az aljnövényzet céltudatos takarítása. A Körös-Maros Nemzeti Park felkért szakemberei évente ápolási, fejlesztési programot dolgoznak ki.

Körös-holtág

Közvetlenül a város mellett található. Partja hosszan beépült, népszerű a vízi sportok kedvelői körében.

A belterületi zöldfelület és a helyi védett természeti területek aránya jó, de az erdősültség arányát fásítással szükséges tovább növelni. Mindez szükséges a tervezett turisztikai, táj- és településvédelmi, környezet-egészségügyi megfontolások szempontjából. Szarvas város tervezi, hogy további területeket is helyi védelem alá helyez a jövőben.

Vadászat:

- Mezei nyúl
- Őz
- Róka

Összességében Szarvas város fekvése és természeti adottságai idegenforgalmi szempontból nagyszerűek. A közművek kiépítettsége kielégítő, az utak állapota, és így a megközelíthetőség és a környékbeli közlekedés időnként nehézségekbe ütközik. A városnak és a kistérségnek több lehetőségre van szükség, hogy mindezen előnyös tulajdonságok révén kitárulkozhasson a világ felé, megmutatva egyedi, jellegzetes arculatát a városba látogató turisták számára.

III.4. Közszolgáltatások

Az alábbi fejezet első részében a humán közszolgáltatások helyzetét mutatjuk be, egyrészt regionális, megyei és kistérségi, másrészt hosszabb időbeli kitekintést is téve, a rendelkezésre álló adatoknak megfelelően.

III.4.1. Oktatás-nevelés

Az óvodák és általános iskolák működésével kapcsolatos adatokat 2001-2006 közötti periódusra vonatkozóan elemezzük, az óvodától haladva a felsőfokú intézményig – utóbbit csak régiós és megyei szinten értelmezve.

Amint a táblázat adataiból kiderül, régiós szinten az elmúlt 6 év során mintegy 5%-kal csökkent az óvodai feladat ellátási helyek, valamint a férőhelyek száma. Ez a csökkenés követi az óvodába beíratott gyermekek számának visszaesését is, amely közel 7%-os a Dél-Alföldön.

Békés megye helyzetét vizsgálva azt láthatjuk, hogy az óvodába beíratott gyermekek száma jelentősebb mértékben, mintegy 10%-kal csökkent 2001 és 2006 között. A férőhelyek száma 5,3%-os csökkenést mutat, ez azonban nem követi teljes mértékben a gyerekek számában bekövetkezett visszaesést. Az óvodák kihasználtsága 2006-ban 91%-os volt.

Szarvas városa a megyei adatokhoz viszonyítva kedvezőtlenebb képet mutat. Az óvodába beíratott gyerekek száma több, mint 20%-kal esett vissza 6 év alatt (735-ről 585-re). Csökkent a férőhelyek száma is, mintegy 9%-kal, így 2006-ban kihasználtságuk 111%-os volt. (2001 óta az intézmények folyamatosan magas kihasználtsággal működtek, eleinte magasan túllépve a rendelkezésre álló kapacitást). A vizsgált időszakban a feladat ellátási helyek száma is csökkent 2005-ben (9-ről 5-re).

22.táblázat: Óvodák és általános iskolák

	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)	Általános iskolai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással) (db)	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (fő)
Dél-Alföld (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád)					
2001. év	640	48 801	45 970	512	129 780
2002. év	636	49 138	44 066	496	126 805
2003. év	626	47 796	42 740	489	123 698
2004. év	618	46 916	42 721	477	119 257
2005. év	606	46 236	43 236	471	114 991
2006. év	606	46 238	42 722	466	110 018
Békés megye					
2001. év	198	13 780	13 210	167	37 403
2002. év	198	13 977	12 772	162	36 022

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

2003. év	195	13 499	12 303	159	35 042
2004. év	188	13 032	11 982	154	33 706
2005. év	185	13 032	12 352	152	32 369
2006. év	184	13 047	11 897	149	31 140
Szarvas					
2001. év	9	578	735	5	1651
2002. év	9	551	710	5	1629
2003. év	8	539	680	5	1589
2004. év	5	524	710	4	1514
2005. év	5	522	585	4	1478
2006. év	5	527	585	5	1428

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett táblázat

Az általános iskolák (feladat ellátási helyek), valamint a tanulók számának alakulása nagymértékben emlékeztet az óvodák esetében tapasztaltakhoz. Régiós szinten az intézmények száma mintegy 9%-kal, a tanulók száma több mint 15%-kal csökkent 2001 és 2006 között.

Békés megye esetében a csökkenés mindkét esetben jelentősebb, 10,8%-os, illetve – a tanulók esetében – 16,8%-os.

Szarvas városában 2001 óta – két év kivételével, amikor számuk eggyel csökkent – 5 feladat-ellátási hely áll a kisiskolások rendelkezésére. A tanulók száma azonban a régióhoz hasonló mértékben, közel 13,5%-kal megfogyatkozott 2006-ra a 2001-es értékhez képest.

A Dél-alföldi régióban a középiskolai feladat-ellátási helyek (gimnáziumok és szakközépiskolák együttesen) száma jelentősen – 15,2%-kal – emelkedett a 2001-2006 közötti időszakban. Míg azonban a szakközépiskolák esetében az emelkedés mindössze 3%-ra tehető, addig a gimnáziumoknál a növekedés 31%-os. A tanulók száma is jelentős mértékben nőtt a középfokú oktatásban a vizsgált időszakban, összességében 7%-kal. A tanulói létszám emelkedés azonban hangsúlyosabban jelentkezik a gimnáziumok esetében (9,6%), mint a szakközépiskolákban (5%).

23.táblázat: Középiskolák és felsőfokú oktatási intézmények, 2000-2007

Gimnáziumi feladatellátási helyek száma (db)	Szakközépiskolai feladatellátási helyek száma (db)	Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő)	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (szakmai képzéssel együtt) (fő)	Nappali tagozatos egyetemi és főiskolai szintű képzésben résztvevő hallgatók száma (kihelyezett tagozatok szerint) (fő)
Dél-alföldi régió					
89	128	55 895	23 497	32 398	21 416
93	122	56 893	24 470	32 423	22 807
97	118	58 297	24 801	33 496	23 637
98	124	58 872	24 947	33 925	24 123
99	125	59 382	25 305	34 077	24 353
117	133	59 789	25 747	34 042	24 949
Békés megye					

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

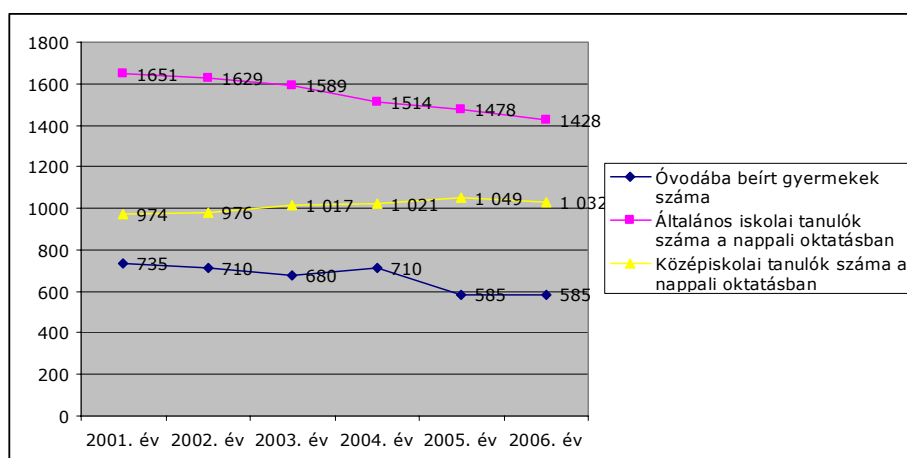
30	36	15 800	2 113	30	36
31	34	16 377	2 196	31	34
32	34	16 651	2 257	32	34
29	34	16 797	2 344	29	34
29	32	16 838	2 273	29	32
37	33	17 120	2 261	37	33
Szarvas					
1	2	974	424	550	Na.
1	2	976	449	527	Na.
1	2	1 017	465	552	Na.
1	2	1 021	498	523	Na.
1	2	1 049	517	532	Na.
1	2	1 032	519	513	1067
1	2	1 059	520	539	868

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett táblázat (2007-es adat Szarvas város esetében állt rendelkezésre)

A régiós tendenciák megmutatkoznak a megyei adatok szintjén is, annyi különbséggel, hogy a gimnáziumi feladat-ellátási helyek esetén mutatkozó 23%-os bővüléssel szemben itt már a szakközépiskolák háttérbe szorulásának lehetünk tanúi (8,4%-os csökkenés Békés megyében). Míg tehát a gimnáziumok köre 7 feladat-ellátási hellyel (30-ról 37-re) bővült, a szakközépiskolai feladat-ellátási helyek száma 36-ról 33-ra csökkent 2001 és 2006 között. A középiskolákban tanulók száma összességében 8,3%-kal emelkedett a megyében, ez a növekmény azonban sokkal erőteljesebben jelentkezik a gimnáziumok esetében (12,6%), mint a szakközépiskoláknál (4,6%).

Szarvas esetében nem változott az elemzett időszakban a középiskolák száma, mindvégig 1 gimnázium és két szakközépiskola állt a fiatalok rendelkezésére. A tanulók száma növekedett a középiskolákban 2001 és 2007 között, az összes középiskolát együtt véve 8,7%-kal, a gimnázium esetében ez 22,6%-os emelkedést jelent, míg a szakközépiskolák esetében 2%-os csökkenést tapasztalunk.

21.ábra: Gyermek és tanulók számának változása Szarvas város közoktatási intézményeiben 2001-2007 között (fő)

Forrás: KSH T-STAR adatok alapján szerkesztett diagram

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A fenti ábra jól láthatóan mutatja számunkra az intézményekben nevelt/oktatott fiatalok számában történt elmúlt hét évre vonatkozó változást. Az óvodák és általános iskolák esetében a létszám csökken, míg a középiskolák esetében emelkedik (kivéve 2006-ban, amelyet követően azonban 2007-re ismét magasabb lett a létszám).

A területi vizsgálódások után áttérünk a Szarvason működő oktatási intézmények bemutatására, jellemző tendenciák vázolására.

Az alábbiakban felsoroljuk a város önkormányzati fenntartású intézményeit:

Szarvason egy bölcsőde, és öt többcélú közoktatási intézmény (óvoda, és általános iskola- közülük egy szlovák nyelvű - biztosítja az alapfokú oktatást. A városban működő közoktatási intézmények strukturális átalakítását az önkormányzat 1995 óta folyamatosan végzi, abból a célból, hogy az elvárható minőségi színvonalú működés lehetőség szerint egyre kisebb költséggel valósuljon meg. A feladat-racionalizálás eredményeként iskola összevonások történtek illetve közoktatási intézmények kerültek egyházi fenntartásba. Jelenleg hat intézmény (ebből 2 közoktatási és 3 közművelődési) az önkormányzat fenntartása alatt működik, azonban a településen működnek olyan intézmények (elsősorban szociális feladatokat ellátó), amelyek más fenntartásban működnek (egyházi, többcélú társulás).

Fentiek alapján önkormányzati fenntartású:

- Szarvas Város Közoktatási Intézménye Vajda Péter Gimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma, Székely Mihály Szakképző Iskolája Fő téri Általános Iskolája és Óvodája:
  - az intézmény 2000 gyermeket, tanulót foglal magában. Az intézmény ellátja az óvodai nevelést, az alapfokú és fejlesztő oktatást, a sajátos nevelési igényű tanulók oktatását, négy és nyolc osztályos gimnáziumi oktatást, szakközépiskolai és szakiskolai oktatást, szakképzést, a felnőttoktatást, valamint a kollégiumi ellátást.
- Chován Kálmán Alapfokú Művészetoktatási Intézményben képzőművészet, zeneművészet, táncművészet, illetve szín és bábművészeti ághoz tartozó szakok oktatása folyik az intézményben.

Nem önkormányzati fenntartású közoktatási intézmények:

- A Szarvasi Ótemplomi Evangélikus Egyházközség által fenntartott Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
- A Szarvasi Újtemplomi Evangélikus Egyházközség által fenntartott Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
- Tessedik Sámuel Főiskola által fenntartott Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Óvoda
- Országos Szlovák Önkormányzat által fenntartott Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon többcélú nemzetiségi intézmény, feladata az óvodai nevelés mellett az alapfokú oktatás és a diákotthoni ellátás.
- „Európai Mesterségekért” Alapítvány által fenntartott Tessedik Sámuel Szakmunkásképző Iskola
- Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

24.táblázat: A szarvasi oktatási intézmény képzési kínálata

Intézmény	Oktatás
Szarvas Város Közoktatási Intézménye Székely Mihály Szakképző Iskolája (Szarvas)	Szaktanár: asztalos, fodrász, cukrász, szakács, felszolgáló, vendéglátó ipari eladó, varrónő, számítógép-kezelő, autószerelő, élelmiszer- és vegyi áru eladó, szobafestő – mázó és tapétázó Szakközép: faipari technikus, ruhaipari technikus, vendéglátó ipari technikus, idegenforgalmi technikus, kereskedelmi technikus Szaktanások szakközépiszkolája: érettség
Tessedik Sámuel Szaktanárképző Iskola	Szaktanár: szakács, pincér, asztalos
Szarvas Város Közoktatási Intézménye Vajda Péter Gimnáziuma, Szakközépiszkolája és Kollégiuma (Szarvas)	Gimnázium: (4 illetve 8 évfolyamos is működik) nappali és esti képzés is., emelt szinten oktatják: idegen nyelv, matematika, biológia Szakközép: gyors és gépiró, Szoftverüzemeltető, idegen nyelvi titkár, gazdasági informatikus

Forrás: Önkormányzati adatbázis

Felsőoktatás

Az Alföld két nagy felsőoktatási centruma - Szeged, Debrecen - mellett 1999-ben alapították meg a fent említett Tessedik Sámuel Főiskolát, amely a Körös Főiskola, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kara, valamint a Debreceni Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kar integrálásából jött létre. Jelenleg a következő karokkal működik:

- a szarvasi Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kar mezőgazdasági akkreditációja,
- a békéscsabai Gazdasági Főiskolai Kar közgazdaságtudományi akkreditációja,
- szarvasi Pedagógiai Főiskolai Kar tanító és óvóképzés-neveléstudományi akkreditációja.; gyulai Felsőfokú Egészségügyi Intézet.

A hallgatók létszáma évről évre növekszik, megközelítőleg 6700 fő vesz részt a szarvasi felsőfokú oktatásban nappali vagy levelező tagozaton. Ebből nappali tagozatos hallgató 2006-ban 1.067, 2007-ben 868 fő volt, tehát a nappalis hallgatók száma némileg visszaesett az elmúlt években.

25.A szarvasi felsőoktatási, szakindítási engedéllyel rendelkező alapszakok, továbbképzési szakok és akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzési programok jegyzéke, összefoglaló táblázat:

	Alapszak	Továbbképzési szak	Akkreditált iskolarendszerű felsőfokú szakképzési program
<p>Körös Főiskolai Kar:</p> <p>Békéscsaba Gazdasági Főiskolai Kar</p> <p>Szarvas Pedagógiai Főiskolai Kar</p>	<p>- gazdálkodási, - pénzügyi , - személyügyi szervező</p> <p>- általános iskolai tanító - román nemzetiségi tanító-, - szlovák nemzetiségi tanító-, - óvodapedagógus-, - román nemzetiségi óvodapedagógus-, - szlovák nemzetiségi óvodapedagógus-,</p>	<p>- óvodapedagógus, tanító gyógy-testnevelő szakirányú, - óvodai szakértő szakirányú, - gyermektánc oktatói szakirányú,</p>	<p>- fejlesztő-segítő pedagógiai mentálhigiéné, - drámajáték a nevelésben, - a külső világ tevékeny megismerése (környezeti és matematikai nevelés), - gyermektánc oktatás, - bábjáték helye a nevelésben, szerepe a személyiség formálásban, - korrekciós testnevelés,</p>
<p>Gyula</p> <p>Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kar: Szarvas</p>	<p>- diplomás ápoló-,</p> <p>- környezetgazdálkodási agrármérnök-, - meliorációs mérnök-, - növénytermesztési mérnök-,</p>	<p>- halászati-, - mg-i környezetgazdálkodási-, - növényvédelmi-, - településüzemeltető-, - vetőmag-termesztési-,</p>	<p>- hulladékgazdálkodási technológus</p>

Forrás: Önkormányzati adatbázis

Az intézmények főiskolai alapú és kiegészítő képzést, általános és szakirányú továbbképzést és akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzést indítanak minden évben. Az oktatás mellett a régió gazdaságának fejlődése érdekében különféle kutatási és szakértői tanácsadási tevékenységet is végeznek. Az informatikai oktatás minden szakon megjelenik, ugyanakkor egyelőre hiányzik az önálló főiskolai szintű informatikus képzés, amire regionális szinten jelentős igény mutatkozik.

Felnőttképzés

A felnőttoktatásban a már említett középiskolák meghirdetett tanfolyamai mellett a Tessedik Sámuel Főiskola Karain is van lehetőség esti és levelező tagozaton való tanulásra, másoddiploma megszerzésére.

Szarvas Város Általános Iskolájának felnőttképzése 2002-ben indult, lehetőséget adva ezzel a 8 osztály elvégzésére, megfelelő érdeklődés hiányában azonban a képzés megszüntetésre került. Érettségi megszerzésére mind a két középfokú oktatási intézményben lehetőség van. A Munkaügyi szervezet minden évben közel 100 tanfolyamot támogat, amelyeken a munkanélküliek új végzettségeket szerezhetnek. A képzés helyszínei általában Gyomaendrőd, Szarvas, valamint

Békéscsaba. Gyakorlatilag bármilyen iskolai végzettségű ügyfélnek tudnak tanfolyamot ajánlani, nagyobb esélyt biztosítva a mielőbbi elhelyezkedéshez.

III.4.2. Szociális ellátás

Regionális és megyei szinten is elmondható, hogy a bölcsődébe beíratott gyerekek száma ingadozott a vizsgált időszakban, arányait tekintve megyei szinten változott jelentősen (a régióban 1997-ben 4324, 2006-ban 4643, Békés megyében 1997-ben 1035, 2006-ban 1281 gyerek járt bölcsődébe, utóbbi 23%-os emelkedés). Minthogy a férőhelyek száma mindig alatta maradt az igényeknek, az intézmények kihasználtsága magas volt, sőt túlterheltségről beszélhetünk: 2006-ban 911 rendelkezésre álló helyre 1281 gyermek jutott.

26.táblázat: Bölcsődék

	Működő összes bölcsődei férőhelyek száma (önkormányzati, egyházi, kht, alapítványi, egyéb, stb.) (db)	Bölcsődébe beírt gyermekek száma (fő)	Bölcsődék száma (önkormányzati, üzemi, magán stb.) (db)
Dél-alföldi régió			
1997. év	3 477	4324	73
1998. év	3 478	4796	76
1999. év	3 416	4779	76
2000. év	3 350	4235	75
2001. év	3 255	4217	74
2002. év	3 225	4222	75
2003. év	3 231	4295	75
2004. év	3 278	4363	80
2005. év	3 339	4406	84
2006. év	3 377	4643	85
Békés megye			
1997. év	901	1 035	21
1998. év	932	1 232	23
1999. év	872	1 230	22
2000. év	887	1 147	24
2001. év	847	1 139	24
2002. év	824	1 113	24
2003. év	826	1 089	24
2004. év	831	1 121	25
2005. év	873	1 164	28
2006. év	911	1 281	29
Szarvas			
1997. év	60	74	1
1998. év	60	84	1
1999. év	60	83	1
2000. év	60	76	1
2001. év	60	78	1
2002. év	60	75	1
2003. év	60	80	1
2004. év	60	76	1

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

2005. év	60	74	1
2006. év	67	88	1
2007. év	67	91	1

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett táblázat

Szarvas városával kapcsolatban megállapítható, hogy az áttekintett 11 év során ingadozott a bölcsődébe beíratott gyerekek száma (a szélső értékek 74 és 91), az utóbbi 3 évben emelkedésnek lehetünk tanúi, míg 2007-ben láthatjuk a legmagasabb számot.

A férőhelyek száma 2006-ig nem változott, akkor a korábbi 60 főről 67 főre emelkedett, amely mindenképpen indokolt, hiszen időszak során a beíratott gyerekek száma végig felette volt a férőhelyeknek (2007-ben a kihasználtság 135,8%-os volt).

A következőkben Szarvas szociális intézményeinek helyzetét elemezzük, egyrészt a férőhelyek számát, másrészt az ellátottak/gondozottak számát vizsgálva meg.

27.táblázat: Szociális intézmények Szarvas városában

Év	Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben a gondozottak száma (fő)	Idősek nappali intézményeinek működő férőhelyei (db)	Idősek nappali intézményeiben ellátottak száma (fő)
Szarvas				
1997	172	159	229	231
1998	172	159	229	219
1999	162	162	260	213
2000	162	164	190	214
2001	162	173	190	201
2002	202	215	220	219
2003	202	204	240	258
2004	202	202	220	220
2005	204	204	220	222
2006	216	212	230	240
2007	224	227	240	238

Forrás: KSH T-Star adatok alapján szerkesztett táblázat

A fenti tábla adataiból látható, hogy Szarvas városában emelkedett a két intézménytípus férőhelyeinek száma: a bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben ez jelentősebb, 30,2%-os gyarapodást jelent, míg az idősek nappali intézményeinél kisebb, 4,8%-os emelkedésnek lehetünk tanúi. A városban többször meghaladta mind a bentlakásos, mind a nappali intézményekben gondozottak száma a rendelkezésre álló férőhelyek számát, így a kihasználtság folyamatosan magas volt.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A szociális ellátás városi és kistérségi szintű szervezése társulás által fenntartott intézményi formában valósul meg. A hatékony, gazdaságos feladatellátás biztosítása érdekében célként fogalmazódik meg a szolgáltatások bővítése, illetve folyamatos felülvizsgálata.

A legfontosabb kitűzött célok:

- A gondozott személy ápolása saját lakókörnyezetében történjen.
- A gyermekek napközbeni ellátásának bővítése a vonatkozó jogszabályok figyelembe vételével, rászorultság elvének érvényesítése.
- Családok, gyermekek szociális helyzetének javítása.
- Átmeneti otthon felújítása, bővítése.
- Közösségi ellátás bevezetése.
- Támogató szolgálat bővítése.
- Tanyagondnoki ellátás bevezetése Szarvas külterületén, Ezüstszőlőben és Bezina területén.
- Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának megszervezése, kistérségi szinten.
- Foglalkoztatás segítése.
- Családsegítő szolgálat bővítése, tárgyi feltételek javítása.
- Intézmények teljeskörű akadálymentesítése.
- Civil szervezetek elhelyezésének segítése.
- Civil szervezetek fokozott támogatása, bevonása a város életébe, közös programok szervezésével.
- Drogmegelőzési programok további támogatása.
- Életminőség javítás a külterületeken élők számára.
- Szociális bérlakások építése lehetőség szerint, valamint meglévők fejlesztése.
- Helyi autóbusz járatok útvonalának kibővítése, buszmegállók akadálymentesítése.

Az időskorúakról történő gondoskodást a városban működő Békés Megyei Idősek Otthona, valamint négy Idősek Napközi Otthona látja el, összesen 205 férőhellyel. Ezen kívül hét, kizárólag nappali ellátást nyújtó Idősek Klubja működik a város területén. Jelentős szerepet vállal az idősgondozásban az egyházi fennhatóság alatt működő Ó-templomi Evangélikus Gondozóközpont, a Betánia valamint a Imánuel Evangélikus Szeretetotthon.

Szarvason egy bölcsőde működik. Az intézményre jellemző magas kihasználtság oka, hogy ez az egy intézmény látja el a városban a bölcsődei gyermekkorosztály gondozását, foglalkoztatását.

III.4.3. Egészségügyi ellátás

A város egészségügyi ellátottsága teljes, szakorvosi rendelők és sürgősségi ellátás egyaránt biztosított. A város jelenlegi egészségügyi helyzetére jellemző a sok telephelyes szakellátás, amely jelenlegi gazdasági adottságai mellett megfelelőnek tekinthető.

Szarvason nyolc körzetben 16 házi orvos működik és nyújt orvosi alapellátást (3 gyermek házi orvosi, 8 felnőtt házi orvosi, 5 fogorvosi praxis) a lakosság számára. Munkájukat tíz körzeti ápoló segíti. A gyermekgondozás intézményrendszerét három gyermekorvos és kilenc védőnő látja el.

A sürgősségi betegellátást két különálló szervezet látja el, az ügyeleti szolgálat, valamint a mentőszolgálat.

A városban 28 különböző szakorvosi ellátást lehet igénybe venni (tüdőbeteg-gondozás, röntgen, bőr- és nemi-beteg gondozás, fül-, orr-, gégészeti, onkológiai, szemészeti, sebészeti, labor és pszichiátriai ellátás, belgyógyászat, fogászat stb.). A hiányzó szakrendeléseket 40 km-es körzetben lévő egységek tudják helyettesíteni, ami ronthatja az alapellátás hatékonyságát, valamint csökkentheti a preventív ellátás minőségét. Más szervezési formában a színvonal, és a betegek közérzete javítható lenne.

Szarvason jelenleg egy 25 férőhelyes (2007-ben 50 férőhelyes) ápolási központ, krónikus ellátást biztosító fekvőbeteg gyógyintézet működik, amely az önkormányzat segítségével egy 1996-ban kiírt pályázat eredményeként épült meg a város egészségügyi ellátásában lévő hiány csökkentésére. Kihasználtsága közel 80%-os, ami az országos 70-90%-os átlagos kihasználtsághoz mérten megfelelő.

28.táblázat: A városban működő egészségügyi intézmények bemutatása

	Házi orvos	Házi gyermek-orvos	Humán gyógyszertár
2001	8	3	4
2002	8	3	4
2003	8	3	4
2004	8	3	4
2005	8	3	4
2006	8	3	4
2007	8	3	3

Forrás: KSH T-Star

Az Önkormányzat – alapfeladat-ellátási kötelezettségéből következően – 11 házi orvosi és gyermekorvosi körzetet működtet. Az orvosi körzetek száma az elmúlt két év során nem változott, ugyanakkor – a lakosságszám csökkenésének eredményeként – alacsonyabb lett az egy orvosra eső lakosok száma.

Az elmúlt hét év során 4 gyógyszertár volt elérhető a lakosok számára, 2007-re azonban csak 6 maradt.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A városban a fentiek mellett védőnői, iskola orvosi és ifjúsági védőnői szolgálat is működik.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990.évi LXV. törvény az önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatai közé sorolja az egészségügyi alapellátás biztosítását. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény szerint a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik a háziorvosi, házi gyermekorvosi, a fogászati alapellátásról, az ezekhez kapcsolódó ügyeleti ellátásról, a védőnői és az iskola-egészségügyi szolgálatról.

Szarvas Város Önkormányzata a háziorvosi alapellátást 11 területi ellátási kötelezettséggel működő vállalkozó háziorvos közreműködésével biztosítja, összesen öt telephelyen, a fogorvosi ellátást - beleértve az iskolafogászatot is - 6 fogorvos végzi, három telephelyen.

Egy háziorvosi körzethez tartozó 14 év feletti lakosok száma átlagosan 1897 fő, egy házi gyermekorvosi körzethez tartozó 0-14 éves lakosok száma átlagosan 800 fő és egy fogorvosi körzethez tartozó 0 - 60 év feletti lakosok száma átlagosan 3515 fő.

Az alapellátáshoz tartozó ügyeleti ellátást a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulásával kötött megállapodás alapján a *SANI-MED Kft.* látja el.

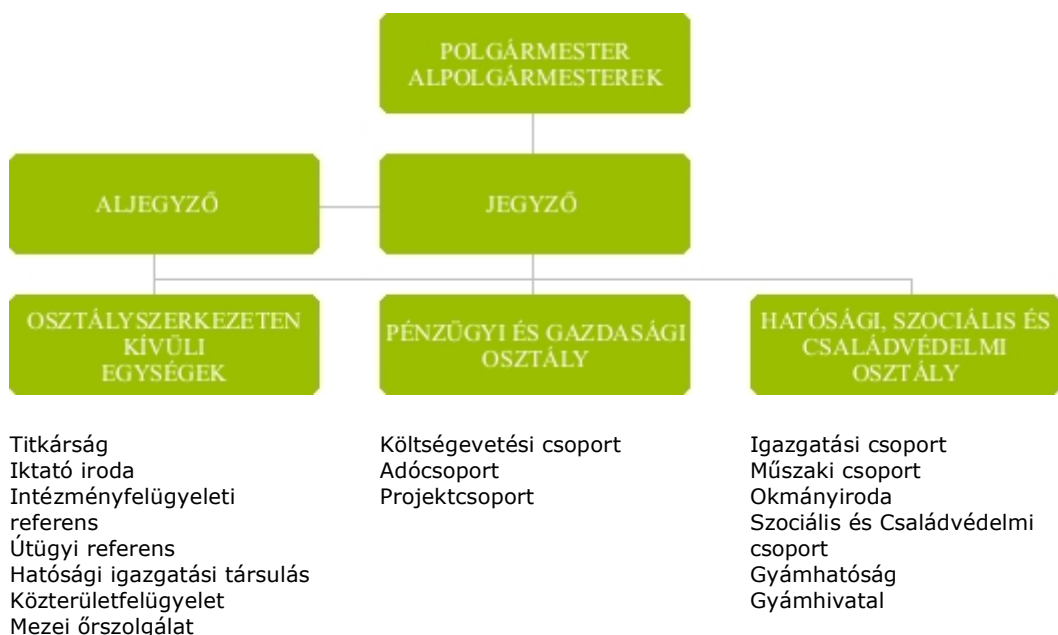
A város lakosainak járóbeteg szakellátását a *Szarvasi Szakorvosi Egészségügyi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság* végzi.

A járóbetegek négy telephelyen huszonnyolc féle szakellátási szolgáltatást tudnak igénybe venni, beleértve a gondozási tevékenységeket is. A *Szarvasi Tüdőgyógyász Egészségügyi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság* tüdőgyógyászati szakrendelésen, illetve tüdőszűrésen fogadja a pácienseket.

III.4.4. Közigazgatás

A város elsőszámú adminisztratív illetve politikai vezetője a polgármester, az alpolgármester, valamint a jegyző.

A polgármesteri hivatal szervezeti felépítését az alábbi ábra szemlélteti.

III.4.5. Civil szervezetek

Szarvason számos civil szervezet működik, ezek közül is kiemelkedően sok sportegyesület található a városban. 2007-ben létrejött a Körös-szögi Civil Fórum Egyesület, amely ernyőszervezete a helyi nonprofit szervezeteknek.

29.A civil szervezetek kategorizálása a szervezetek típusa szerint, Szarvas város

Nonprofit szervezetek típusa	Nonprofit szervezetek száma Szarvason
Nyugdíjas szervezetek	5
Gyermek- és ifjúsági szervezetek	50
Sportegyesületek	21
Egyéb	5
Összesen	81

Forrás: Önkormányzati adatbázis

III.4.6. Sport- és szabadidős létesítmények

Szarvas oktatási, gazdasági, hivatali, egészségügyi szempontból egyre jobban vonzza a kistérség lakóit, fiatalokat és felnőtteket egyaránt. Számos feladatnak kell megfelelnie a városnak. Az újjáépített, bővített Vajda Péter Művelődési Központ foglalkozásokra alkalmas termeiben már nagyon sok szabadidős, többnyire fiatalokat foglalkoztató program folyik, a továbbiakban a programok sokszínűsítése és a foglalkozásokba bevonható népesség számának a növelése prioritás.

A város önkormányzatának tulajdonában van 3 nagyméretű tornaterem (ebből 2 sportcsarnok), egy sportpálya, 3 játszótér és egy uszoda. Kihasználatuk megfelelő és programokkal telített. Az extrém sportok kedvelőinek is lehetősége nyílik a Zöldpázsit téri játszótér bővítésével vagy a sportpálya gyakorlólhelynek való kialakításával sportolási lehetőségekre.

2006. januárjában készült Ifjúsági Koncepció és Ifjúsági rendelet alapján 2006. januárjától ifjúsági információs pont működik a Városi Könyvtárban, valamint, 2008-tól kistérségi ifjúsági referens foglalkozik a kistérségi ifjúságpolitika ügyeivel.

További célok a sportlétesítmények kapcsán:

- Gyógytestnevelési lehetőségeinek javítása gyermekek részére.
- Játszóterek bővítése: Zöldpázsit téren és az új Szentesi úti lakóparknál.
- Alternatív szórakozóhely biztosítása fiatalok számára.
- Tömeg és diáksport fokozott támogatása.
- Interaktív bemutató a kábítószer fogyasztás visszaszorítása érdekében.

III.4.7. Kulturális célú létesítmények, nevezetességek

A település nevezetességei:

- Szarvasi Arborétum
- Körös-Maros Nemzeti Park – Csáky-kastély
- Ruzicskay György alkotóháza
- Evangélikus Ótemplom
- Újratelepítési emlékmű
- II. Világháborús emlékmű
- Történelmi Emlékút és országközep
- Bolza-kastély
- Milleniumi emlékmű
- Tessedik-szobor
- Tessedik Múzeum
- Mitrovsky-Kastély és I. világháborús emlékmű
- Árpád szálló
- Római Katolikus templom
- Régi árvaház (Fő téri Általános Iskola)
- Lengyel-palota

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Evangélikus Újtemplom
- Szárazmalom
- Szlovák tájház
- Tessedik Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Karának régi épülete a napórával
- Bolza mauzóleum
- Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai Karának épülete
- Tessedik Sámuel sírja
- Volt Bárány fogadó (jelenleg járóbeteg szakrendelő)
- Bajcsy-Zsolinszky Endre szülőháza és szobra
- M. R. Stefanik szobra
- Tessedik-tanya
- Szarvas szobor
- Tessedik akácfa

III.5. Funkcióelemzés – a funkcióellátottság értékelése

Szarvason a városrészek funkcióellátottságát azon funkciók alapján vizsgáltuk, melyek a városi területekre leginkább jellemzőek, ugyanakkor összhangban vannak a Dél-alföldi régió funkcióbővítő fejlesztési irányvonalával is. Az elemzést városi szinten, majd az egyes városrészek esetén is elvégeztük az alábbi funkciókat tekintve át:

- lakó funkció,
- városközponti funkció,
- gazdasági funkció,
- kereskedelmi funkció,
- turisztikai-rekreációs funkció,
- városi-közterületi funkció,
- közösségi funkció,
- közsféra funkció,
- kistérségi, valamint
- humán szolgáltatási funkció.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Városi és városrészi funkciók Szarvas városában

Funkció	Lakó	Város- központi	Gazdasági	Kereske- delmi	Turishti- kai- rekreációs	Városi- közterü- leti	Közösségi	Közszféra	Kistérségi	Humán- szolgálta- tási
Városrész										
Város egésze										
Mangol zug										
Város- központ										
Lakótelep										
Kertváros										
Ipari Park										

Jelmagyarázat:

Kiemelt jelentőségű funkció	
Domináns funkció	
Kiegészítő jellegű funkció	

A funkcióelemzést az IVS-ben azonosított városrészek esetén egyenként is elvégezzük.

IV. A városrészek területi megközelítésű elemzése

IV.1. Városrészi szintű helyzetelemzés

A városrészek lehatárolásánál alapvetően az egyes területek funkcionális szerepkörének vizsgálatát alkalmaztuk, igyekezve olyan homogénnek mondható városrészeket körülírni, melyek funkcionálisan, történeti háttérük tekintetében és a jövőbeli fejlődési lehetőségek alapján is összetartozó területrészekből épülnek fel. Emellett törekedtünk a lehető legjobban áttekinthető határvonalat meghúzni a település városrészei között.

22. ábra: Városrészek Szarvas városában

Forrás: Önkormányzati adatbázis

A stratégia készítése során több alternatív városrész lehatárolási verzió is felmerült. Az egyes területek részletesebb elemzése, valamint a meglévő funkciók összehasonlítása során a vizsgálatok kimutatták, hogy néhány, kezdetben javasolt városrész lényegében azonos tulajdonságokkal rendelkezik.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A lehatárolás információs háttérét a KSH és az önkormányzat adatszolgáltatásai adták. A lehatárolás támaszkodik Szarvas Város Önkormányzata Helyi Építési Szabályzatában foglaltakra. Módszertani szempontból itt is a „Városrehabilitációs kézikönyv”-ben megfogalmazottak szerint jártunk el.

A szakértői egyeztetések és a lehatárolás végeredményeként Szarvason **öt, jól elkülönülő városrész került kijelölésre**, melyek átfedés nélkül, teljes mértékben lefedik a város területét. Az alábbi térképen a piros vonal jelzi a városrészek közötti határvonalat.

A lehatárolt városrészek jellemzői alapján kiemeljük a városközponti akcióterületet, amely Szarvas város fejlődésének egyik legjelentősebb kitörési pontja a közeljövő fejlesztéseit illetően.

A városrészeket lehatároló utcák és objektumok:

Mangol-zug

Határoló utcák, objektumok:

- A Holt-Körös mentén húzódó Üdülő Sétány – Nyárfa utca – Malom utca által lehatárolt terület. Jellemzően üdülő- és lakókörzet.

Városközpont

Határoló utcák, objektumok:

- Erzsébet-liget
- Szabadság út
- Vajda Péter utca
- Vasút utca
- Béke utca
- Jókai Mór utca

Lakótelep

Határoló utcák, objektumok:

- Kazinczy Ferenc utca
- Szabadság út
- Bajcsy Zsilinszky utca
- Vasút utca
- Damjanich utca
- Dr. Melich János utca
- Jókai Mór utca
- Kazinczy Ferenc utca

Kertvárosi rész

Ipari Park

Szarvasi Ipari Park az Önkormányzat által ipari területté nyilvánított belterületen helyezkedik el, a várostól keletre, a Békéscsaba irányába kivezető 44-es főútvonal mentén (Csabai út mentén). Az Ipari Park 54,4 ha területen valósult meg.

A fentebb meghatározott településrészekon kívül jelentős lakosság él a városon kívüli külterületi, tanyás részekon.

A következőkben e területek rövid helyzetelemzését végezzük el, többnyire a városrészi szinten leválogatható 2001. évi népszámlálás adatai alapján. Bár ez a módszer az összeírás óta eltelt hét éves időtartam miatt nem eredményezheti a helyzetkép pontos feltárását, alternatíva híján jelen elemzés alapját is képezi. A népszámlálási adatok elemzésén túl aktuális, rendelkezésre álló önkormányzati adatforrásokat is figyelembe vettünk a területek átfogó elemzése érdekében.

IV.1.1 A városrészek területi megközelítésű helyzetelemzése és SWOT analízise

Mangol zug

A város Észak-nyugati részén elterülő Mangol-zug az Erzsébet kert mellett található. Kedvelt üdülőterület a Körös-holtág közvetlen közelében. Új beruházások várhatók a területen. Ugyanakkor a vállalkozással kapcsolatos építési szándék nem minden esetben kivitelezhető. Bár igény lenne arra, hogy a holtágak mentén lakóterületté nyilvánítsák a területet, a vízpartok beépítése nem támogatható. Amennyiben mégis sor kerülne egy ilyen fejlesztésre, mindenképp egy komplex városrendezési, környezetvédelmi vizsgálatnak kell megelőznie. Szükséges a csapadékvíz-, és belvíz-elvezető megépítése, így teljes mértékben megoldható lenne a felszíni és felszín alatti vizek tisztán tartása. Üdülési és lakófunkció jellemzi.

Szarvas, Mangol-zug városrész

Forrás: Önkormányzati adatbázis

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Szarvason a város lakónépessége 2001-ben a népszámlálás adatai szerint 18.497 fő volt, ebből a lakosság alig több, mint 1%-a (1,5%, 272 fő) élt a városrész területén.

A lakónépesség 2008 decemberére városi szinten 17.479 főre csökkent, ez a 2001-es adatokhoz képest 5,5%-os csökkenést mutat. A Mangol-zug lakossága a legfrissebb adatok szerint 524 fő, ami azt mutatja, hogy a terület népessége jelentős mértékben, 92%-kal nőtt a 2001-es adatokhoz képest.

A lakosság kor megoszlását vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy 2001-ben valamennyi korcsoport esetén viszonylag markáns a különbség. A Mangol-zug városrész esetén a fiatalok (0-14 évesek) aránya 31,3%, ez a városban kiemelkedően magasnak számít, míg a középkorú, aktív lakosság jelenléte átlagosnak tekinthető, 61,8% (a városi átlag 61,7%)

Mindezek ellenpontjaként az idősebb (60 év feletti) lakosság aránya (mindössze 7,0%) nagyon alacsony, a városi átlagtól 15,8%-kal marad el. A városrészen belül tehát a fiatalok a város egészéhez viszonyítva felülreprezentált mértékben vannak jelen.

A városrész igen kedvező képet mutat a lakosság iskolai végzettségének tekintetében. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányát vizsgálva az aktív-korúakon (15-59 évesek) belül azt kell megállapítanunk, hogy az alacsony iskolázottságú réteg nagyon szerény mértékben (5,4%) lakik ezen a településrészen: ez az érték a városi átlagnál 20,4%-kal alacsonyabb. Mindezzel szemben a felsőfokú végzettségűek aránya e területen 31,5%-os, ez az érték jóval felette van a többi városrészi mutatójának és a városi átlagot (12,3%) is jelentősen meghaladja.

Amint azt korábban jeleztük, a lakosság alig több, mint 1%-a él a Mangol-zug városrész területén. Ennek megfelelően a lakásállományának is alacsony hányada (1,4%-a) található ebben a városrészben.

Igen jelentősen mutatkoznak még a városrészek közötti különbségek az alacsony komfortfokozatú lakások tekintetében: az adatok tanúsága szerint a most vizsgált településrészen magasabb a számuk, mint a város egyéb belső területein. A város egészére vetített arányhoz képest (24,1%), a városrészi érték mindössze 15,8%.

A lakosság jövedelmi helyzete tekintetében két mutatót elemzünk: először megvizsgáljuk, hogyan alakul a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

népességén belül. A vonatkozó adatok a Mangol-zug városrész relatív pozitív helyzetéről tanúskodnak. A városi értékhez (50,1%) képest 17,1%-kal nagyobb a foglalkoztatottak jelenléte a városrészben, s ez az érték valamennyi városrészénél jóval kedvezőbb arányt jelez.

A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya vonatkozásában is a városrész kedvező helyzete mutatkozik meg: a 13,8%-os érték a város egészénél (42,9%) közel 30%-kal kedvezőbb helyzetet vázol fel.

Összegzésként elmondható, hogy a Mangol-zug városrész Szarvas városának az IVS-ben meghatározott városrészek között legkisebb lakosságszámú területe. Az itt élő emberek – a vizsgált adatok alapján – jobb életkörülmények között és kedvezőbb foglalkoztatási, jövedelmi helyzetben élnek átlagosan, mint a másik három városrészben élő Szarvasiak.

Az alábbi táblázat a városrész oktatási és szociális intézményeinek számát összegzi:

Megnevezés	Érték
Bölcsődék száma	0
Óvodák száma	0
Általános iskolák száma (gyógy pedagógiai oktatással együtt)	0
Középiskolák száma (gimnázium és szakközépiskola együtt)	0
Idősek nappali intézményei	0

Amint a fenti táblázatból láthatjuk, a városrészben nem található sem oktatási, sem egyéb humán szolgáltató intézmény.

A városrész gazdasági adottságai

A városrész gazdasági, valamint szolgáltató-kereskedelmi szempontból nem számít a város hangsúlyos területének, amit az alábbi adatok is megerősítenek.

A következő táblázatban a városrészi adatokat rögzítettük:

Megnevezés	Érték
Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszertárak nélkül)	2
Vendéglátóhelyek száma	5
Itt működik-e a 10 legnagyobb vállalkozásból vállalkozás, ha igen mennyi	0

Láthatjuk, hogy a városrészben a 10 legnagyobb vállalkozásból egy sem működik a területen, emellett igen alacsony a kiskereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek száma is.

A városrész funkcionális elemzése

Lakó funkció:

A városrészben a beépítettség jellege alapvetően kertvárosias, jellemzőek a területen a társasházak és sorházak. A lakóépület állomány minőségére az új építésű lakóépületek a jellemzőek, maga a terület a városon belül alapvetően értékes területeket, lakóterületeket tartalmaz.

A városrészben a lakó funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelés részét képezi játszótér kialakítása, hiánypótló fejlesztést jelentene vendéglő és kisbolt kialakítása is.

Városközponti funkció:

A városrészben nem működik városrész-központ, nem tervezett annak kialakítása.

Gazdasági funkció:

A városrészben a gazdasági létesítmények nem töltenek be hangsúlyos szerepet, és nem is tervezett ennek a funkciónak az erősítése, sokkal inkább a lakó-pihenő övezet jelleg megőrzése.

Kereskedelmi funkció:

A városrészben alig találhatóak kiskereskedelmi üzletek nincsenek áruházak, üzletek, éttermek, szórakozó helyek, pub-ok és nem is tervezett ennek a funkciónak az erősítése.

Turisztikai-rekreációs funkció:

A városrészben vendéglátóhelyek, szállodák nem találhatóak, az egyéb szálláshelyek közül főleg a magán szállások fordulnak elő a területen. A turisztikai látványosságok között ki kell emelni a Történelmi Emlékhelyt és a Történelmi Magyarország közepét. A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelés is ehhez kapcsolódik, tervezett a Történelmi Magyarország közepén kilátó építése, valamint parkolók, és gyalogos híd létesítése az Arborétumba.

Városi-közterületi funkció:

A terek, parkok, zöldterületek között kell megemlíteni a „Kacsató”, a Városi strandot, és Történelmi Magyarország közepét.

Az utak, járdák állapotára alapvetően jellemző, hogy keskenyek, 3 m széles aszfaltos utak, melyek a lakosság hozzájárulásával épültek 15-20 éve, részben azonban maradtak az eredeti földes utcák, járda csak nagyon kevés helyen van. Ennek megfelelően a funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések középpontjában járdák építése, meglévő utak felújítása, földes utcákban útépítés, csapadékvíz-elvezetés megoldása szerepel.

Közösségi funkció:

A városrészben közösségi funkcióhoz kapcsolódó infrastruktúra (könyvtár, mozi, galéria, színház, múzeum, templom, stb.) nem található, ilyenek építése nem is tervezett a területen.

Közzféra funkció:

A városrészben közzféra funkcióhoz kapcsolódó infrastruktúra nem található, a funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések nincsenek.

Kistérségi funkció:

A városrészben kistérségi funkcióhoz kapcsolódó infrastruktúra nem található, a funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések nincsenek.

Humán szolgáltatási funkció:

A városrészben humán szolgáltatási funkcióhoz kapcsolódó infrastruktúra nem található, a funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések nincsenek.

SWOT analízis

Mangol-zug	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező elhelyezkedés • Nyugodt, csendes környezet • Fejlesztési terület • Rekreációs terület • Vízpart közelsége, kedvező élettani környezet • Kedvező tájolású lakóterület • Közművesítés jelentősen javult az elmúlt években • A táj szépségéhez mérten viszonylag elérhető ingatlanárak • A Holt Körös másik partján közvetlenül a nemzetközi hírú Arborétum található gyönyörű, védett flórával. • Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas 	<ul style="list-style-type: none"> • Periférikus elhelyezkedés • Védőövezet, a beépítés lehetőségei a természeti értékek megóvása érdekében korlátozottak • A Holt Körös partja a meglévő lehetőségekhez mérten alulhasznosított, környezetszennyezés veszélye magas. • Rossz közlekedési viszonyok, földút. • Vegyes lakóépület állomány. • Hiányos alapellátás. • Árvízvédelem • A turizmust támogató információs rendszer nem kiépített a városrészben.
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> • Funkciógazdag városrész (üdülő- és lakóterület) • Minőségi utak létrehozása a városrészben, különös tekintettel a Holt-Körös partján (kerékpárút) sétány • Értékes, rendezett lakókörnyezet kialakítása. • A lakosság összefogása, közcélú fejlesztések. • Magas színvonalú üdülési centrum alapjainak megteremtése. • Tudatos és átgondolt törekvés, hogy a környezeti szépségek megóvásának érdekében a part menti értékes zöldterületek rovására ne teremtsenek újabb beépíthető lakóterületet. • Minőségi lakóhely kialakítása. • Rekreációs terület kialakítása a természeti környezet megőrzésével. • Reprezentatív terület kialakítása a Holt-Körös partján. • Ideális parkolási lehetőségek megteremtése a vízparton pihenni vágyók számára (tömegközlekedés, parkolási lehetőségek fejlesztése). • Vízpart bekapcsolása a város vérkeringésébe. 	<ul style="list-style-type: none"> • A várható nagyobb forgalom környezetkárosító hatásainak kivédése • Átgondolatlan beépülés veszélye, a vízparti milió gyengülése • Árvíz • Hiányos közműellátottság

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Fejlesztési javaslatok:

- Belterületi csapadékvíz-elvezetés
- Idegenforgalmi projekt megvalósítása
- Kerékpárút a folyópart mentén
- Útfelújítás, földutak burkolása
- Szennyvíz-hálózat hiányzó részeinek pótlása
- Ivóvízhálózat felújítása és bővítése
- Még több civil rendezvény szervezése Mangol-zug területén
- Ivóvíz minőségének javítása, köztisztasági feladatok gépesítése

Építészeti értékek:

A városrészben nem található országos védettségű műemlék.

Városcsokpont

Szarvas, Városcsokpont

A városcsokpont közigazgatási, szórakoztatási, közművelődési, gazdasági és kulturális funkciókat betöltő intézmények, szervezetek székhelye. Szolgáltatáscsokpontú, a város minden szempontjából centrumként funkcionáló területe. Számos vendéglátó egység és szálláshely található a területen. Turisztikai szempontból kulcsfontosságú terület, a Kossuth téren Tourinform iroda található. Ugyanakkor a város legzajosabb területe a 44-es főút miatt, amelyre fel lehet fűzni a városcsokpont részét képező környező utcákat.

A városcsokpont demográfiai és szociális jellemzői

Szarvas második legnépesebb területe a Városcsokpont városcsokpont, ahol a lakónépesség 2001-ben 2.455 fő volt, amely a városi lakosság 13,3%-a. Itt – ellentétben a Mangol-zuggal – a lakosság szám csökkenése a jellemző: a legújabb önkormányzati adatok szerint az itt élők száma 2.097 fő, a csökkenés tehát 14,5%-os.

A városcsokpontokat összehasonlítva az előző fejezetben megállapítottuk, hogy a lakosság kor megoszlását vizsgálva 2001-ben viszonylag markáns különbség látszik valamennyi korcsoport esetén. A Városcsokpont városcsokpont esetén a fiatalok

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

(0-14 évesek) aránya 13,8%, ez az öt városrész között a legalacsonyabb, a városi értéktől (15,5%) azonban nem jelentős az eltérés. A középkorú, aktív lakosság jelenléte a Lakótelepet követően itt a legjelentősebb, 66,9%, amely a városi átlagnál 5%-kal magasabb. Az idősebb (60 év feletti) lakosság aránya (19,4%) is közepes értéket mutat, a városi átlagtól 3,4%-kal marad el. A városrészen belül tehát a lakosság kor megoszlási adatai a város egésze esetén mért értékhez áll közel.

Az előző városrész elemzése esetén megállapítottuk, hogy a városrész igen kedvező képet mutat a lakosság iskolai végzettségének tekintetében. A Városközpont terület már nem rendelkezik ennyire jó mutatókkal, de a Mangolzug után így is a második helyen áll: a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányát vizsgálva az aktív-korúakon (15-59 évesek) belül azt kell kiemelnünk, hogy az alacsony iskolázottságú réteg aránya a városi átlagtól (25,8%) igen messze van (10,5%). A felsőfokú végzettségűek aránya e területen 23,6%-os, ez az érték közel duplája a városi átlagnak (12,3%).

Amint azt korábban jeleztük, a lakosság 13,3%-a a Városközpont városrész területén él. A lakásállománynak is hasonló hányada (12,7%-a), 939 darab, ebben a városrészben található.

Az alacsony komfortfokozatú lakások tekintetében azt állapíthatjuk meg a most vizsgált településrész esetében, hogy sokkal alacsonyabb arányuk (5,5%), mint a Mangolzug területén, és a város egészére vetített arányhoz viszonyítva (24,1%) is nagy a különbség.

A lakosság jövedelmi helyzete egyértelműen kedvezőtlenebb a Mangolzugban élő lakosokéhoz képest: a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül (42,4%) a városrész esetén a városi értéknél (50,1%) is kedvezőtlenebb eredményt adott. A városrészben a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 43,5%-os, ez az érték valamivel kedvezőtlenebb a város egészére vonatkoztatott mutatónál (42,9%).

Összegzésként azt kell kiemelnünk, hogy a Városközpont városrész Szarvas városának az IVS-ben meghatározott városrészei között a második legnépesebb terület. Az itt élő emberek – a vizsgált adatok alapján – némileg rosszabb életkörülmények között és kedvezőtlenebb foglalkoztatási, jövedelmi helyzetben élnek átlagosan, mint a Mangol-zugi lakosok, azonban kedvezőbb feltételek között a másik három városrészben élő szarvasiaknál.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az alábbi táblázat a városrész oktatási és szociális intézményeinek számát összegzi:

Megnevezés	Érték (db)
Bölcsődék száma	1
Óvodák száma	4
Általános iskolák száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	4
Középiskolák száma (gimnázium és szakközépiskola együtt)	1
Idősek nappali intézményei	0

A városrész területén 1 bölcsődei (Kossuth utcában) és 4 óvodai feladat-ellátási hely (Szlovák Óvoda, Főtéri Óvoda, Gyakorló Óvoda, Damjanich Óvoda) található. Emellett ugyancsak a Városcopyontban van a város valamennyi általános iskolája, azaz 4 feladatellátási hely. A középiskolák közül a Vajda Gimnáziumot találhatjuk ebben a településrészben.

A városrész gazdasági adottságai

A városrész kereskedelmi és szolgáltatási szempontból a város kiemelkedő területe. Ezt tükrözik az alábbi táblázat adatai is.

A következő táblázatban a városrészi adatokat rögzítettük:

Megnevezés	Érték (db)
Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszerárak nélkül)	112
Vendéglátóhelyek száma	42
Itt működik-e a 10 legnagyobb vállalkozásból vállalkozás, ha igen mennyi	2

Látható, hogy a városrészben jelentős számú, 112 db kiskereskedelmi üzlet működik, ami a város ilyen típusú egységeinek 39,5%-a. A Városcopyont z városrészben működik a város tíz legnagyobb vállalkozása közül kettő, a Szarvas Agrár Zrt., és a Szarvasi Informatika Kft.

A városrész funkcionális elemzése

Lakó funkció:

A terület beépítettségének jellege vegyesnek mondható, részben kertvárosias, de lakótelepi rész, társasház, sorház rész is található. Ugyanez az eklektikusság jellemző lakóépület állomány minőségére is, valamint a lakóterületek értékére. A lakó funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelés egyik elemeként a Kossuth téren található játszótér felújítására kerülne sor, emellett 60 lakás esetében tervezi a város a lapostetők hasznosítását tetőtérbeépítéssel, valamint további sáttetők felújítását.

Városközponti funkció:

A város egyetlen városközponti funkcióval rendelkező területe. A városközponti funkciót szélesebben értelmezve az alábbi kapcsolódó fejlesztéseket tervezi a város a területen:

- Mitrovszky-kastély felújítása és az épületben a Polgármesteri Hivatal elhelyezése
- Kossuth tér felújítása, zenepavilon kialakításával,
- Fő tér felújítása
- Parkolók építése
- Gyógyfürdő fejlesztése
- Árpád-Szállóban Gyógyszálló kialakítása
- 60 lakás belső udvar rehabilitációja (parkolók, járdák, közvilágítás)
- Csalló-köz rehabilitációja, meglévő üzletsor felújítása, parkolók építése,
- Kossuth utca sétálóutcává alakítása
- Templom tér kialakítása, Szent István tér fejlesztése
- Okmányiroda kialakítása
- Piac fejlesztése
- Vasút utca szélesítése
- Szakrendelő épületeinek felújítása
- Erzsébet-liget fejlesztése, Ruzicskay-Alkotóház felújítása
- Víziszínpad építése
- Új gyalogos fahíd építése a Holt-Körösön
- Holtág kotrása
- Horgászturizmus fejlesztése

Gazdasági funkció:

A terület a gazdasági funkción belül elsősorban a város szolgáltatási és pénzügyi központjának tekinthető. a funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések között szerepel az okmányiroda kialakítása, szakrendelő épületeinek felújítása, a gyógyfürdő fejlesztése, a Mitrovszky-kastély felújítása és az épületben a Polgármesteri Hivatal elhelyezése, Csalló-köz rehabilitációja, meglévő üzletsor felújítása, parkolók építése.

Kereskedelmi funkció:

A korábbi elemzések kapcsán láthattuk, hogy a kiskereskedelmi üzletek viszonylag jelentős számban vannak jelen a városrészben. Találhatóak közöttük kisebb áruházak, üzletek, éttermek, szórakozó helyek és pub-ok is, melyek fejlesztését az elkövetkező időszakban magántőke bevonásával tervezi a település.

Turisztikai-rekreációs funkció:

A városrész fontosabb turisztikai látványosságai:

- Tessedik Sámuel Múzeum
- Ótemplom
- Mitrovszky-kastély
- Árpád-Szálló
- Lengyel-palota
- Holt-Körös
- Ruzicskay-Alkotóház
- Letelepedési emlékmű, szoborpark
- Bolza-kastély
- Erzsébet-liget
- Katolikus Templom

A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések:

- Tessedik Sámuel Múzeum interaktív múzeummá fejlesztése
- Mitrovszky-kastély felújítása (Polg.Hiv.)
- Árpád-Szálló – Gyógyszálló magántőke bevonásával
- Lengyel-palota belső felújítása
- Holt-Körös kotrása, szépítése
- Ruzicskay-Alkotóház felújítása
- Bolza-kastély felújítása
- Erzsébet-liget fapótlások, gyalogutak, kerékpárút
- Holtág kotrása
- Horgászturizmus fejlesztése

Városi-közterületi funkció:

Utak, járdák jellemzése, állapota

- 3-6 m széles aszfaltos utak, melyekre ráfér a felújítás
- 44-es országos közút, elkerülő út építésére lenne szükség
- A központjában mindent szeretnénk felújítani (ha lehet díszburkolattal)

Tervezett fejlesztések a városrész területén a funkcióhoz kapcsolódóan:

- játszótér (a Kossuth téren) felújítása
- Mitrovszky-kastély felújítása és az épületben a Polgármesteri Hivatal elhelyezése
- Kossuth tér felújítása, zenepavilon kialakításával,
- Fő tér felújítása
- Parkolók építése
- 60 lakás belső udvar rehabilitációja (parkolók, járdák, közvilágítás)
- Csalló-köz rehabilitációja, meglévő üzletsor felújítása, parkolók építése,
- Kossuth utca sétálóutcává alakítása
- Templom tér kialakítása, Szent István tér fejlesztése
- Okmányiroda kialakítása

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Piac fejlesztése
- Vasút utca szélesítése
- Szakrendelő épületeinek felújítása
- Erzsébet-liget fejlesztése, Ruzicskay-Alkotóház felújítása
- Víziszínpad építése
- Új gyalogos fahíd építése a Holt-Körösön
- Holtág kotrása
- Horgászturizmus fejlesztése

Közösségi funkció:

A városrészben mozi, galéria, színház, múzeum, templom is található.
A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések:

- Mitrovszky-kastély felújítása és az épületben a Polgármesteri Hivatal elhelyezése
- Kossuth tér felújítása, zenepavilon kialakításával,
- Fő tér felújítása
- Parkolók építése
- Gyógyfürdő fejlesztése
- Kossuth utca sétálóutcává alakítása
- Templom tér kialakítása, Szent István tér fejlesztése
- Okmányiroda kialakítása
- Piac fejlesztése
- Vasút utca szélesítése
- Szakrendelő épületeinek felújítása
- Erzsébet-liget fejlesztése, Ruzicskay-Alkotóház felújítása
- Víziszínpad építése
- Új gyalogos fahíd építése a Holt-Körösön

Közfelfőrá funkció:

A városrészben található a polgármesteri hivatal, a rendőrség, posta, okmányiroda, mentők, tűzoltók és a bíróság is.

A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések érintenék a korábban már említett módon a Mitrovszky-kastély felújítását és az épületben a Polgármesteri Hivatal elhelyezését, az Okmányiroda kialakítását, a jelenlegi Polgármesteri Hivatal épületének fűtéskorszerűsítését, nyílászárók cseréjét, felújítását.

Kistérségi funkció:

A városrész területén található kistérségi szintű intézmények a Bölcsőde, a Családsegítő, és a Nevelési Tanácsadó. Utóbbi fejlesztését a tetőtér beépítésével és az épület bővítésével tervezi a város.

Humán szolgáltatási funkció:

A korábban leírtaknak megfelelően több humán szolgáltatási intézmény is van a városrészben.

SWOT analízis

Városközpont városrész	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező elhelyezkedés • Szolgáltatásközpontú, funkciógazdag városrész • Vajda Péter Művelődési Központ • Felsőoktatási központ • Kistérségi szolgáltató központ • Építészeti értékek • Működő vállalkozások száma magas • Kereskedelmi szállásférőhelyek • Műemlékben gazdag • Tömegközlekedés • Rendezett közösségi terek, esztétikus, tiszta környezet • Jó állapotú lakásállomány 	<ul style="list-style-type: none"> • Tranzitforgalom magas aránya • Légszennyezettség, zajártalom • Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya magas. • Zöldfelületek aránya alacsony • Idősödő lakosság • Magas munkanélküliség
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> • Forgalomcsillapítás • További funkcióbővítés • Kulturális szolgáltatások fejlesztése • Kereskedelmi célra használható ingatlanok fejlesztése • Idegenforgalmi látványosságok bővítése, turisztikai szerepkör bővítése • Oktatási funkciók minőségi fejlesztése • Kereskedelmi fejlesztések 	<ul style="list-style-type: none"> • Spontán fejlesztések • Tranzitforgalom növekedése • A kereskedelmi funkciók bővülésével járó forgalommnövekedés • Forgalom okozta környezeti terhelés • Lakosság további öregedése • Védett épületek állagromlása • Lakóhelyi konfliktusok • Lakó és gazdasági-szolgáltató funkciók egyensúlyának megbomlása, „skanzenesedés”, lakó funkció térvesztése • Funkcióbővülés elmaradása • Közlekedési és parkolási problémák

Fejlesztési javaslatok:

- Oktatásfejlesztés
- Csapadékvíz-elvezetés problémájának megoldása
- Turizmus fejlesztés
- Városi terek és utak felújítása
- Kerékpárút
- Közvilágítás-fejlesztés
- Napközis konyha felújítása
- E-közigazgatás kialakítása
- Szennyvíztisztító építés, a hálózat hiányzó részeinek pótlása
- Termálvíz-fejlesztés
- Egészségügyi szakellátás fejlesztése
- Városi járdák építése, felújítása
- Erzsébet-liget fejlesztése
- Foglalkoztatási projektek
- Gyógyfürdő fejlesztése
- Piacfejlesztés
- Okmányiroda kialakítása
- Ivóvízhálózat bővítése, felújítása
- Múzeum fejlesztése, Ruzicskay Múzeum felújítása
- Lengyel palota felújítása
- Pedagógiai Szakszolgálat áthelyezése másik épületbe
- Még több civil rendezvény szervezése
- Ivóvízminőség javítása
- Köztisztasági feladatok gépesítése
- Mitrovszky-kastély fejlesztése
- Erzsébet-ligeti Ifjúsági Tábor fejlesztése

Építészeti értékek:

- Magtár, Granárium Szarvas, Kossuth L. u. 2.
- Szakmunkásképző diákoththon Szarvas, Kossuth L. u. 5.
- Lakóház I. Szarvas, Kossuth L. u. 12.
- Lakóház II. Szarvas, Kossuth L. u. 15.
- Lakóház III. Szarvas, Kossuth L. u. 16
- Lakóház IV. Szarvas, Kossuth L. u. 22.
- Lakóház V. Szarvas, Kossuth L. u. 24-

Mitrovsky-kastély

1. ábra Mitrovsky-kastély I.

Mitrovsky-kastély II.

Lakótelep városrész

Szarvas, Lakótelep városrész

Forrás: Önkormányzati adatbázis

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A Lakótelep városrész lakossága 2001-ben a népszámlálás adatai szerint 1.233 fő volt, amely a város lakosságának 6,6%-a.

A városrész lakossága 2008 végén 1.048 fő, ami, a Városközponti területhez hasonlóan, csökkenést mutat a korábbi értékhez képest (közel 15%-os visszaesés).

A lakosság kormegoszlása tekintetében a legfontosabb azt kiemelni, hogy 2001-ben e területen volt a legmagasabb a középkorúak, azaz leginkább aktív korúak aránya (70,2%). A fiatalok (0-14 évesek) aránya (16,8%) átlagosnak tekinthető, míg a 60 évesnél idősebb lakosság aránya 13,1%, ami a második legalacsonyabb érték, a város egészére mért aránynál 9%-kal alacsonyabb. A városrészen belül tehát a középkorú lakosság a felülreprezentált.

A városrészben a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (21,9%) viszonylag magas, a városi átlagnál (25,8%) némileg kedvezőbb. A felsőfokú végzettségűek aránya e területen 10,4%-os, ami nagyjából megfelel a városi átlagnak, illetve attól csak kis mértékben marad el (12,3%). A városrész

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

tehát a népesség iskolai végzettsége tekintetében tehát viszonylag kedvezőtlenebb terület.

A lakásállománynak 7,5%-a, 555 darab található ebben a városrészben, ami nagyjából megfelel az itt élő lakosság városon belüli arányának.

Az alacsony komfortfokozatú lakások a most vizsgált településrészen találhatóak meg a legalacsonyabb arányban (5,2%) – a lakótelepi épületek komfortfokozatának köszönhetően.

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 59,1%, ez a városi értékhez (50,1%) képest 9%-kal magasabb. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya a Lakótelep városrész esetében 30,6%, ami szintén kedvező aránynak számít a városon belül.

A Lakótelep városrész lakosságának jelentős része tehát „aktív”, mind életkorát, mint foglalkoztatási viszonyát tekintve. A város egyéb területén élő lakoságnál, összességében alacsonyabb iskolai végzettségű, viszont kedvezőnek – stabilnak – mondható foglalkoztatási és jövedelmi helyzetben van.

Az alábbi táblázat a városrész oktatási és szociális intézményeinek számát összegzi:

Megnevezés	Érték (db)
Bölcsődék száma	0
Óvodák száma	1
Általános iskolák száma (gyógynevelési iskolákkal együtt)	0
Középiskolák száma (gimnázium és szakközépiskola együtt)	0
Idősek nappali intézményei	0

A városrész területén a Vásártéri Óvodán kívül nem található másik humán intézmény.

A városrész gazdasági adottságai

A következő táblázatban a városrészi adatokat rögzítettük:

Megnevezés	Érték
Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszertárak nélkül)	6
Vendéglátóhelyek száma	2
Itt működik-e a 10 legnagyobb vállalkozásból vállalkozás, ha igen mennyi	0

Láthatjuk, hogy a városrészben gyakorlatilag jelentéktelen számú kiskereskedelmi üzlet található (6 db, vagyis az összes kiskereskedelmi üzlet 2%-a). A városrészben nem működik a város tíz legnagyobb vállalkozásából egy sem.

A városrész funkcionális elemzése

Lakó funkció:

A városrész meghatározó beépítettségi jellege a lakótelep, amely vegyes építésű (panel és téglá) lakóépületeket jelent. A terület a városon belül a kevésbé értékes lakóterületek közé sorolható.

A lakó funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések középpontjában a meglévő magántulajdonú lakóépületek (tömbök) korszerűsítése áll.

Városközponti funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Gazdasági funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Kereskedelmi funkció:

A városrészben kiskereskedelmi üzletek jelenlétéről beszélhetünk, számun alacsony. Ezek mellett néhány szórakozó hely jelenti a kereskedelmi funkció jelenlétét a városrészben, melyek fejlesztését magántőke bevonásával tervezik.

Turisztikai-rekreációs funkció:

A turisztikai funkció csak néhány vendéglátóhely révén van jelen a városrészben.

Városi-közterületi funkció:

Terek, parkok, zöldterületek megtalálhatóak a Lakótelepi városrész területén is, így a Vásártéri park, játszótér. Fokozott igényként jelentkezik a lakosság részéről a lakótömbök közötti zöldfelületek parkosítása.

Az utak, járdák állapotára jellemző, hogy általában 3-6 m széles aszfaltos utak, melyekre többnyire ráfér a felújítás. A területen keresztül halad a 44-es országos közút, elkerülő út építésére lenne szükség. A meglévő járdák felújítása szintén kiemelt feladat lenne.

Közösségi funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Közfelfűrés funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Kistérségi funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Humán szolgáltatási funkció:

Az egészségügyi, szociális, oktatási intézmények közül csak a Vásártéri Óvoda található a városrészben, melynek felújítása szerepel a középtávú fejlesztési elképzelések között.

SWOT analízis

Lakótelep városrész	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> • Magas az aktív korúak aránya. • 44-es főút és a városközpont közelsége • Jó tömegközlekedési lehetőségek • Rendezett közösségi terek • Viszonylag magas a foglalkoztatottak aránya • 	<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős átmenő forgalom • Lakóépületek állapota nem megfelelő • Közepes státusz- és végzettségbeli pozíció • Nehezen módosítható településszerkezet •
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> • Forgalomcsillapítás • Belvárosi funkcióbővítő beruházások közelsége • Kereskedelmi fejlesztések • Ellátási fejlesztések • 	<ul style="list-style-type: none"> • Munkanélküliség fokozódása • A lakosság képzettségi szintjének csökkenése • Növekvő forgalomterhelés • Fejlesztési területek hiánya • Funkcióbővítés elmaradása

Fejlesztési javaslatok:

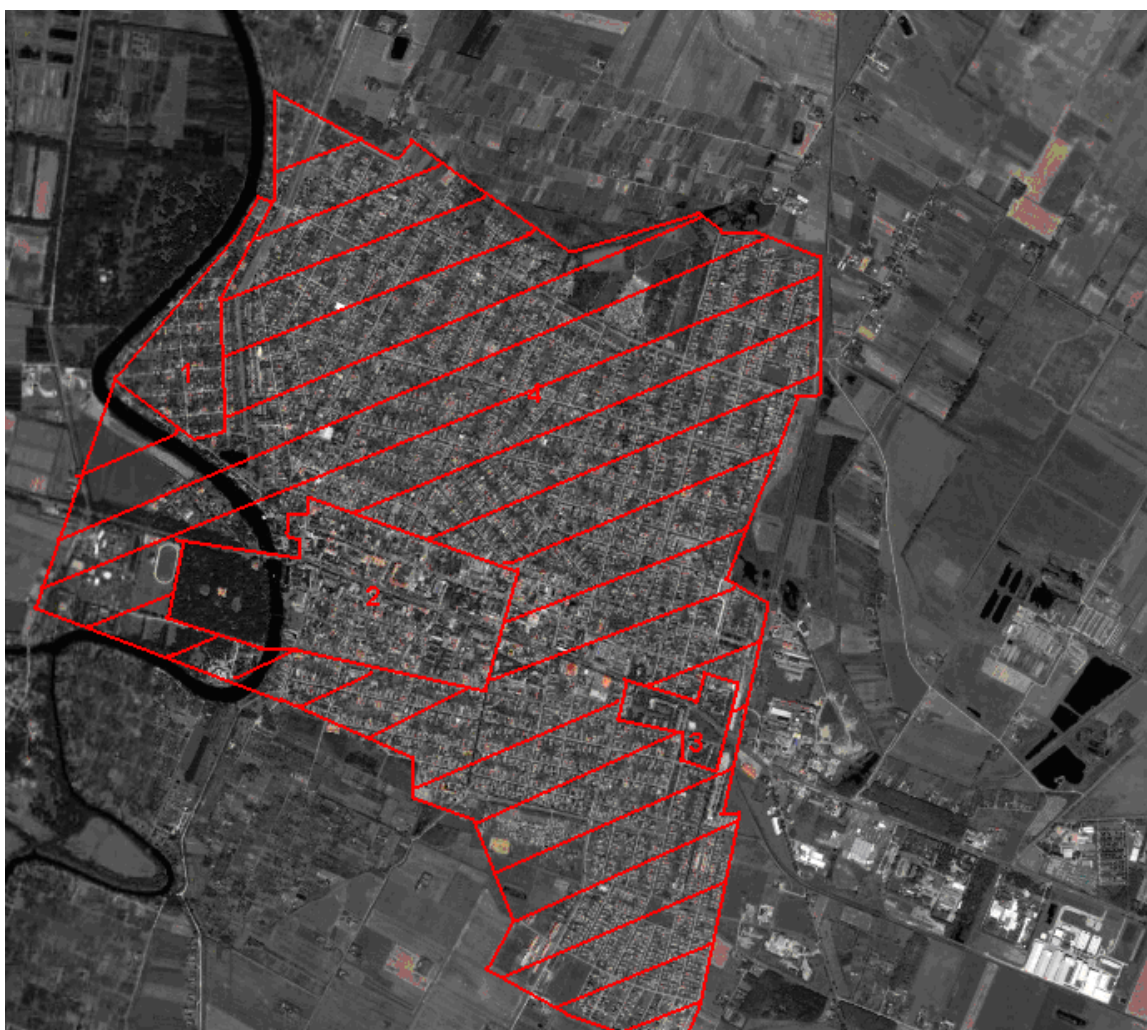
- Csapadékvíz-elvezetés
- Városi terek felújítása a városrészben
- Városi utak felújítása a városrészben
- Közvilágítás-fejlesztés
- Szennyvíztisztító-hálózat hiányzó részeinek pótlása
- Ivóvízhálózat bővítése, felújítása
- Ivóvíz minőségének fejlesztése
- Civil rendezvények szervezése
- Köztisztasági feladatok gépesítése

Építészeti értékek:

A városrészben nem található országos védettségű műemlék.

Kertváros városrész

Szarvas, Kertváros városrész

Forrás: Önkormányzati adatbázis

A kertvárosi terület a város legnagyobb területre kiterjedő része. A másik három belterületi városrészhez viszonyítva a kertvárosban a legmagasabb az idősek aránya és a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül. A terület alapvetően funkcióhiányos, szolgáltatások a városközpontban érhetők el. A kertvárosi városrész a leginkább szegregáció sújtotta terület a városban.

A városrész demográfiai és szociális jellemzői

A városrésznek 2001-ben 12.083 lakosa volt. Ez a város teljes lakosságának mindössze 66,4%-a, tehát egyértelműen ez a legnagyobb népességű terület a településen belül. A legújabb felmérések szerint az itt élő emberek száma 11.711 fő, ami némi – 3%-os – csökkenést jelez.

A kor megoszlást vizsgálva azt kell elsőként kiemelnünk, hogy a Kertvárosi városrész – méretének és súlyának megfelelően – gyakorlatilag leképezi a városi szintű arányokat. Ennek megfelelően a fiatalok (0-14 évesek) aránya 15,3%, a

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

középkorú, aktív lakosság jelenléte 60,2%-os, míg az idősebb (60 év feletti) lakosság aránya (24,6%), ami két százalékkal haladja meg a városi átlagot.

A lakosság iskolai végzettségének tekintetében az eddig vizsgált településrészek nagyon színes képet mutattak. A Kertváros esetén azt láthatjuk, hogy ismét a városi egészre vonatkozó mutatók köszönnek vissza. Ennek megfelelően a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 26,4%, ami magasnak tekinthető, a városban csak a külterületi lakosság mutatói kedvezőtlenebbek. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 12%, ez valamivel jobb a lakótelepi értéknél, de elmarad a többi városrészi adat értékétől.

A városi lakásállománynak igen jelentős része (63,4%-a), 4.671 darab lakás található a Kertvárosi városrészben. Ez az érték gyakorlatilag megegyezik a településrész lakosságának a teljes városi lakossághoz viszonyított arányával. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 18,8%, a belterületi városrészek között a legmagasabb.

A Kertvárosi lakosság jövedelmi helyzete a vizsgált adatok tükrében viszonylag kedvezőtlennek nevezhető. A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 51,3%, míg a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 43,3%, ez a városon belül kedvezőtlen érték, így e mutató vonatkozásában is a terület viszonylag rosszabb helyzete mutatkozik meg, hiszen a kereső nélküli háztartások aránya jelentősen meghaladja a Lakótelep, vagy Mangolt-zug városrészek esetén mért számokat.

Összegzésként ki kell emelnünk, hogy a Kertvárosi városrész igen nagy lakosságú településrész. Ennek köszönhetően kijelenthető, hogy a településrész lakossága nem homogén az itt vizsgált mutatók tekintetében, ennek ellenére a városrészrel kapcsolatban a következő megállapításokat lehet tenni: általánosságban elmondható, hogy az itt élő emberek – a vizsgált adatok alapján – rosszabb életkörülmények között és kedvezőtlenebb foglalkoztatási, jövedelmi helyzetben élnek átlagosan, mint a többi belterületi városrész lakói.

Az alábbi táblázat a városrész oktatási és szociális intézményeinek számát összegzi:

Megnevezés	Érték (db)
Bölcsődék száma	1
Óvodák száma	1
Általános iskolák száma (gyógy pedagógiai oktatással együtt)	0
Középiskolák száma (gimnázium és szakközépiskola együtt)	0
Idősek nappali intézményei	3

Ahogy arról korábban már szóltunk, a városrészen belül bölcsőde (családi napközi) és óvoda is működik, amely mellett 3 nappali intézmény található a Dózsa, Rákóczi és Bethlen utcákban.

A városrész gazdasági adottságai

A következő táblázatban a városrészi adatokat rögzítettük:

Megnevezés	Érték
------------	-------

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszertárak nélkül)	125
Vendéglátóhelyek száma	56
Itt működik-e a 10 legnagyobb vállalkozásból vállalkozás, ha igen mennyi	2

Láthatjuk, hogy a Kertvárosban található a város jelentősebb kiskereskedelmi üzleteinek 44,2%-a (125 darab). A városrészben viszonylag magas a vendéglátóhelyek száma (56 darab), amely a városi szám több, mint felét jelenti.

A 10 legnagyobb vállalkozás közül a Szarvasi Vas-Fémipari ZRt. és az E-on Tiszántúli Áramhálózati ZRt. is a városrészben található.

A városrész funkcionális elemzése

Lakó funkció:

A beépítettség jellege vegyes a városrészben, egyaránt található kertvárosias és lakótelepi részeket, de társasházak és sorházak is vannak a városrészben. Természetesen az épületek állapota is vegyes, emellett a terület nagyságánál fogva egyaránt megtalálhatóak értékes és kevésbé értékes lakóterületek.

Városközponti funkció:

Nincs ilyen funkció a városrészben.

Gazdasági funkció:

A területen elsősorban a szolgáltatási, ipari és mezőgazdasági jellegű gazdasági tevékenység a jellemző, amelyekhez kapcsolódóan főleg magántőke bevonásával megvalósuló fejlesztések vannak.

Kereskedelmi funkció:

A kereskedelmi funkcióhoz kapcsolódóan elsősorban kiskereskedelmi üzletek, kisebb áruházak, üzletek, éttermek, szórakozó helyek találhatóak a Kertvárosban. Fejlesztésüket magántőke bevonásával valósítják meg.

Turisztikai-rekreációs funkció:

A városrész turisztikai látványosságai:

- Szárazmalom
- Szlovák tájház
- Újtemplom (evang.)
- Református Templom

A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelések:

- Szárazmalom felújítása
- Városi-közterületi funkció:

Terek, parkok, zöldterületek

- Zöldpázsit tér
- Arató P. utcai sportpálya

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Hősök ligete

Utak, járdák jellemzése, állapota

- 3-6 m széles aszfaltos utak, melyekre ráfér a felújítás
- Meglévő járdák felújítása szükséges

Közösségi funkció:

A Kertvárosban van a Városi Könyvtár, valamint templom és idősek nappali intézményei is találhatóak a városrészben.

A funkcióhoz kapcsolódó fejlesztési elképzelés Városi Könyvtár és az idősek nappali intézményeinek felújítását érinti.

Közsféra funkció:

A funkcióhoz kapcsolódóan a tűzoltóság található a városrészben, melynek állapota nem kielégítő, ezért a város új tűzoltó laktanya építését tervezi az Ipari Park területén.

Kistérségi funkció:

A funkcióhoz kapcsolódóan a kistérségi szociális ellátás intézményei találhatóak a városrészben.

Humán szolgáltatási funkció:

Az alábbi humán intézmények működnek a városrészben:

- Zöldpázsiti Óvoda
- Dózsa úti óvoda
- Cigány Kisebbségi Önk. Székháza és sportpályája
- szociális ellátás intézményei

SWOT analízis

Kertváros városrész	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> • Csatorna ellátottság jelentősen javult az elmúlt években • Elérhető ingatlanárak • Nyugodt, csendes környezet • 	<ul style="list-style-type: none"> • Leromlott minőségű utak és épületek • Környezetszennyezés • Gyenge infrastruktúra • Alközpont hiánya •
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> • Közterületek rendben tartása • Tömegközlekedés fejlesztése • Kerékpárút bővítése • Munkahely teremtés • A területeken lakók összefogásával jelentős javulás érhető el a közterek állapotában • Jól működő, civil társadalomra épülő lakókörnyezet kialakítása • 	<ul style="list-style-type: none"> • Munkanélküliség fokozódása • Közterületek állapotának romlása • Környezetszennyezés • Infrastrukturális problémák • Forráshiány következtében tovább romló infrastruktúra •

Fejlesztési célok:

- Csapadékvíz-elvezetés
- Turisztikai projekt
- Kerékpárút-fejlesztés
- Városi utak felújítása, szélesítése
- Közvilágítás-fejlesztés
- Szennyvíztisztító-hálózat hiányzó részeinek pótlása
- Vasútállomás környékének rendezése
- Foglalkoztatási projektek
- Ivóvízhálózat bővítése és felújítása
- Szlovák Tájház felújítása
- Szárazmalom felújítása
- Temető, ravatalozó környékének fásítása, utak fejlesztése
- Lakás projekt folytatása
- Civil rendezvények
- Ivóvízminőség javítása
- Köztisztasági feladatok gépesítése
- Városi földutak burkolása

Építészeti értékek:

- Szárazmalom Szarvas, Ady Endre út 1/1.
- Népi lakóház Szarvas, Damjanich u. 73.
- Gyógyszertár épülete Szarvas, Eötvös L. u. 44.
- Ó-temető, Bolza síremlék
- Ó-temető, Tessedik síremlék
- Szlovák Tájház Szarvas, Hoffmann út 1.

Ipari Park városrész

A városrészben nem él lakosság, hasznosítása kizárólag gazdasági.

A városrész gazdasági adottságai

A következő táblázatban a városrészi adatokat rögzítettük:

Megnevezés	Érték
Kiskereskedelmi üzletek száma (humán gyógyszertárak nélkül)	38
Vendéglátóhelyek száma	6
Itt működik-e a 10 legnagyobb vállalkozásból vállalkozás, ha igen mennyi	6

Láthatjuk, hogy az Ipari Park városrészben található 38 kiskereskedelmi üzlet, amely a városi 283 üzlet 13,4%-a, míg az itt lévő 6 darab vendéglátó hely csak töredéke a városban megtalálható 111 üzletnek.

A 10 legnagyobb vállalkozás közül viszont itt telepedett meg Gallicoop ZRt., A Pioneer Hi-Bred ZRt., a Worktrans Kft., a Tesco Global ZRt., az Oryza Kft., valamint az Alföldi-Hús ZRt.

A városrész funkcionális elemzése

A városrész funkcionális elemzésére külön nem térünk, mivel a terület felhasználása és fejlesztési irányvonala is egyfunkciós, a gazdasági funkcióra épül.

SWOT analízis

Kertváros városrész	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> Gazdaságilag hasznosítható területek 	<ul style="list-style-type: none"> Leromlott minőségű utak és épületek Környezetszennyezés Gyenge infrastruktúra
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> Új vállalkozások idevonzása Munkahely teremtés 	<ul style="list-style-type: none"> Munkanélküliség fokozódása Közterületek állapotának romlása Környezetszennyezés fokozódása Infrastrukturális problémák Forráshiány következtében tovább romló infrastruktúra

Fejlesztési irányok:

- Utak felújítása, csapadékvíz-elvezetéssel együtt
- Inkubátorház létrehozása
- Szennyvíztisztító-hálózat hiányzó részeinek pótlása
- Foglalkoztatási projektek
- Ivóvízhálózat-bővítése
- Ivóvízminőség javítása
- Megújuló energia projekt
- Köztisztasági feladatok gépesítése
- Városi földutak burkolása
- Városi gyűjtőutak burkolása

Műemlékek

A városrészben nem található országos védettségű műemlék.

IV.1.2 Városrészek rövid összehasonlító elemzése – szegregátumok azonosítása

Szarvas Város anti-szegregációs terve a stratégia helyzetelemzése, a KSH adatai és a Városrehabilitációs kézikönyv útmutatása alapján készült. Az anti-szegregációs terv első része a város szegregáció szempontjából jellemző adottságait vizsgálja, majd meghatározza a KSH anti-szegregációs mutatói alapján a városban található szegregátumok jellemzőit. Mindezek után lehetséges megoldási javaslatokat ad, kiválasztja a lehető legreálisabb megoldásokat a szegregáció csökkentésére.

Az anti-szegregációs terv szakmai megalapozását a következő dokumentumok adják:

- Közoktatási Esélyegyenlőségi Helyzetelemzés – Szarvas 2008.
- Szarvas területfejlesztési koncepciója
- Szarvas város gazdasági programja (2007-2008)

A város fejlődése és a településszerkezet alapvető adottságai jól elkülöníthető városrészeket eredményeztek. A településszerkezet adottságai és a városfejlesztési célok alapján elkülönített négy városrész Szarvason:

- Mangol-zug (272 fő)
- Városközpont (2455 fő)
- Lakótelep (1233 fő)
- Kertvárosi rész (12083 fő)

Forrás: Népszámlálási adatok, 2001., KSH

A város általánosan legrosszabb mutatói a kertvárost és a külterületet jellemzik, ugyanakkor a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül messzemenően a városközpontban a legmagasabb (55,3%). **A kertvárosban található az összes anti-szegregációs és szegregálódó, veszélyeztetett terület.**

A város szegregációt erősítő adottságai – helyzetelemzés

Demográfia

Szarvas városának lakónépessége csökkenő tendenciát mutat. 2001 óta félezer lakossal kevesebb él Szarvason. Összességében elmondható, hogy a városban a születések száma és aránya alacsonyabb a halálozások számánál, így természetes fogyás mutatható ki.

	Élveszületések száma (fő)	Halálozások száma (fő)
1997	154	294
1998	147	287
1999	158	301
2000	171	280
2001	145	300
2002	148	264
2003	157	268
2004	156	249
2005	152	276
2006	136	276

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A demográfiai adatok mellett a migráció befolyásolja a város népességének alakulását. A várost elhagyók és a városba költözők száma nagyságrendileg megegyezik. Számottevő különbség a beköltözők és kiköltözők életkorában, foglalkoztatási státuszában mutatkozik. A beköltöző lakosok leginkább az idősebb korcsoportba, a kiköltözők nagy része a munkaképes korú népességhez tartozik.

	Állandó odavándorlások száma (eset)	Állandó elvándorlások száma (eset)
2002	358	310
2003	368	312
2004	264	248
2005	306	266
2006	322	320

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Mindezek alapján látható, hogy a városi lakosság korösszetétele lassú átalakuláson megy keresztül, az idősek aránya nő az állandó népesség körében, amit az alábbi táblázat adatai is egyértelműen bizonyítanak.

A 2001-es népszámlálás adatai alapján a város lakossága 18.497 fő volt. A szarvasiak 25,8 százaléka a 60 év feletti korcsoportba tartozik. Az önkormányzati adatszolgáltatás alapján a népszámlálás óta mintegy 420 fővel csökkent. *A statisztikai adatokon túl azonban a város általános képe egyelőre kevésbé*

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

mutatja a demográfiai mutatók változását a szarvasi Tessedik Sámuel Főiskola felsőoktatási intézmény nagyszámú hallgatói jelenlétének köszönhetően.

	Állandó népességből 15-17 évesek száma (fő)	Állandó népességből 18-59 évesek száma (fő)	Állandó népességből 60-x évesek száma (fő)
1997	720	10816	4118
1998	691	10809	4110
1999	656	10787	4103
2000	669	10764	4117
2001	604	10690	4115
2002	616	10623	4157
2003	625	10529	4171
2004	642	10433	4231
2005	663	10418	4245
2006	621	10356	4278

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A városrészek lakónépességének és lakásállományának arányát tekintve a lakótelepi városrész van a legelőnyösebb helyzetben, itt átlagosan 2,2 fő jut egy lakásra, valamint ezek a lakások rendelkeznek a legmagasabb komfort fokozattal. A város egészét tekintve ez az arány 2,5 fő/lakás. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a külterületen a legmagasabb (44,8%). A város belterületén nagyon magas a kertváros 18,8%-os aránya, ezt követi Mangol-zug 15,8%-kal. Utóbbi városrész minden egyéb mutatót vizsgálva Szarvas legelőnyösebb helyzetű területe.

A lakónépesség életkor szerinti megoszlását vizsgálva a kertvárosban a legmagasabb a 60 évesnél idősebb lakosság aránya (24,6%), Mangol-zugban a gyermekek aránya kiemelkedően magas (31,3%). Kertváros esetében ugyanakkor kiemelendő, hogy a városrészben él a lakosság több mint 65 százaléka, míg Mangol-zugban ez az arány mindösszesen 1,47 százalék! Az azonos funkciójú, de nagy kiterjedésű kertvárosi területen belül számos kiegyenlítettebb demográfiájú területe található.

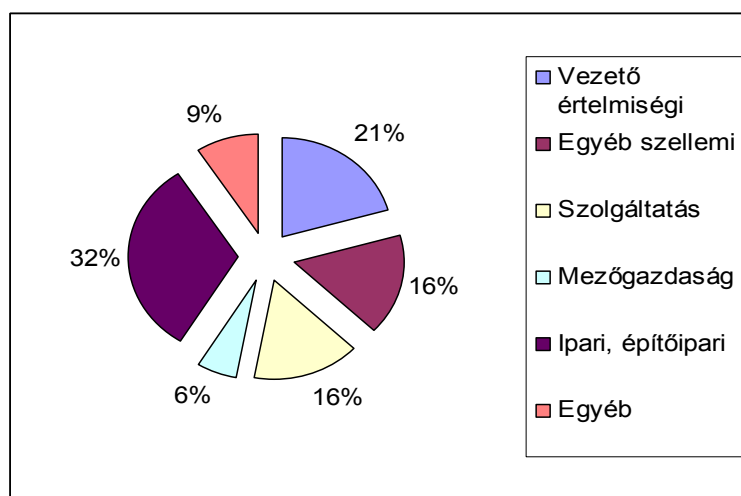
A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező aktív korúak aránya a külterületen 44,8%, amely jelentősen meghaladja a városi átlagértékét (25,8%). Az aktív korú külterületi lakosság nagy része befejezett általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az egész városban meghaladja a 30 százalékot. A legmagasabb érték a városközponti részében mérhető (55,3%).

Munkanélküliség

Szarvas város lakónépessége a 2001. évi népszámlálás adatai alapján 18.497 fő, ezen belül az aktív korúak aránya 61,7% (11.412 fő). A foglalkoztatottak aránya 50,1%. A városi aktív foglalkoztatottak közül legtöbben az ipari szektorban dolgoznak, mezőgazdasági tevékenységgel foglalkoznak legkevesebben.

2. ábra A foglalkoztatottak korcsoport összevont foglalkozási főcsoport szerint (KSH, 2001.)

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A regisztrált munkanélküliek száma az elmúlt években növekedett, leginkább a 180 napon túl nyilvántartott munkanélküliek aránya nőtt. A munkanélküliségi ráta egy éven belül (2005 és 2006 között) jelentősen, 67 százalékkal emelkedett.

	2005.	2006.
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	645	659
A női nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	335	328
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma összesen	230	276
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma, nő (fő)	132	152
Szellemi foglalkozásúak száma a nyilvántartott álláskeresők köréből (fő)	133	146
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma	8	7
<i>Pályakezdők álláskeresők száma</i>	<i>61</i>	<i>73</i>

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	2005.
Nyilvántartott álláskeresők és regisztrált munkanélküliek száma az állandó lakóhelyük szerint (területi mutató)	5,71%
A női munkanélküliek aránya a regisztrált munkanélküliekből	51,9%
180 napon túl munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében	35,7%
A női munkanélküliek aránya a 180 napon túl munkanélküliekből	57,4%
Szellemi foglalkozásúak aránya a munkanélküliek körében	20,6%
Legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a munkanélküliek körében	28,1%
<i>Pályakezdők aránya a munkanélküliek körében</i>	9,5%

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Lakásállomány

Szarvason 2001-ben 5440 család és 6472 háztartás volt nyilvántartva. A teljes lakásállomány 2006-ban: 7452 db lakás. A lakókörnyezet minőségére vonatkozóan a komfort nélküli vagy félkomfortos, illetve szükséglakások aránya magas, 24,1% a teljes lakásállományon belül. A lakások több mint 12%-a egyszobás. Az önkormányzati tulajdonban lévő lakások száma 170, ami a teljes lakásállomány 2,3%-a.

Szarvason nincs folyamatban lévő telepfelszámolási, teleprehabilitációs program.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	Lakásállomány (db)	Épített lakások száma (üdülők nélkül, db)	Megszűnt lakások száma (üdülők nélkül, db)
1997.	7616	27	14
1998.	7615	10	11
1999.	7626	25	14
2000.	n.a.	18	29
2001.	7369	21	18
2002.	7439	79	9
2003.	7450	23	12
2004.	7449	8	9
2005.	7456	37	30
2006.	7452	3	7

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A köznevelés és közoktatás integráltsága

Szarvas városában - helyben - megvalósuló közoktatási feladatok:

Szarvasi közoktatási intézményi feladatok helyben történő ellátása	
általános iskolai oktatás 1-8.	+
alapfokú művészetoktatás	+
gyógypedagógiai tanácsadás	+
korai fejlesztés és gondozás	+
nevelési tanácsadás	+
logopédiai ellátás	+
továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás	+
gyógytestnevelés	+
gyermekjóléti szolgáltatás	+
bölcsőde	+
családi napközi	+
iskolai napközi	+
házi gyermekfelügyelet	-
családok átmeneti otthona	-

Összességében a házi gyermekfelügyelet és a családok átmeneti otthona kivételével minden gyermekjóléti és közoktatási alapellátás helyben elérhető. A fejlesztő felkészítés közoktatási szakszolgálati feladatellátás Békéscsabán biztosított (50 km).

Az óvodai és általános iskolai ellátás intézményi jellemzői a településen:

A városban egy önkormányzati fenntartású nevelési-oktatási intézmény (Szarvas Város Közoktatási Intézménye) és négy nem önkormányzati fenntartású intézmény található. Ebből két világnézetileg elkötelezett (Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda, Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda), egy nemzetiségi oktatást biztosító

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

(Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon), illetve egy felsőoktatási intézmény fenntartásában lévő gyakorló intézmény (Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskola és Óvoda) található.

A település kötelező felvételt biztosító óvodája és általános iskolája az önkormányzati fenntartású intézmény, mivel a többi intézmény nem vonható be a körzetesítésbe.

Óvodai nevelés

Óvodai intézmények száma	5
Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	7
Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	615
Óvodába beíratott gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	535
Óvodába beíratott hátrányos helyzetű gyermekek száma	136
Óvodába beíratott halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma	16
Az óvodába be nem íratott 3. életévüket betöltött gyermekek száma	n.a.
Az óvodába be nem íratott 3 életévüket betöltött halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma	4
Gyógypedagógiai nevelésben részesülő óvodás gyermekek száma (integráltan neveltek nélkül)	0
Az óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	22

A városban 7 feladatellátási helyen, 615 férőhelyen a településen élő valamennyi – köztük a hátrányos és halmozottan hátrányos – gyermek számára biztosítható az óvodai nevelés. Az óvodai nevelésben részt vevő gyermekek 25,4 %-a hátrányos helyzetű és 2,9 %-a halmozottan hátrányos helyzetű.

A településen működő óvodák között 25%-nál magasabb arányú eltérés van a hátrányos helyzetű gyermekek eloszlása tekintetében, ezért az óvodai integráció biztosítása a városban még megvalósításra váró feladat. (A Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Óvodájában mindössze 4,5% a hátrányos helyzetű gyermekek aránya, a többi óvodában pedig 20%-nál magasabb ez a mutató. Kiugróan magas a HH gyermekek aránya Szarvas Város Dózsa György úti óvodájában, illetve az Újtemplomi Evangélikus Egyházközösség óvodájában.)

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számarányában - a statisztikai adatok alapján - nincs jelentős eltérés az egyes intézmények között, ám a HH arányszámok nagyfokú eltéréseiből arra következtethetünk, hogy ez nem az integráció megvalósulását, hanem a HHH regisztráció hiányosságait jelzi számunkra.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

HH és HHH gyermekek eloszlása Szarvas óvodáiban									
Fenntartó	Intézmény neve	OM azonosító	Összes óvodás	HH	%	HHH	%	SNI	%
Ótemplomi Evangélikus Egyházközösség	Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda	028287	59	17	28,81	5	8,47	1	0,16
Újtemplomi Evangélikus Egyházközösség	Magyar-Angol két tanítási nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda	028105	49	23	46,93	4	8,16	0	0
Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Óvoda	Gyakorló Óvoda	028106	155	7	4,5	3	1,9	2	1,2
Országos Szlovák Kisebbségi Önkormányzat	Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon	200417	107	26	24,29	2	1,86	2	1,86
Szarvas Önkormányzata	Damjanich utca	028425	82	23	28,04	0	0	2	2,43
Szarvas Önkormányzata	Dózsa György út	028425	56	29	51,78	2	3,57	0	0
Szarvas Önkormányzata	Zöldpázsit utca	028425	27	11	40,74	0	0	0	0

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Általános iskolai ellátás

A HEFOP 2.1.6/2005. „Együttnevelés megvalósítása Szarvason közoktatási intézmények összefogásával” című pályázat keretében megvalósított fejlesztéseknek köszönhetően, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő két nevelési-oktatási intézmény átszervezésével lehetővé vált, hogy a gyermekek 18 éves korig tartó tankötelezettségét „egységes iskola” keretein belül teljesíthessék, a sajátos nevelési igényű gyermekek tekintetében integrált oktatás megvalósításával. Az integrált oktatás keretein belül gyógypedagógus dolgozik a tanulók megsegítésén. A város általános iskoláiban összesen 108 sajátos nevelési igényű gyermeket oktatnak (7,3%).

Az önkormányzati fenntartású és nem önkormányzati fenntartású iskolák között két megállapodás jött létre:

1. Közoktatási Megállapodás (kivéve az Újtemplomi Evangélikus Egyházközség általános iskolai feladatellátása), amely a feladatátadást rögzíti.
2. Együttműködési Megállapodás minden intézmény fenntartójával, amelyet a Közoktatásról szóló törvény ír elő. A megállapodás Szarvas városában az óvodák és az általános iskolák tekintetében a beiratkozás rendjét és a beiratkozást megelőző eljárást (felvételi kérelem, határozatok) valamint az intézmények jelentéstételi kötelezettségét szabályozza (előzetes tájékoztatás történik a megállapodás értelmében az intézménybe jelentkező hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számáról).

A városban 8 feladat ellátási helyen 1.478 általános iskoláskorú tanuló nevelése-oktatása történik a településen, melyből 479 fő (az összes tanuló 32,4 %-a) hátrányos helyzetű és 80 fő (az összes tanuló 5,4 %-a) halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.

Általános iskolai intézmények száma:	5
Általános iskolai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	8
Általános iskolai osztálytermek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	96
Az általános iskolai osztályok száma (gyógypedagógiai oktatással együtt)	69

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással és magántanulókkal együtt)	1.478
Általános iskolai magántanulók száma	6
Sajátos nevelési igényű általános iskolai tanulók száma	108
Gyógypedagógiai oktatásban részesülő általános iskolai tanulók száma (integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül)	17
Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma	479
Halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma	80
Általános iskolában tanuló első évfolyamosok száma (gyógypedagógiai előkészítő osztályok tanulóival együtt)	174
8. évfolyamosok száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt)	240
A napközis tanulók (+ tanulószoba) száma az általános iskolákban (iskolaotthonos tanulókkal együtt)	1.117

A településen működő oktatási intézmények között kiugróan magas a hátrányos helyzetű gyermekek arányának eltérése. A Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában mindössze 8,4 % ezen érték, a Magyar Angol Kéttannyelvű Általános Iskolában 78,5 %. A szélsőséges adatokat felmutató két iskola kis létszámmal működik, ám a jelentős tanulólétszámmal működő Szlovák Általános Iskolában (43,7%) és a Fő téri Általános Iskolában (38,5%) is rendkívül magas a HH tanulók számaránya.

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek eloszlása tekintetében 15,8 % a legnagyobb eltérés az iskolák között, ám a HH arányszámok nagyfokú eltéréseiből – az óvodai helyzethez hasonlóan - arra következtethetünk, hogy ez nem az integráció megvalósulását, hanem a HHH regisztráció hiányosságait jelzi számunkra.

Az adatokból egyértelműen kiderül, hogy az integrációs vagy képeség-kibontakoztató fejlesztés bevezetése egyrészt a HHH számok hatékony felmérését, másrészt a városban működő oktatási intézmények összefogását és deszegregációs együttműködését feltételezi.

A Magyar Angol Kéttannyelvű Általános Iskolában nemcsak a HH, hanem az SNI tanulók számaránya is kiugróan magas – az országos átlag háromszorosa. Az integráció és egyenlő elosztás elvét tehát nemcsak a HHH, hanem az SNI tanulók tekintetében is célul kell kitűzni.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A HH és HHH tanulókés az SNI diákok aránya az általános iskolai oktatásban									
Fenntartó	Intézmény neve	OM azonosító	Összes általános iskolai tanuló / fő	HH	%	HHH	%	SNI	%
Ótemplomi Evangélikus Egyház-közösség	Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola	028287	427	105	24,59	19	4,44	23	5,38
Újtemplomi Evangélikus Egyház-közösség	Magyar Angol Két tannyelvű Általános Iskola	028105	23	18	78,26	4	17,39	5	21,73
Tessedik Sámuel Főiskola	Gyakorló Általános Iskola	028106	83	7	8,43	2	2,4	4	4,81
Országos Szlovák Kisebbségi Önkormányzat	Szlovák Általános Iskola	200417	341	149	43,69	13	3,81	4	1,17
Szarvas Önkormányzata	Szarvas Város Közoktatási Intézménye Fő téri Általános Iskola	028425	481	185	38,46	40	8,31	70	14,55
	Vajda Péter Gimnázium 5.-8. osztály ált. isk.	028425	123	15	12,19	2	1,62	2	1,62
Összesen			1478	479	32,41	80	5,41	108	7,3

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Középfokú iskolai oktatás

A városban két középiskola működik. Egy intézmény az önkormányzat fenntartásában: Szarvas Város Közoktatási Intézménye (gimnázium, szakközépiskola, szakiskola), valamint egy intézmény alapítvány fenntartásában: Tessedik Sámuel Szakiskola (szakiskola).

A középiskolák legfontosabb összesített adatai:

	Szakiskola	Szakközépiskola	Gimnázium
HH tanulók (fő)	107	107	46
HHH gyermekek (fő)	14	6	2
Lemorzolódás (%)	16,6	8,1	0
SNI gyermekek (fő)	30	6	0

Szarvas Város Közoktatási Intézményében 539 szakközépiskolai, 554 gimnáziumi, 384 szakiskolai fiatal tanul. A hátrányos helyzetű tanulók aránya egyenlő a szakiskola és a szakközépiskolai képzésben: 107 fő. Ezzel szemben a gimnáziumi oktatásban mindössze 46 fő. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya jóval alacsonyabbak ennél a számnál: a szakiskolában 14 fő, a szakközépiskolában 6 fő, a gimnáziumban 2 gyermek folytatja a tanulmányait. A HHH tanulók alacsonyabb arányú továbbtanulása esetén is a regisztráció sikertelenségére hívja fel ez a számadat a figyelmet.

Tessedik Sámuel Szakiskola tanulóinak összlétszáma: 41 fő, ebből 40 hátrányos helyzetű, és 1 halmozottan hátrányos helyzetű. A HHH tanulók - feltehetően sikertelen regisztrációból adódó - alacsony száma ellenére kijelenthető, hogy a Tessedik Sámuel Szakiskola erősen szegregált intézmény.

A lemorzolódási arányok Szarvas Város Közoktatási Intézményének szakiskolájában 9,6 %-os, a szakközépiskolában 8,1 %-os, a gimnáziumban pedig nem regisztráltak lemorzolódást.. Tessedik Sámuel Szakiskola lemorzolódási adata kiugróan magas: 16,6%.

Szarvas Város Közoktatási Intézményében a sajátos nevelési igényű tanulók száma a szakközépiskolai képzésen 6 fő, a szakiskolában pedig 30 fő.

Hátrányos helyzetű gyermekek

A településen élő 0-18 éves korú lakosság körében (2.483 fő) 34,4 százalék (855 fő) a hátrányos helyzetűek aránya, míg 5,2 százalék (130 fő) a halmozottan hátrányos helyzetűeké. A hátrányos helyzetű, általános iskolás korú gyermekek 7,6 százaléka, az óvodáskorú gyermekek 0,7 százaléka él külterületen.

Mind az óvodai feladatellátásban, mind az általános iskolai ellátásban megállapítható, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók eloszlása egyenlőtlen a településen működő nevelési-oktatási intézmények között.

I. Óvoda

Az óvodák esetében az alábbi három intézményben, illetve intézményi telephelyeken koncentrálnak magasabb arányban a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek:

1. Szarvas Város Közoktatási Intézménye - Dózsa Gy. u. telephely
A gyermekek 51,78 %-a (29 fő) hátrányos helyzetű, 8,16%-a (2 fő) pedig halmozottan hátrányos helyzetű.
2. Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
A gyermekek 46,93 %-a (23 fő) hátrányos helyzetű, 3,57%-a (2 fő) pedig halmozottan hátrányos helyzetű.
3. Szarvas Város Közoktatási Intézménye – Zöldpázsit utcai telephely
A gyermekek 40,74 %-a (11 fő) hátrányos helyzetű, viszont nincsen halmozottan hátrányos helyzetű gyermek a telephelyen.

A városi intézmények közül a Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Óvodájában a legalacsonyabb a hátrányos (4,5 % - 7 fő) és a halmozottan hátrányos helyzetű (1,9% - 3 fő) gyermekek számaránya.

A hátrányos helyzetű gyermekek arányszámainak összehasonlítása pontosabb képet a települési szegregációról, mint a halmozottan hátrányos helyzetűeké, mivel utóbbiak regisztrációja pontatlan és esetleges.

II. Általános Iskola

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A hátrányos helyzetű tanulók arányát tekintve az általános iskolai oktatásban - az egyes intézmények összes tanulólétszámához viszonyítottan – megállapítható, hogy három intézményben koncentrálnak magasabb arányban:

1. 78,26 % - Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
Azaz 23 tanulóból 18 fő hátrányos helyzetű
2. 43,69 % - Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon
Azaz 341 tanulóból 149 fő hátrányos helyzetű
3. 38,46 % - Szarvas Város Közoktatási Intézménye Fő téri Általános Iskolája
Azaz 481 tanulóból 185 hátrányos helyzetű

A hátrányos helyzetű tanulók számaránya a Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában a legalacsonyabb (8,43 %), ahol 83 tanulóból 7 fő hátrányos helyzetű.

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók tekintetében is három intézmény neveli, illetve oktatja magasabb arányban ezeket a gyermekeket az alábbiak szerint:

1. 17,39 % - Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
Azaz a 18 hátrányos helyzetű tanulóból 4 fő halmozottan hátrányos helyzetű
2. 8,31 % - Szarvas Város Közoktatási Intézménye Fő téri Általános Iskolája
Azaz a 185 hátrányos helyzetű tanulóból 40 fő halmozottan hátrányos helyzetű
3. 4,44 % - Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda
Azaz a 105 hátrányos helyzetű tanulóból 19 fő halmozottan hátrányos helyzetű

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számaránya a legalacsonyabb a Tessedik Sámuel Főiskola Gyakorló Általános Iskolájában (2,4 %), ahol 7 hátrányos helyzetű tanulóból 2 fő halmozottan hátrányos helyzetű. A hátrányos helyzetű gyermekek arányszámainak összehasonlítása – csakúgy, mint az óvodai nevelés esetében - pontosabb képet a települési szegregációról, mint a halmozottan hátrányos helyzetűeké, mivel utóbbiak regisztrációja pontatlan és esetleges.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A középiskolai oktatásban a továbbtanulási mutatók alapján megállapítható, hogy a hátrányos helyzetű tanulók aránya kiugróan magas a szakiskolai továbbtanulásban:

1. Szarvas Város Közoktatási Intézménye – a tanulók 32 %-a választja a szakiskolai képzést, melynek 53,1 %-a hátrányos helyzetű tanuló
2. Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola – a tanulók 32 %-a választja a szakiskolai képzést, melynek 10,7 %-a hátrányos helyzetű tanuló
3. Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Diákotthon – a tanulók 20% -a választja a szakiskolai képzést, melynek 30% -a hátrányos helyzetű tanuló

A másik két általános iskolában nincs képzés 8. évfolyamon.

A törvényalkotó szándéka értelmében törekedni kell a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek egyenletesebb elosztására. Bár érvényes rendelkezés ebben a tekintetben csak az általános iskolákra van, mégis elvárható, hogy az integrált nevelés már az óvodás korban megvalósuljon. Ennek a célnak a megvalósulását szolgálhatja a jövőben az önkormányzat és a más fenntartókkal megkötött Együttműködési Megállapodások, melyek részletesen szabályozzák a felvételi eljárás és a beiratkozás rendjét, különös tekintettel a hátrányos helyzetű gyermekekre, tanulókra.

Mindezek mellett az óvodák tekintetében törekedni kell arra is, hogy preventív szemléletű, modern óvodai programokat, integrációs elveket és gyakorlatot alkalmazó óvodai ellátás valósuljon meg a településen. Fejlett eszközparkot és jól képzett humánerőforrást kell biztosítani a hátrányos helyzetű gyermekeket koncentráló óvodai feladatellátást biztosító helyeken.

A város valamennyi általános iskolájában törekedni kell a hátrányos kompenzáció érdekében az IPR-ek bevezetésére. Fontos feladat, hogy az intézmények megfelelő programok biztosításával a pályaválasztás előtt álló, hátrányos helyzetű általános iskolai tanulókat a megfelelő középiskolai képzés felé irányítsák

Diákokat segítő programok Szarvason:

Tanoda program

A Szarvasi Ifjúsági Akciócsoport Egyesület pályázott a tanoda program megvalósítására, hét közreműködő szervezet, többek között a Cigány Kisebbségi

Önkormányzat aktív részvételével. Másfél év alatt megközelítőleg hetven, 10-18 év közötti gyermek fordult meg a tanodában. A projekt eredményes volt, a végzett nyolcadikos tanodások közül mindenki tovább tudott tanulni, bukások nem voltak. Az eddigi legjobb teljesítmény, hogy egy tanodás diák leérettségizett, valószínűleg egyetemen folytatja tanulmányait.

A fenntartáshoz szükséges eszközöket az egyesület átadta a Családsegítő Központnak, pályázati pénzekből fenntartják és számos ifjúsági programot szerveznek az ifjúság számára (pl. éjféle ping-pong) Az önkormányzat egyelőre további keretet nem tud biztosítani a program támogatására, de a működéshez szükséges eszközök rendelkezésre állnak.

Önkormányzati ösztöndíjak, Arany János Tehetséggondozó Program

A programok szintén a hátrányos helyzetű tanulókat támogatják. Jelenleg két, a mezőberényi Petőfi Sándor Gimnáziumban tanuló diákot támogatott az önkormányzat, havi 5000 Ft-tal, továbbá két gyermeknek van testületi határozata arról, hogy amennyiben 2008. szeptember 1-től felvételt nyernek a mezőberényi Petőfi Sándor Gimnáziumba, támogatáshoz jutnak.

Körös-szögi Közkincs Kerekasztal

A Körös-szögi Közkincs Kerekasztal, a Szarvasi Kistérség első kulturális-, közművelődési és közoktatási fóruma már megalakulása első évében hatékonyan teljesített. Létrejött egy fórum, mely nyolc település civil-, üzleti és közszolgálati képviselőit kapcsolta össze. A fórum az elmúlt fél éves aktív működés során – a kultúrával kapcsolatos kérdések megvitatása kapcsán - társadalmi párbeszédet generált, és kidolgozott egy közel 70 oldalas dokumentációt a térség kulturális életéről, értékeiről.

Civil társadalom – társadalmi integráció erősítése

2007-ben létrejött a Körös-szögi Civil Fórum Egyesület, amely ernyőszervezete a helyi nonprofit szervezeteknek. Társadalmi integrációt elősegítő tevékenységet végeznek az alábbi szarvasi civil szervezetek, segítve a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok élethelyzetének javítását:

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szarvasi Csoportja
- Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete
- Nagycsaládosok Szarvasi Egyesülete
- Ótemplomi Szeretetszolgálat
- Magyar Vöröskereszt Területi Szervezete

Szociális szolgáltatások

2007-ben összesen 254 önkormányzati lakás és 11 nem lakáscélú felhasználású helyiség, üzlethelyiség állt a szarvasi önkormányzat rendelkezésre. Az önkormányzati ingatlanok lakói, valamint a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlői bérleti díjat fizetnek. A befolyt összegekből történik az ingatlanok üzemeltetése, felújítása, karbantartása. Mindezen ingatlangazdálkodási feladatokat a Szarvasi Önkormányzat „A lakások és helyiségek bérletére” vonatkozó szabályokról szóló, többször módosított 1/2006. (I.23.) helyi rendelete alapján végzi. Az önkormányzati lakások közül 134 db vegyes tulajdonú ingatlan. A önkormányzat szociális bérlakások építését tervezi a Szentesi úti lakóparkban.

2007-ben 50 főnek volt érvényes határozata lakbérkedvezményről, lakásfenntartási támogatásban 32 fő részesült. Adósságkezelési programban 6 fő vett részt.

Szarvas lakásrendeletei:

- Szarvas Város Önkormányzata 8/2002.(IV.19.) számú helyi rendeletével módosított 1/1999. (I. 29.) rendelete egységes szerkezetben az önkormányzati tulajdonú ifjúsági lakásokba (fiatal házaspárok otthonába) való bekerülés feltételeiről

Az önkormányzat a fiatal házaspárok e rendeletben meghatározott csoportja részére, lakásigényük végleges megoldásáig, de legfeljebb öt évig - elhelyezésük átmeneti megoldásával és takarékosagra ösztönzéssel - segítséget nyújt az otthonteremtéshez. Az önkormányzat fiatal házaspárok elhelyezésére szolgáló épületeket, lakásokat jelöl ki, tart fenn és üzemeltet.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- A Szarvasi Önkormányzat 30/2007.(XI.23.), 39/2006.(XII.15.), 14/2006.(III.31.), 35/2005.(XII.16.), 22/2005.(IX.30.) rendelettel módosított 1/2004.(I.23.) rendelete a lakások és helyiségek bérletére vonatkozó szabályokról

A rendeletben az önkormányzat határoz a bérbeadói jogok gyakorlásának rendjéről.

Idősgondozás:

Idősek ellátásával kapcsolatos feladatokat a Békés Megyei Idősek Otthona, valamint négy Idősek Napközi Otthona látja el, összesen 205 férőhellyel. Ezen kívül hét, kizárólag nappali ellátást nyújtó Idősek Klubja működik a város területén. Jelentős szerepet vállal az idősgondozásban az egyházi fenntartás alatt működő Ó-templomi Evangélikus Gondozóközpont, a Betánia, valamint a Imánuel Evangélikus Szeretetotthon.

Szociális ellátás, segélyezési adatok

Az önkormányzati segélyezés adatai évenkénti bontásban:

	Rendszeres szociális segélyben részesítettek közül foglakozásban részesítettek száma (fő)	Közcélú foglalkoztatásban részt vettek száma összesen (fő)	Lakás-fenntartási támogatásban részesültek száma (fő)	Átmeneti segélyezésben részesültek száma	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (fő)
2003	60	60	219	296	287
2004	60	60	397	341	391
2005	67	67	519	330	456
2006	43	43	605	281	534

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	Rendszeres szociális segélyezésben részesültek	LFT esetei	Átmeneti segélyezés esetei	Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetei
1999	14	1379	377	215
2000	22	1194	320	164
2001	68	860	421	281
2002	121	618	526	310
2003	155	450	485	429
2004	161	1568	612	491
2005	162	4037	594	630
2006	158	4908	517	798

Forrás: KSH, Tájékoztatói adatbázis

A segélyezési adatokból kitűnik, hogy a rendszeres szociális segélyben részesítettek száma 1999 és 2006 között több mint tizenegyszeresére nőtt. A lakásfenntartási támogatás esetei 2001-2003. között ugyan az előző évekhez viszonyítva jelentősen kevesebb volt, ugyanakkor 8 év alatt több mint háromszorosára emelkedett az LFT esetszáma. Mindezek alapján elmondható, hogy az önkormányzati segélyezés 8 év alatt szélesebb rétegeket ért el. Az önkormányzat számos egyént és családot támogat átmenetileg, vagy tartósan. Ugyanakkor átfogó foglalkoztatási és képzési programokra és a segélyezési politika egyéb, hatékony fejlesztési programokkal való kiegészítésére van szükség, hiszen önmagában a segélyezés nem oldja meg a halmozottan hátrányos családok problémáit, amely problémák hatása bizonyos mértékig már kisgyermek korban megmutatkozhat.

A lakások számához viszonyítva a kertváros területén élők részesülnek legnagyobb arányban lakásfenntartási támogatásban.

Rendszeres szociális segélyben a két anti-szegregációs területen élő lakosság részesül legnagyobb mértékben, a lakások számához viszonyítva. A két anti-szegregációs terület között számottevő különbség figyelhető meg, mintegy hat és félszer nagyobb arányban részesülnek a második számú területen

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

rendszeres szociális segélyben (Zrínyi M. u. – Táncsics M. u. – belterületi határ), mint a Hoffmann u. – Bem J. u. – Vasút u. által lehatárolt területen élők.

Az alábbi két táblázat adatai alapján a két anti-szegregációs terület után a kertvárosi részben a legrosszabbak a segélyezési mutatók. A két veszélyeztetett területen feltevésünk szerint még magasabbak az arányszámok, mint a két anti-szegregációs területen, ugyanakkor adatok nem állnak rendelkezésünkre az arányszámok előállításához, így csak a segélyben részesített egyének számát tudjuk táblázatunkban közölni.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Az IVS-ben azonosított városrészek és szegregátumok neve 2007	Lakónéesség száma (jelenlegi népességnyilvántartási adatok alapján)	Lakások száma (jelenlegi népességnyilvántartási adatok alapján)	Átmeneti szociális segélyben részesültek száma	LFT-ben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	HHH gyerekek aránya a településre szem a lakások számához viszonyítva	Romák aránya a lakónépességben belül
Városcsokpont	2455	939	5	19 fő 2%	8 fő 0,85%	30 fő 3,2%	n.a	n.a
Lakótelep	1233	555	25	35 fő 6%	35 fő 6,3%	32 fő 5,7%	n.a	n.a
Mangol-zug	272	101	34	1 fő 1%	4 fő 3,9%	12 fő 11,8%	n.a	n.a
Kertváros	12083	4671	410	265 fő 5,6%	392 fő 8,39%	1722 fő 36,8%	n.a	n.a
Ipari Park	0	0	0	0 fő 0%	0 fő 0%	0 fő 0% fő	n.a	n.a
Antiszegr.ter._1. (Hoffmann u. – Bem J. u. – Vasút u.)	58	20	5	7 fő 35%	2 fő 10%	17 fő 85%	n.a	n.a
Antiszegr.ter._2. (Zrínyi M. u. – Tánacsics M. u. – belterületi határ)	227	23	3	4 fő 17%	15 fő 65%	14 fő 60,8%	n.a	n.a
Veszélyeztetett.ter._ Martinovics-Benka-Bartók-Bagi			14	12 fő	12 fő	26 fő	n.a	n.a
Veszélyeztetett.ter.. Simonyi szőlők			1	7 fő	15 fő	9 fő	n.a	n.a
Város egészére vetített mutató	17576	7452		624 fő 8,3%	562 fő 7,5%	n.a	n.a	2,3%
Város egészére az adott segélytípus száma	-----	-----	474	320 fő	439 fő	426 fő kérelmező 1796 fő gyerek	-----	-----

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Infrastruktúra

A gázvezeték hálózat a város belterületén és egyes külterületi lakott helyeken egyaránt kiépült. Az ivóvízhálózat kapacitása megfelelő, ugyanakkor fejlesztési feladatként jelentkezik a meglévő korszerűtlen és elavult gerincvezeték cseréje és a szolgáltatott víz minőségének javítása a város további biztonságos és egészséges ivóvízellátásának érdekében.

A szennyvízcsatorna hálózat 90%-os lefedettséggel van kiépítve, a rákötések aránya 2006-ban 87%-os volt. A szennyvízelvezető-hálózat nem teljes körű kiépítettsége és a lehetőségek alatti rákötések miatt még mindig elég sokan használnak ún. szennyvízszikkasztó aknát, amely talaj-, és talajvízszennyezést okoz. Nagyon fontos a továbbiakban a szennyvízcsatornára történő rákötések számának növelése, erre folyamatos lakossági felhívással törekszik az önkormányzat. A területi hiányosságokat az alábbi táblázat foglalja össze.

	Azon utcák, ahol részben, vagy egészben nem találhatóak	A várossrész(ek) nevei, ahol az utcák találhatóak
Vezetékes víz	Teljes lefedettség	
Áram	Teljes lefedettség	
Közvilágítás	Teljes lefedettség	
Szennyvíz-csatorna	Damjanich utca (Bethlen-Rákóczi) Kazinczy utca (Szabadság-Damjanich) Ady-Bem-Hoffmann-Vasút Alkotmány (Zalka-Arany) Zalka (Tessedik-Újtelep) Újtelep (Zalka-Hatház)	Kertváros, Lakótelep, Városközpont
Gáz	Teljes lefedettség	
Pormentesített út	1. sz. Melléklet	Városközpont, Kertváros, Mangol-zug

A szegregátumok és a hozzájuk kapcsolódó anti-szegregációs beavatkozások

A 2001. évi népszámlálásból levezetett adatok alapján Szarvas a várossrészek lakosságának összetétele szempontjából számottevő belső különbségeket mutat. Az adatszolgáltatás korösszetétel, iskolázottság és foglalkoztatás, lakásállomány

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

szempontjából teszi lehetővé a városrészek vizsgálatát. A statisztikai adatok és arányszámok alapján számos meghatározó probléma jelenik meg, amelyek szegregációs tényezőként is szerepet játszanak.

Problémapontok összefoglalása

Probléma	A probléma szegregációs határfoka (0-10 között, 10 = rendkívül jelentős probléma)
Demográfiai mutatók romlása	4
Életminőség szintjének stagnálása	5
Fokozódó munkanélküliség	8
Társadalmi kirekesztődés	8
Hiányzó infrastruktúra	7
Szakképzetlen munkaerő magas aránya	9

A problémapontok lassú, ám folyamatos enyhülését az intézkedési tervtől, az elmúlt években hatékonyan bizonyult programoktól és az új intézkedések bevezetésétől várjuk. Az utóbbi évek tapasztalatai alapján – ahogy a helyzetelemzés fejezetben már írtuk – kijelölve érezzük az utat, hogy a már definiált, megoldást sürgető problémákat a rendelkezésre álló anyagi források erejéig mielőbb orvosoljuk. Mindezekhez az oktatásfejlesztést, a szakképzett munkaerőt, a szarvasi fiatal családok támogatását és nem utolsósorban munkahelyek teremtését tartjuk elsődlegesen fontosnak, hogy megelőzhető – vagy legalábbis enyhíthető – legyen a szegregációs hátrányok továbbörökítése.

A város esélyegyenlőségi intézkedései a lakhatáshoz, a szociális szolgáltatásokhoz, az infrastruktúrához, különös tekintettel a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést könnyítik. Az alacsony státuszú lakosság esélyegyenlőségi problémáinak megoldásához elengedhetetlen a támogató képzések és szolgáltatások tervezése, amelyek közép- és hosszú távon csökkenthetik a munkaerő-piaci hátrányokat.

Anti-szegregációs területek és veszélyeztetett területek

A városi szegregátumok feltárása a módszertani útmutató alapján, a KSH és önkormányzati adatszolgáltatás alapján történt. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a Statisztikai Hivatal által felmért szegregátumok mutatói a 2001-es általános helyzetről adnak képet. A 2001-es adatok alapján beazonosított szegregációs területek ma is veszélyeztetett területek, mellettük újabb városrészek kerültek előtérbe. (A térképen jelölt 3. és 5. terület.) Ugyanakkor vizsgálatunkban követjük az anti-szegregációs útmutató jelöléseit és a vonatkozó területek konkrét elemzésében térünk ki a településrészek részletes leírására, speciális helyzetük bemutatására, majd megállapítást teszünk arra

vonatkozóan, hogy a *jelenlegi állapotokat tekintve* mely területek bizonyulnak valóban súlyosan szegregált területnek.

Az elemzésben öt területet emeltünk ki. Az öt városrészből kettő a 2001-es adatok alapján szegregált terület. Az elemzésben továbbá részletesen kitérünk két veszélyeztetett területre. Utóbbi két városrész tekinthető jelenleg a leghátrányosabb helyzetben lévő területnek Szarvason. Kitérünk továbbá a KSH által feltüntetett, a térképen jelölt 5. sz. területre, amely lényegében nem minősülhet ténylegesen szegregátumnak, hiszen nem él lakosság a területen.

Anti-szegregációs területek (KSH szegregációs mutatója alapján):

- 1. Zrínyi M. u. – Táncsics M. u. – belterületi határ**
- 2. Antiszegr.ter._2.: Hoffmann u. – Bem J. u. – Vasút u.**

Veszélyeztetett területek, melyekre kiemelt figyelmet kell fordítani:

- 3. Benka Gyula u. – Bagi János u. – Martinovics u.**
- 4. Irinyi u. – Benka Gyula u. – Partizán u. (KSH jelölte a területet, de nem releváns az elemzés szempontjából, nincs lakosság a területen, köztemető funkció)**
- 5. Simonyi-szőlő**

Általános, a szegregált területekre és a veszélyeztetett területekre egyaránt vonatkozó jellemzés:

Az eredmények azt mutatják, hogy szegregátumok és a veszélyeztetett területek a város külterületet érintő részein található - egy kisebb zárványtól eltekintve (2. sz. szegregátum) a lakótelepi városrészhez közel. Minden vizsgált terület a kertvárosban található.

3. ábra Szarvas anti-szegregációs térképe

Az a tény, hogy a leromlott városrészek leginkább a külterületen (1 kiemelten veszélyeztetett terület) vagy a város belterületének peremén húzódnak (a térképen jelölt további négy terület, a két szegregátumot is magában foglalva), mindenképp jelzésértékű és a külterületi vagy a külterülettel közvetlenül határos lakosság szegregált helyzetére hívja fel a figyelmet. Ezen megfontolásból az anti-szegregációs terv a külterületi viszonyok rendezésének módjára is kitér.

9.7 Anti-szegregációs program

Az alábbiakban bemutatásra kerülnek azok a területek, ahol az aktív korú népességben belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató tekintetében magasabb, mint 50%.⁴ Két ilyen releváns terület van Szarvason a 2001-es adatok alapján, valamint a már említett harmadik, tévesen. Kiemelésre kerül még, a KSH szegregációs adatai alapján nem említett, de városi szinten rendkívül súlyos problémákkal küzdő két városrész, amelyből az egyik a város belterületének peremén (térképen jelölt 3. sz. terület) és külterületen (térképen jelölt 5. sz. terület) található.

⁴ A 2. anti-szegregációs terület esetében a munkanélküliek aránya 0%, a tartós munkanélküliek aránya szintén 0% a népszámlálási adatok alapján!

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A továbbiakban a két szegregátum teljes körű elemzése olvasható (a népszámlálásból levezetett adatok alapján), valamint a további veszélyeztetett lakóterületek áttekintő elemzése.

1. Anti-szegregációs terület (**Antiszegr.ter._1.:** Zrínyi M. u. – Táncsics M. u. – **belterületi határ**), térkép jelölés: 1. szám

A terület jellemzői:

Szarvas - indikátorok a szociális városrehabilitációhoz	
Forrás: 2001. évi népszámlálás	
Mutató megnevezése	Antiszegr.ter._1. (Zrínyi M. u. - Táncsics M. u. - belterületi határ)
Lakónépesség száma	227
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	7,1
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	31,3
Lakónépességen belül 60- x évesek aránya	61,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	52,1

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	1,4
Lakásállomány (db)	23
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	21,7
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	71,8
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	52,1
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	23,3
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	52,0
Állandó népesség száma	230
Legfeljebb általános iskola 8 osztályával rendelkezők aránya a 15-59 éves népesség körében	52,1
Felsőfokú végzettségűek aránya a 25 év feletti népesség körében	1,4
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	9,5
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya az akcióterületi lakónépességen belül	89,9
Munkanélküliek aránya az akcióterületen (munkanélküliségi ráta)	8,7
Tartós munkanélküliek (legalább 360 napig) aránya. (Számítás: tartós munkanélküliek száma/ munkanélküliek+foglalkoztatottak száma)	0,0
Azon aktív korúak (15-59 éves) aránya, akiknek 2001-ben a jövedelemforrásuk kizárólag állami vagy helyi támogatás volt	31,0
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	21,7
Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	8,7

2. Anti-szegregációs terület (Antiszeგრ.ter._2.: Hoffmann u. – Bem J. u. – Vasút u.), térkép jelölés: 2. szám

A város földrajzi középpontjában kertvárosi részben található a terület, a lakótelepi városrészhez közel. A hátrányok itt halmozottan jelentkeznek mind iskolázottság, mind foglalkoztatottság szempontjából. Az 1. anti-szegregációs területhez viszonyítva lényegesen összetettebb és mélyebb problémák érintik a területi lakosságot.

Egyre több elszegényedő roma család található a területen. Ingatlanok karbantartására, felújítására nem tudnak pénzt fordítani, a létfenntartási probléma általános jelenség.

A terület jellemzői:

- Az utcák pormentesítettek.
- Közepesen leromlott lakásállomány.
- Nehéz körülmények, halmozott hátrányok továbbörökítése.
- Képzetlen lakónépesség magas aránya.
- A terület közvetlen közelében műemlék található, az Ady Endre utcán van az országban még egyetlen épségben maradt szárazmalom.
- Sok roma család különösen nehéz körülmények között él (Eötvös utca eleje).
- Regisztrált munkanélküliek aránya 0%! A területen élő munkaképes korú embereknek feltehetőleg van jövedelme, vagy regisztrált munkanélküliek. Így mérhettek 2001-ben 0%-ot. (Az KSH 2001-es népszámlálási adataiból visszavezetett érték.)
- Az intézkedési terv megcélzott társadalmi csoportjának kiemelten fontos része az itt élő lakosság!

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Szarvas - indikátorok a szociális városrehabilitációhoz	
Forrás: 2001. évi népszámlálás	
Mutató megnevezése	Antiszegr.ter._ 2. (Hoffman u - Bem J. u. - Vasút u.)
Lakónépesség száma	58
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	27,6
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	56,9
Lakónépességen belül 60- x évesek aránya	15,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	63,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	3,1
Lakásállomány (db)	20
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	60,0
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	75,8
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	51,5
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	22,9
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	55,6
Állandó népesség száma	58
Legfeljebb általános iskola 8 osztályával rendelkezők aránya a 15-59 éves népesség körében	63,6
Felsőfokú végzettségűek aránya a 25 év feletti népesség körében	3,1
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	50,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya az akcióterületi lakónépességen belül	86,2
Munkanélküliek aránya az akcióterületen (munkanélküliségi ráta)	0,0
Tartós munkanélküliek (legalább 360 napig) aránya. (Számítás: tartós munkanélküliek száma/ munkanélküliek+foglalkoztatottak száma)	0,0
Azon aktív korúak (15-59 éves) aránya, akiknek 2001-ben a jövedelemforrásuk kizárólag állami vagy helyi támogatás volt	33,3
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	61,1
Az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	22,2

A veszélyeztetett területek és a tévesen célterületnek minősített terület jellemzése

1. Veszélyeztetett terület (A KSH adatszolgáltatása alapján nem minősül szegregátumnak, ugyanakkor az itt élők nagyon nehéz körülmények között élnek) **Benka Gyula u. – Bagi János u. – Martinovics u., térkép jelölés: 3. szám**

A város észak-keleti peremén találjuk a leromlott állapotban lévő területet. A 2. szegregátumhoz hasonlóan itt is mély szegregációs problémákat kell megoldani. **A térképen jelölt területek közül napjainkban a város belterületén ezt a környéket sújtja összességében a leginkább a szegregáció és a depriváció.** A házak minimális karbantartására sincs anyagi lehetősége az itt élő embereknek. A lakosság jelentős aránya rendszeres szociális segélyből él. A közművesítés megtörtént, de a rákötések száma minimális. A komfort nélküli ingatlanok aránya nagyon magas.

Az önkormányzat ugyan lépéseket tett a terület fejlesztésére (útépítés), de ezen intézkedés nem elegendő a terület rehabilitációjához, további lépések szükségesek az ott élők helyzetének javítására. Az utcák csak részben pormentesítettek. Lakatlan, leromlott állapotú ingatlanok jellemzik az érintett utcákat. Az aktív korú lakosság többsége támogatásra szorul.

A „veszélyeztetett területen” (és a város egész belterületén) nagyon problémát okoztak az állattartásból adódó nehézségek közegészségügyi okokból. Végül az önkormányzat a 31/2000. (IX.21.) önkormányzati rendelet, UTOLSÓ MÓDOSÍTÁS 39/2004. (XII.19.) rendelet keretében kitiltotta a nagytestű állatokat a város belterületéről közegészségügyi okok miatt. A város belterületének peremén – és leginkább ezen a területen - található több család, amely lótarással foglalkozik. A köz- és állategészségügyi követelmények miatt közeli tanyákat vásárolták meg az állattenyésztéssel foglalkozó helyi lakosok, ahol engedélyezett körülmények között tovább folytathatták tevékenységüket.

A terület kiemelt problémája, hogy nincs játszótér a környéken. Létrehozására az önkormányzat pályázatot nyújtott be. A területen található a Cigány Kisebbségi Ház, amely teljes körű felújítást igényelne.

2. veszélyeztetett terület **Irinyi u. – Benka Gyula u. – Partizán u.** (A KSH adatszolgáltatása alapján szegregátum, ugyanakkor nincs értelme a szegregációs mutatóknak!), **térkép jelölés: 4. szám**

Ez a terület egy okból került kiemelésre: A KSH adatai alapján 50 százalékos szegregációs mutató feletti értéket ért el a térképen 4. szegregátumként jelölt terület. Ugyanakkor ez a terület nem minősülhet szegregátumnak funkciójából adódóan (köztemető, Ó-temető), ezért a továbbiakban nem kerül elemzésre szegregált területként.

3. Veszélyeztetett terület: **Simonyi-szőlők, KÜLTERÜLET** (A KSH adatszolgáltatása során nem jelzett terület, ugyanakkor az itt élők nehéz körülmények között élnek), **térkép jelölés: 5. szám**

Ez a terület nem szerepel a KSH által megjelölt szegregált területek között, ugyanakkor nagyon súlyos szociális problémák jellemzik az itt élők

mindennapjait, ezért tartjuk fontosnak, hogy felhívjuk a figyelmet a külterületen található problémákra.

Régen nagyon sok roma család élt a területen, jelenleg már nem minősül etnikai szegregátumnak, etnikai szempontból heterogén a lakosság. Arányát tekintve nagyon sok romos állapotú ház található ezen a külterületi részen.

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat véleménye alapján is a város gyenge pontját jelenti a terület. Leginkább idős emberek élnek a városrészben, néhány fiatal vásárolt itt lakóházat. Út, ivóvízhálózat nincs még kiépítve. Közel van a főcsatorna, ugyanakkor nincs belvív-elvezetés, szennyvíz-elvezetés és gáz.

A Simonyi-szőlő területén a rendszerváltás környékén a lakosok saját pénzből építettek utat. A kilencvenes évek elején a város területén egyre drágábbak lettek az ingatlanok, ezért több család kiköltözött, a területen található tanyákat újították fel. Napjainkban a Simonyi-szőlő lakosaira általánosságban jellemző a napi anyagi problémákkal küzdés. A lakosok nem tudnak nehéz helyzetükből kilépni, a napi megélhetési gondok miatt egyáltalán nincs lehetőségük, hogy önerőből elköltözzenek. Az itt élők tanyasi körülmények között élnek, elszigetelve. A rendszerváltás óta nem voltak felújítva az épületek. Az itt élők nagy része mezőgazdaságból él vagy munkanélküli. Az átlagéletkor megközelítőleg 45 év. Akik elköltöznek, leginkább a Szentesi úti lakóparkba, a város DNY-i részére költöznek.

Az elszigeteltség fizikailag is leképeződik: a város szerkezetétől elkülönülten, kizárólag vasúti átjárón lehet megközelíteni a területet. Esetleges előny lehet a jövőben, hogy az Ipartelepi út mellett található a terület és az önkormányzat fejlesztéseket tervez. A terület régi vasúti átjáróját megszüntetik, ez által az új ipartelepi úttal közvetlen kapcsolata lesz a területnek. Az intézkedéstől részben várható a közlekedést megkönnyítése, a szegregáció területi leképeződésének enyhítése.

A szegregátumok és a veszélyeztetett területek elérhetősége:

A városi tömegközlekedés biztosítja a városrészek könnyű megközelíthetőségét. Simonyi-szőlő területén ugyan nincs tömegközlekedés, de a területhez közel van a buszmegálló.

A roma népességet magas arányban koncentráló városi szegregátumok, telepek, telepszerű képződmények helyzetének elemzése

Az 1. anti-szegregációs terület kivételével a 2. anti-szegregációs területen és a beazonosított további három fejlesztendő területen is nagymértékű etnikai elkülönülés tapasztalható. A városi roma kisebbség számát a népszámlálási adatok nem tükrözik, jóval több roma család él a városban és a szegregátumokban. (2001-ben a szarvasi lakosság 1,43%-a vallotta magát roma nemzetiséghez tartozónak.) Jelentős arányban részesülnek valamilyen szociális ellátásban. Általános probléma a munkajövedelem hiánya, rossz anyagi helyzet, az oktatási rendszerből való kiesés.

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat állásfoglalása alapján a város lakosságának 10-12%-a roma. Alapvetően két roma közösségi él Szarvason: magyar cigányok (romungrók), és oláh cigányok, romák (lovári). A lovári közösség nagyon erősen ragaszkodik a kultúrájához, őrzi hagyományait és ápolja anyanyelvét.

Az anyagi helyzetük a városban a következőképp alakul: a bejelentett, hivatalosan vizsgált jövedelmi viszonyok alapján a városi lovári cigány közösség

többnyire nyugdíjasokból, munkanélküliekből áll, jelentős részük szociális járadékból él. Ugyanakkor számottevő azoknak a családoknak a száma is, amelyek jó módban élnek Szarvason.

A magyar cigányok nagy része átlagos körülmények között él. A munkaképes korú romungrók – a CKÖ elnökének elmondása alapján – a romáknál nagyobb arányban rendelkeznek munkahellyel.

A Cigány Közösségi Házban található a Cigány Kisebbségi Önkormányzat székhelye. Az önkormányzat szegényes körülmények között működik. Több éve próbálnak pályázni az épület felújítására, ez idáig sikertelenül. A régi „Krakkó” (Ny-K-i irányban a Dózsa Gy. utcától a vasúti sínekig terjedő része a városnak, É-D-i irányban a Tessedik S. utcától felfelé a Rét utcáig terjedő rész), romák által lakott terület már nem létezik olyan formában, mint régen. A cigány családok többsége beköltözött a városba, szétszórva élnek a város belterületén. Az ún. Krakkóban - ami korábban telepként működött – maradt családok jellemzően sok gyermeket nevelnek.

V. Stratégia

A városrehabilitációs akciókat az integrált városfejlesztési stratégiára alapozva kell megvalósítani. A stratégia megalkotásakor alapvető elvárásként fogalmaztuk meg, hogy a dokumentum a város jövőképevel és a városhálózatban elfoglalt helyével, szerepével, illetve a városban és az egyes városrészekben meglévő problémákkal egyaránt koherens beavatkozásokat tartalmazzon. Ez az előfeltétele annak, hogy valóban integrált fejlesztések valósulhassanak meg. A városi akcióterületek kiválasztása és a fejlesztések megfogalmazása a helyi szereplők (hatóságok, önkormányzat, gazdasági-társadalmi partnerek) bevonásával történik, a koncentráció elvének alkalmazásával.

A városfejlesztési stratégiával és az ennek részét képező rehabilitációs akciókkal kapcsolatban egyaránt elvárás, hogy képesek legyenek mobilizálni és összehangolni mind a közösségi, mind a privát hozzájárulásokat. Tehát az integrált városfejlesztési stratégia fontos eszköze annak, hogy az elkövetkező időszakban a város beazonosítsa és koordinálja a különböző fejlesztési forrásokat és a stratégiához igazodó, gazdasági, társadalmi és környezeti értelemben egyaránt fenntartható fejlesztéseket valósítsanak meg.

A városi és a városrész léptékű helyzetelemzésre támaszkodva, valamint a módszertani követelményeket szigorúan követve Szarvas város fejlesztési stratégiáját olvashatjuk ebben a fejezetben.

A stratégia tervezésének módszertanát a következőkben vázoljuk.

A KSH, a T-STAR és az önkormányzati adatbázisra támaszkodva készült el a helyzetelemzés. A helyzetelemzés szakértői véglegesítése után fogtunk hozzá a stratégia megalkotásához. A stratégia alapját a településfejlesztési koncepció valamint a rendezési terv képezi.

V.1. A jövőbeni fejlesztési irányok meghatározása

Az integrált városfejlesztési stratégia Szarvas város jövőképét 15-20 éves időtávra határozza meg, a város egészére vonatkozik, illeszkedik a településfejlesztési koncepcióhoz és a település egyéb stratégiai dokumentumaihoz, kiemelt figyelemmel a 2007-2013 évre vonatkozó „Gazdasági program”-hoz, valamint a városfejlesztési koncepcióhoz. Az IVS demográfiai jellegű, ugyanakkor utalást tesz a város vonzáskörzetébe tartozó települések feladatmegosztására is.

A város hosszú távú jövőképe:

Szarvas fejlesztési törekvéseit erős megújulási potenciál motiválja, amely hosszú ideje jellemzi a városvezetés koncepcionális elgondolásait. Nem csak a számos kiaknázatlan lehetőséget, hanem az itt élők megújulási vágyát és törekvését is ki kell emelnünk, azt, hogy a hasonló méretű fejlett uniós települések életminőségének elérése, az ehhez való közelítés a szarvasiak által egyértelműen megfogalmazott cél. Ezek alapján Szarvast bátran nevezhetjük sikeres, céljait megvalósítani akaró és azokért cselekedni is képes városnak.

A célok és feladatok kijelölése előtt fontos megismerni a célcsoportoknak a várossal szemben megfogalmazott igényeit, amelyek egyébként a nemzetközi és a hazai környezeti, magatartási trendekből következnek. A szarvasiak véleménye egy 2007-es kérdőíves felmérés alapján tükrözi a különböző fejlesztések prioritását. 60 válaszadó fontossági sorrendben a következőket említette arra a kérdésre, hogy mit tart fontosnak a város fejlődése szempontjából.

- Középületek felújítása (óvoda, általános iskola)
- Közintézmények korszerűsítése
- Közlekedés és egyéb infrastrukturális területek fejlesztése

Arra a kérdésre, hogy mi az, amit a leginkább szeret városában, a következő válaszok érkeztek említési sorrendben:

- 1) Oktatás
- 2) Számos rendezvény
- 3) Főutca szépsége
- 4) Csendes, nyugodt város
- 5) Központ gondozottsága, tisztasága

A város kiemelt célja, hogy a lakosság további csökkenését megakadályozza, stabilizálja a város lakosságát és megfelelő életszínvonalat biztosítson

számukra. A kistérségi központi valamint gazdasági funkciók, turizmusfejlesztés további erősítése egyaránt kiemelt területe a fejlesztéseknek.

A fejlesztések alapjai

1. A helyi adottságokra épülő gazdaságfejlesztés célja az EU-s kihívásoknak megfelelő, fenntartható fejlődési modell kialakítása, amely komplexen magába foglalja a mezőgazdaság, az idegenforgalom, az ipar és a szolgáltatások fejlesztését.

2. A gazdaságfejlesztésen keresztül a lakosság életfeltételeinek javítása, az egészséges életmódra való törekvés.

A település feladata, hogy erejéhez mérten megteremtse a felzárkóztatás és a továbbfejlődés feltételeit. Fontos a kis- és középvállalkozások szempontjából, hogy versenyképességüket megőrizzék. Ennek záloga az innováció. További cél, hogy a gazdasági szféra szereplői a helyi igényekből kiindulva olyan új, gazdaságilag hasznos, piacérett technológiákat, termékeket tudjanak létrehozni, amelyekből a tágabb környezet is profitálhat. Szarvas esetében elsősorban a feldolgozóipar területéről várható reálisan további befektetői csoport megjelenése a térség mezőgazdasági jellege és a képzett szakemberek miatt.

3. Mivel Szarvas és a kistérség gazdaságának húzóágazata a mezőgazdaság, az önkormányzat elsődleges feladata, hogy elősegítse az innovatív mezőgazdaság kialakítását azáltal, hogy támogatja a mezőgazdasági termékpalletta szélesítését, újabb, versenyképes termékek előállítását. Ezáltal közvetve a munkanélküliség csökkentéséhez is hozzájárul. Középtávon a megújuló energiaipar fejlesztéseinek elősegítésével lehet csökkenteni a munkanélküliséget és ez által csökkenteni a városi szegénységet.

4. A kistérségi turizmus bázisát képezi az egészségturizmusban rejlő lehetőségek kiaknázása, amely az idegenforgalom komplex fejlesztésén alapul, aminek révén Szarvas és térsége a gyógyturizmusban és az ehhez kapcsolódó turizmusformákban (öko-, tanyasi, aktív turizmus) sikeres lehet.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Szarvas számára a kitörési pontot az jelentheti, ha a külső környezethez és a városlakók által megfogalmazott igényekhez igazodva újraértelmezi saját belső erőforrásait és ezekre alapozza stratégiáját. Így fejlesztési erőforrásként főként kedvező természeti adottságaira, meglévő környezeti és kulturális értékeire, gazdasági adottságaira, valamint a humán erőforrásokra épít. Amennyiben a város hatékonyan felhasználja a fejlődés érdekében az előbb felsorolt tényezőket, jó eséllyel biztosítja tágabb és szűkebb értelemben vett versenyképességét.

Szarvas jövőképeinek meghatározásánál továbbá figyelembe kell venni az Országos Területfejlesztési Konceptió alapján, a Dél-alföldi Régióhoz rendelt fejlesztési elképzeléseket, amelyek a következők:

Gazdaságfejlesztés:

- A mezőgazdaság exportképességének növelése érdekében, a tulajdonviszonyok átalakulásával párhuzamosan – a természeti és társadalmi hagyományoknak is megfelelő – integrált (termesztés, felvásárlás, magas szintű feldolgozás, értékesítés) tájtermesztési eljárásokat kell bevezetni.
- Az iparban a kis nyersanyagot, de jelentős kooperációt, szakképzett munkaerőt igénylő, kis- és középüzemi méretű ipar fejlesztése támogatandó, hogy javuljon a gazdaság eltartóképesége.
- Dél-Alföld gazdaságában is egyre jelentősebb szerepet játszhat az idegenforgalom. A hagyományokkal is rendelkező termál turizmus mellett a "zöld-turizmus" (Kiskunsági Nemzeti Park, Alsó-Dunaszakas, Alsó-Tisza) és falusi turizmus fejlődésének jók az esélyei. A hagyományos tanyasi, falusi kínálatot a kulturális turizmus elemeivel javasolt erősíteni.
- A térség iparfejlesztési lehetőségeit döntően a mezőgazdaság és az élelmiszeripar fejlődése határozza meg. A mezőgazdaság tulajdonviszonyainak átalakulása, a magángazdaságok térnyerése szükségessé teszi mezőgazdasági kisgépek fejlesztését és gyártását. Erre és a hagyományokra alapozva iparfejlesztési lehetőségek a következők:
  - mezőgazdasági termékek, élelmiszerek feldolgozásához szükséges mezőgazdasági- élelmiszeripari gépgyártás;
  - biotechnológia;
  - talajműveléshez, betakarításhoz szükséges gépek fejlesztése és gyártása;
  - könnyűipar, textil- és textilruházati ipar.

Az Alföld közös fejlesztési irányai

Az Alföldről szóló országgyűlési határozatban foglaltaknak megfelelően átfogó kutatás folyt. A vizsgálat alapján a következő általános, az Alföld mindkét régiójára érvényes fejlesztési irányok határozhatók meg:

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Az alföldi táj sajátosságainak további feltárása, megőrzése, szükség szerinti rehabilitációja. A tervezési-fejlesztési programoknak a táj természetes térbeli vázát adó rendszerek, (tanyák, facsoportok, folyó menti zónák, semlyékek) tájformáló, strukturáló és tagoló funkcióit kell visszaállítani
- Az Alföld termőképességének, termőtalajának megőrzése
- Az alföldi hagyományos agrárkultúrák megőrzése
- Elsődleges az ország egy pólusú településszerkezetének oldása különös tekintettel a piacgazdaság követelményeire. Ennek érdekében már ezredfordulóig szükséges:
  1. az innováció térbeli terjedése szempontjából meghatározó centrumok fejlesztésének megkezdése;
  2. a vidéki vállalkozási, felsőoktatási és akadémiai szakmai, kutató-fejlesztő bázisok együttműködési feltételeinek kialakítása;
  3. az Európai Unió tapasztalatainak figyelembevételével a fővároshoz nem kötődő országos hatáskörű hivatali és szakmai szervezetek, intézmények vidéki központokba való áttelepítési lehetőségeinek vizsgálata.

Szarvas fejlesztési elképzelései

Az alábbi kijelölt feladatok megvalósítása középtávú célként fogalmazódnak meg. A fejlesztési elképzelések támaszkodnak az önkormányzat hatályba lépő ágazati koncepcióihoz, illeszkednek a korábban elfogadott komplex programjaihoz. A városi fejlesztések a következő elvek alapján történnek:

1. Az önkormányzat kistérségben betöltött integráló szerepét folyamatosan erősíteni kell, különös tekintettel a területfejlesztéssel kapcsolatos együttműködésre, amely meghatározó jelentőségű.
2. A térségi kapcsolatokra kiemelt figyelmet kell fordítani, erősíteni a Dél-Alföldi Régió keretein belüli együttműködést.
3. Nemzetközi és hazai szövetségekben, szervezetekben való részvétel erősítése.
4. Az önkormányzati döntéshozataloknál segíteni kell a gazdaság élénkítését célzó beruházásokat, munkahelyek létesítését, megtartását.
5. Befektetők vonzása a városba.
6. Részmunkaidős foglalkoztatásra fejlesztési lehetőségek keresése, hogy a megváltozott munkaképességűek számára is biztosított legyen a munkalehetőség.
7. Közmunkaprogramok szervezése.
8. A családok lakáshoz jutásának elősegítése érdekében vizsgálni kell a szociális bérlakások piaci befektetőkkel történő megépítésének lehetőségét.
9. Az önkormányzatnak a költségvetés biztosította keretek figyelembevételével élni kell a „panelprogram” adta lehetőségekkel.
10. Egyházakkal kialakított együttműködés, szolgáltatásaik igénybe vétele az oktatás, szociális ellátás, idős gondozás területén történt leginkább. Fontos lenne a továbbiakban az ifjúság és családvédelem, drogreprevenció, a temetők szebbé tételében megnyerni segítségüket.
11. Kisebbségi önkormányzatok működésének további támogatása.
12. Közbiztonsági feladatok önkormányzati segítése: rendőrség, polgárőrség rendszeres támogatása, a mezőőri szolgálat – járulék kivetése nélküli – megszervezése. Az önkormányzat ezt a gyakorlatot kívánja folytatni a jövőben is. Támogatják a rendőrséget annak érdekében, hogy a különösen veszélyeztetett helyeken a rendőri jelenlét fokozódjon. Megvalósítandó terv a közterület-felügyelet és a mezőőri szolgálat személyi állományának erősítése is, térfelügyelő kamerák felszerelése, vagyon/személyi védelem szolgáltatások fejlesztése .

13. A Polgármesteri Hivatal működésében a szervezet szolgáltató jellegének további erősítése. A hivatalban törekednek az elektronikus ügyintézés egyre szélesebb körben történő bevezetésére, amelyhez a lakossági hozzáférés lehetőségének megteremtését is vállalja. A minőségbiztosítási rendszert a CAF irányában fejlesztik tovább.

Mindezen fejlesztési irányok alapján Szarvas Város a következő 15 évben olyan várossá akar válni, amely a következő címekre érdemes:

1. "Komfortos város"
2. "Szép város"
3. "Zöld város"
4. "Térségi szolgáltató központ"
5. "Vendégváró város"
6. "Térségi gazdasági centrum"

I. „Komfortos város” - Európai normáknak megfelelő, a lakosságot és vendégeket kiszolgáló városi infrastruktúra kialakítása

- Kerékpárút bővítése, kerékpáros híd építése
- Orosházi út mellett 6319,88 fm 2009 kb. 200 millió
- Gyomaendrődi út mellett 8110 fm 2009 kb. 180 millió
- Arborétumi kp.út 613,65 fm 2010 70 millió
- Városi elkerülő út megépítése (M44-es út) 2012.
- Akadálymentes közlekedés biztosítása folyamatban van, 2009.
- Intézmények minőségének és az ott dolgozók kvalifikáltságának javítása 2009. 3 óvoda felújítás 2015-ig, hivatal szervezetfejlesztése: 2009. 20 millió Ft
- A főutca forgalom-csendesítése Elkerülő út, 2012., két helyen nyomógombos gyalogos átkelőhely kialakítása 2009-ig, 18 millió Ft.
- Szennyvízhálózati rácsatlakozások növelése 100%-ra, 1 szennyvíztisztító telep építése
- Csapadékvíz-elvezető rendszer bővítése, 2 vízgyűjtő öblözet fejlesztése
- Összehangolt belvív- és öntözőrendszer működtetése: Történelmi Magyarország Közepén 1 öntözőrendszer kialakítása 2020-ig.
- Új szennyvíztisztító telep kialakítása: Város teljes területén szennyvíz-hálózat kiépítése 100%-osan
- Vasút és buszállomás rekonstrukciója 2020-ig
- Belterületi útrekonstrukciók: Belváros (Múzeum tér, kivételével) átépítése 2009., 700 millió
- 4 új játszótér létrehozása, 10 millió Ft

- **„Szép város” - Szarvas hagyományos kisvárosi értékeit megőrző egységes és igényes városkép, minőségi lakókörnyezet kialakítása**
- Épület- és homlokzat-felújítások: 3 középület felújítása, központban lévő 5 üzlethelyiség felújítása
- Díszvilágítási program folytatása, 35 millió Ft
- Gyalogos övezet, hálózat kialakítása
- (1 sétálóutca kialakítása), 80 millió Ft

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Parkosítás növelése 25 m²-rel
- Közterek fokozott karbantartása, rekonstrukciója, 2 új gép vásárlása 2015-ig
- Épített környezet védelme, 1 műemlék felújítása, jelenlegi szakrendelő felújítása, 2009.

- **„Zöld város” – A meglévő értékes természeti környezet védelme illetve megőrzése a lakosság környezetvédelmi szemléletének kialakítása mellett**
- Regionális hulladéklerakó bővítése, 2015.
- Szelektív hulladékgyűjtés működtetése, 17 db szelektív gyűjtőhelyre gyűjtőedényzet elhelyezése
- 2 új hulladékkezelési technológiák alkalmazása (komposztálás)
- Városi zöldfelület növelése 25 m²-rel
- Körös-Maros Nemzeti Park működtetésével oktatási centrum frekvenciáját növelni legalább 100 fővel/év 2015-ig
- Természeti környezet védelme, 5 rendezvénnyel több szervezése 2020-ig

- **„Térségi szolgáltató központ” – A város térségi szolgáltatási központ szerepének teljessé tétele**
- Fiatalok és idősek lakáshelyzetének javítása (bérlet, bentlakásos intézmény), 12 lakás építése fiatal háziasoknak
- Egészségügyi centrum kialakítása, egészségügyi intézmények bővítése: 600 millió Ft, 2009-2010.
- Ügyelet és mentőszolgálat működtetéséhez közös diszpécshívószolgálat kialakítása legalább 1 fővel, 2012.
- Időseket szolgáló intézményi rendszer bővítése (idősek klubja), klubok látogatottságának növelése 20%-kal 2012-ig
- Oktatási intézmények fejlesztése, tornaterem fejlesztése, Fő téri Általános Iskola 660 millió Ft, 2008-tól, Kossuth u. 66. óvoda építése és Dózsa Gy. Úti óvoda fejlesztése 220 millió, 2008.
- Oktatás, képzések fejlesztése, csökkent képességű gyermekek oktatásának biztosítása, 36 millió Ft, kéttanítós modell
- Művelődési Központ, valamint a regionális színház korszerűsítése, bővítése
- Szabadidős létesítmények széleskörű réteg általi használatának elősegítése, látogatottság növelése 20%-kal
- Sportcsarnok létesítése, füvespályák kialakítása, karbantartása: 2 vizes helyiség és 2 öltöző kialakítása, 3 strandröplabdapálya, és 1 db strand-kézilabda pálya kialakítása
- Új vásártér kialakítása 2009., 1 új WC kialakítása
- 2 térségi bekötőút felújítása
- Új közúti híd építése Mezőtúr felé a Körösön (komp helyett) 100 millió Ft

- **„Vendégváró város” – Szarvas természeti környezetére és kulturális hagyományira építő idegenforgalom megvalósítása**
- Helyi rendezvények bővítése 5 új rendezvénnyel
- Szabadtéri- vagy vízi színpad létrehozása 2010-ig
- Szálláshelyek minőségi és mennyiségi fejlesztése, Erzsébet-ligeti Ifjúsági tábor faházainak felújítása, 15 millió Ft

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- Gyógyfürdő, gyógyszálló létrehozása (régii Árpád Szálló hasznosítása), 2009. gyógyszálló építése
- Természetvédelmi értékeket bemutató programok kidolgozása
- Nevezetes pontok elérhetőségének javítása 10 tábla elhelyezésével
- Városi idegenforgalmi információs rendszerek fejlesztése, 1 koncepció kidolgozása
- 1 Kerékpáros, 2 lovagló és számos túra útvonal hálózatának kiépítése

- ***„ Tértégi gazdasági centrum” – A város termelési hagyományaira és kutatási hátterére épülő mértéktartó, korszerű gazdaság kialakítása***
- Szolgáltató szektor háttériparának korszerűsítése, 1 ha területen csarnokok létrehozása
- Ipari park fejlesztése (infrastruktúra, szolgáltatások), minőségbiztosítási rendszer kialakítása 2020-ig
- Ipari klaszterek kialakítása (textilipari, élelmiszeripari) 2020-ig
- Közös tervezés a kistérség többi településével → Kistérségi Ipari Park 8 település bevonásával

A háromszintű célhierarchia

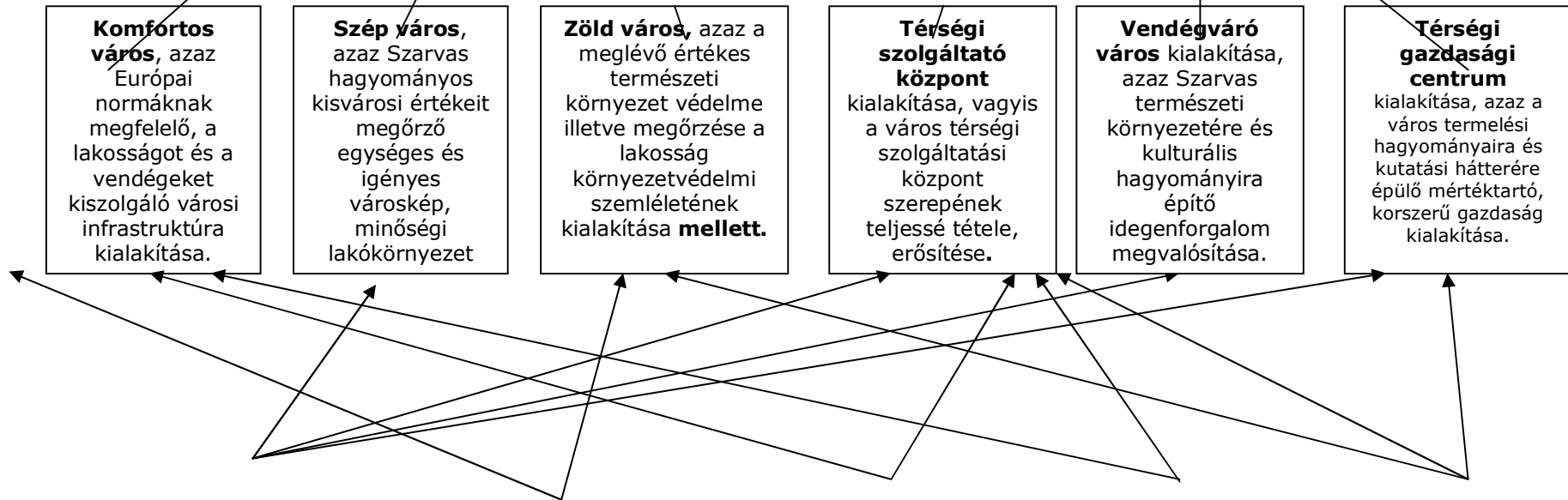
Jövőkép- tematikus célok- városrészi célok

Jelen fejezet Szarvas város 15-20 évre vonatkozó átfogó céljait elemzi a város egészére vonatkozóan.

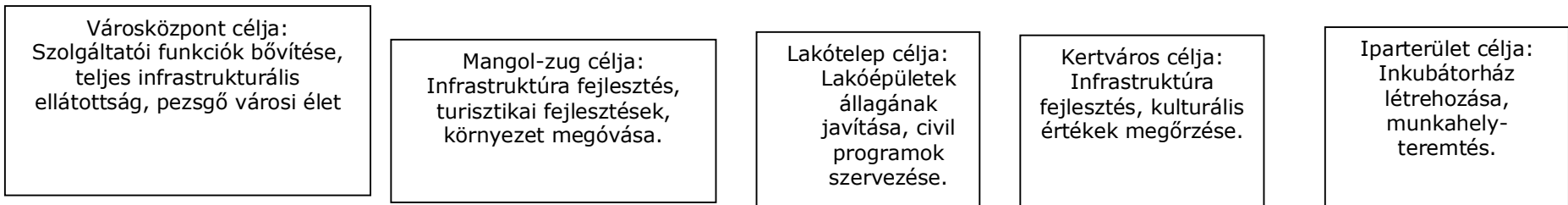
ALAPCÉL (15-20 éves átfogó cél Szarvas város szintjén):

A polgárok és a vendégek számára lakható város kialakítása a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés lehetőségének megteremtésével. (A város és környékének épített és természeti környezetének harmonikus fejlesztése és működtetése, ÉLHETŐ VÁROSKÖRNYEZET, a város térségben betöltött központi szerepkörének fenntartása és erősítése, TÉRSÉGI SZOLGÁLTATÁS ÉS GAZDASÁGFEJLESZTÉS)

FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK (7-8 éves fejlesztési célok) :

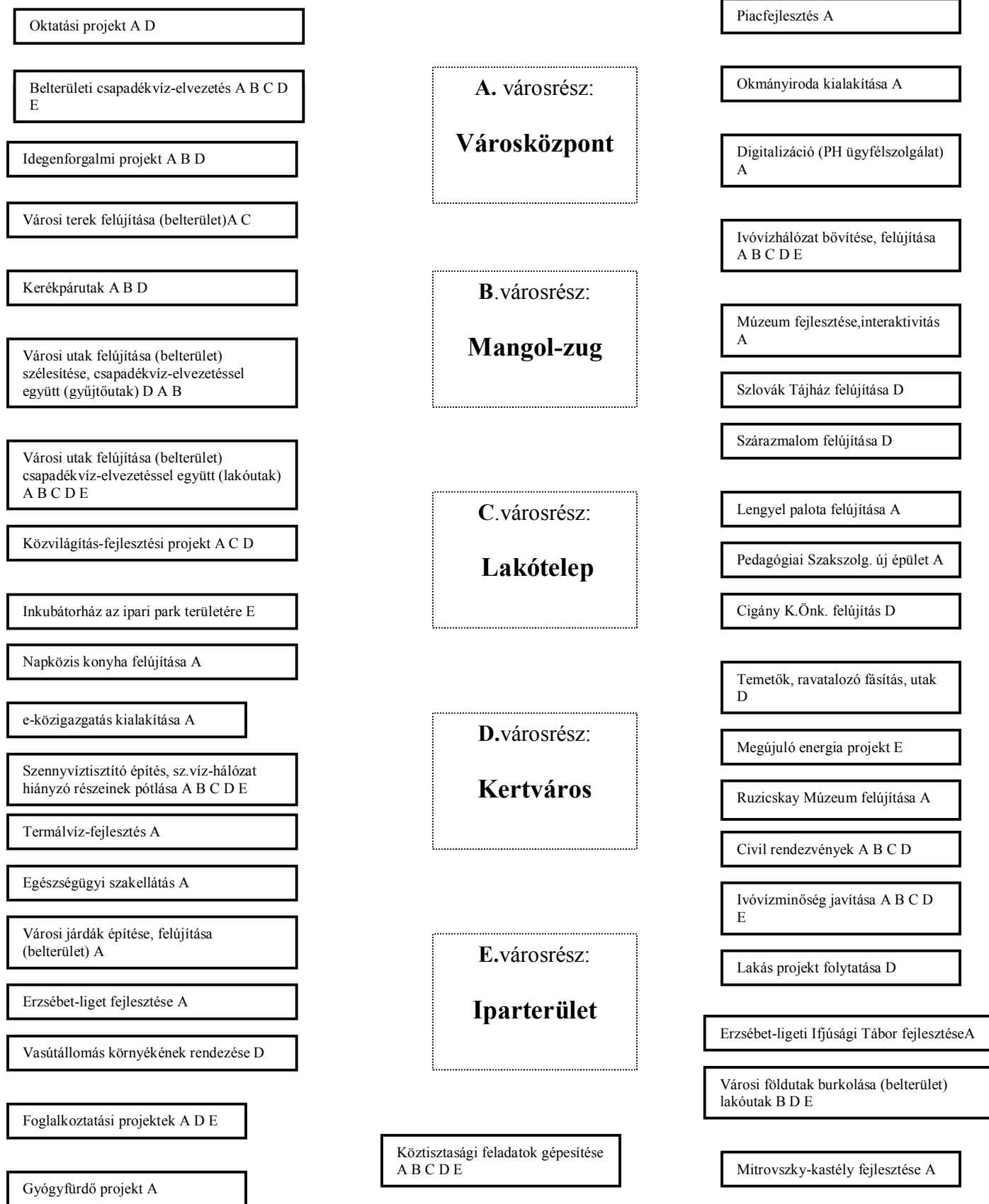

VÁROSRÉSZEK CÉLMEGHATÁROZÁSAI:

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Szarvas Város fejlesztési elképzelései (2007-2013) – városrészekhez hozzárendelt középtávú célok

A fejlesztések hatóköre a területrendezési tervvel összhangban van. Élhető városkörnyezet, turizmus- és gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés, a szolgáltatói funkciók erősödése, minden szempontból színvonalas szolgáltató központ létrehozása a cél a városban és a környező településeken élő lakosság igényeinek megfelelően.

Városközpont városrész célja: a városrész fejlesztési politikájának célja a már meglévő szolgáltatói funkciók erősítése. A funkciók fejlesztése szolgálja a város fejlődését a város felépítéséből és lakosságszámából adódóan, amely funkciók magában foglalják a közigazgatási szolgáltatásokat is. A projekt megvalósulása jobb életminőség kialakításához vezet, hiszen a gyors, hatékony ügyintézési lehetőség és az egy helyen elérhető szolgáltatások javítják a meglévő vállalkozások versenyképességét is. A városi lakosság minden szegmense érdekelt a városközpont fejlesztésében. Célcsoport: helyi lakosság, szolgáltatások igénybe vevői, turisták, gazdasági szereplők. Számos közösségi tér található a városközpontban, kihasználtságuk megfelelő, kialakításuk esztétikus. Az idős korúak, várandósok és kisgyermekes szülők, valamint a mozgássérültek esetében az akadálymentes, hatékony és rugalmas, szolgáltatói minőségű ügyintézés javítja a komfortérzetet és megkönnyíti a hivatalos ügyek intézését. A hatékony ügyintézés a város kistérségi központként való működését is segíti, ez által közvetve a Kistérségi Gazdaságfejlesztő Ipari Park címre is esélyesebb.

Mangol-zug városrész célja: Meglévő funkció erősítése a cél. A városrész lakossága, a Holt-Körös partjához közel vásárolt üdülők tulajdonosai érdekeltek, közvetve az egész város. Célcsoport: helyi lakosság, turisták, gazdasági szereplők.

Lakótelep városrész célja: Meglévő funkció erősítése a cél. A lakótelepi lakosság érdekelt közvetlenül, közvetve ugyanakkor az egész város lakossága. Célcsoport: helyi lakosság, gazdasági szereplők.

Kertváros városrész célja: Meglévő funkció erősítése a cél. A kertvárosi lakosság, közvetve a város összlakossága érdekelt a terület fejlesztésében. Célcsoport: helyi lakosság, gazdasági szereplők.

Iparterület városrész célja: Meglévő funkció erősítése a cél. A gazdasági szereplők és az ott dolgozók és családjuk illetve a város teljes lakossága érdekelt fejlesztésében. Célcsoport: helyi lakosság, gazdasági szereplők. A kertváros szívében, közel a lakótelepi városrészhez, valamint a város déli határánál húzódó anti-szegregációs területek azonosíthatók. A probléma kezelése szükséges, az anti-szegregációs tervben foglaltaknak megfelelően, a területi szegregáció csökkentése érdekében.

V.2. A stratégia koherenciája, konzisztenciája

V.2.1. Illeszkedés, összhang a településfejlesztési koncepcióval, településrendezési tervvel

A településfejlesztési célok kijelölése illeszkedik a településfejlesztési koncepcióhoz, valamint a településrendezési tervhez. Az egyes városrészekre kitűzött célok megvalósításához nem szükséges a település rendezési-szabályozási tervének módosítása, a tervezett fejlesztésekkel összhangban van.

A városrészekre meghatározott célok illeszkednek egymáshoz. Mivel a városrészek lefedik a várost és szerves egészet alkotva kiegészítik egymást funkciókkal, a városrészek lehatárolása nem eredményezi zárványok kialakulását, sőt a településfejlesztési koncepció alapján továbbgondolt fejlesztések az IVS-en belül további funkcióbővítő intézkedéseknek adnak lehetőséget. Városi és kistérségi szinten is léteznek a város- és vidékfejlesztés szinte minden funkcióra kiterjedő fejlesztési elképzelései, melyek mentén tudatos fejlesztések valósultak meg az elmúlt években.

A fejlesztéseknek köszönhetően a környezeti állapotra már rövid távon is pozitív hatással lesznek a tervezett fejlesztések. A városközpont rehabilitációja nem csak rendezettebb középületeket, modern közvilágítást és biztonságosabb infrastruktúrát, hanem esztétikailag is szebb városképet nyújt. A fejlesztéseknek várhatóan nem lesznek káros környezeti hatásai, ellenkezőleg, a számos fejlesztés az egészséges környezet kialakítása, fenntartása érdekében történik (Vasútállomás környékének rendezése, belterületi csapadékvíz-elvezetés, kerékpárutak építése, fatelepítés, partvédelem az Erzsébet-ligetben, szennyvíztisztító építése, szennyvízhálózat hiányzó részeinek pótlása, szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, köztisztasági feladatok gépesítése, ivóvízminőség javítása, ivóvízhálózat bővítése, felújítása, megújuló energia projekt). A város gazdag zöldfelületekben, természeti szépségeiben, amelyekre kiemelt figyelmet fordít a környezet épségét, az itt lakók érdekeit, valamint a turizmus fejlesztéseit szem előtt tartva. A városban az illegális szemétkerakóhelyek megszüntetése ugyanakkor kiemelt feladat illetve emelni kell a közterületeken lévő szemetek számát. A Szabadság út átmenő forgalmának csökkentésére fontos lenne egy elkerülő út létrehozása, a további forgalomnövekedés, zaj- és porártalom elkerülése miatt. A tervezett fejlesztések lakóövezeteket érintenek, leginkább a lakosság életminőségének javítása, turizmus és gazdaságélénkítő hatása várható az intézkedésektől.

Összességében elmondható, hogy a város célkitűzéseivel összhangban megjelenő funkció bővítési igény modell értékű, hiszen az infrastrukturális beruházások egyszerre koncentrálnak a meglévő funkciók erősítésére és az esetleges hiányosságok pótlására. Mindezt – ahogyan az az akcióterületekhez kapcsolódó fejlesztések bemutatásánál kiderül – számos kisléptékű fejlesztés kiegészíti, amely többnyire valamilyen hibára, vagy probléma gócpontra kívánnak koncentrálni.

V. 2.2. Környezeti hatások értékelése

A Körös-szögi kistérség környezeti állapota jónak mondható, mivel a rendszerváltás előtti időszakban nem zajlott olyan nagymértékű környezet átalakító ipartelepítés, mely jelenleg potenciálisan környezeti veszélyforrást hordozna magában. A települések legfontosabb feladata, a jelenlegi helyzet szinten tartása, vagy javítása és a jogszabályokban és az Uniós irányelvekben szereplő elvárásoknak való megfelelést biztosító környezetvédelmi beruházások mielőbbi megvalósítása.

A települési környezet az emberi civilizáció során létrehozott, a környezeti elemekkel, rendszerekkel, valamint a társadalmi-gazdasági folyamatokkal és a kultúrával szoros kölcsönhatásban alakuló rendszer. Szarvas város megfelelő környezeti minőségének biztosítása, a környezetvédelmi beruházások megvalósítása kiemelt cél. A kitűzött célok, és az azok elérését szolgáló indikatív tevékenységek a környezet állapotában pozitív változást/változásokat eredményeznek.

A városkép harmonikusabbá tételének eszköze bármely új zöldfelület létesítése, amely iránt a városban komoly igény mutatkozik. Ezek közül az utcafásítás az, amely a város különféle részeit egységessé foghatja össze. Az utcafásításokat úgy kell elvégezni, hogy a kiemelten fontos szakaszokat kell kijelölni úgy, hogy érintsék a legforgalmasabb utakat, az oktatási-nevelési és kulturális intézményeket, és kapcsolják össze a meglévő és tervezett zöldterületeket, zöldterületi intézményeket. Így a városon belül ökológiai szempontból is értékes, összefüggő rendszer hozható létre.

A városi zöldfelületek fejlesztése a ma is megfelelően funkcionáló zöldterületek megtartásán, ápolásán túl egyrészt a meglévő, de nem vagy alig használható zöldfelületek funkcionális meghatározásával (városi közpark, természet szerű közpark, közkert, játszótér) ezt követő fejlesztésével, másrészt új városi zöldterületek kialakítására alkalmas, de jelenleg más célra használt vagy feltáratlan területek kijelölésével lehetséges. A város tágabb értelemben vett központi területe zöldfelületekkel jól ellátott, ahol a fontos városi funkciókat betöltő zöldterületek megtartása a feladat.

A város külterületén megtalálható védett természeti értékek megőrzése érdekében a környezet védelméről és a természet védelméről szóló törvényekben és a kapcsolódó jogszabályokban foglaltakkal összhangban szabad csak a különböző fejlesztési elképzeléseket kidolgozni és megvalósítani. A környezettudatosság érvényre juttatása – az egészséges életér biztosítása érdekében – a mindennapok feladatává kell, hogy váljék.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A közlekedési hálózatok bővítése hozzájárul a megfelelő térségi munkamegosztás elősegítéséhez, a hosszú távú versenyképesség lehetőségének megteremtéséhez, az elmaradott területek felemelkedéséhez, növeli a közlekedési biztonságot.

V.3. 2007-2013 során fejleszteni kívánt akcióterületek kijelölése

A következő táblázatban összefoglaltuk azokat az indikatív tevékenységeket (projektelemeket), amelyeket az önkormányzat a 2007-2013 közötti időszakban meg kíván valósítani. Minden indikatív tevékenység kapcsán megjelöltük a megvalósítás pontos helyét, az érintett városrészt, a tevékenység tervezett ütemezését, a szükséges forrásokat.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Akcióterületek és tervezett akcióterületi projektek Szarvas városában 2007-2013 között

Prioritás	Érintett városrész(ek)	Kapcsolódás a célrendszerhez	Fejlesztések funkciója	Indikatív tevékenység	Fejlesztés várható költsége	Bevételi oldal
1.	Városközpont Szabadság út 11.	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város” és „Térségi szolgáltató központ” stratégiája alapján.	Szabadság utcai épület felújítása emelet ráépítéssel, orvosi műszer-fejlesztés, szolgáltatások kistérségi fejlesztése	Egészségügyi szakellátás	500.000.000 Ft	EU, Önkormányzat
2.	Városközpont Anna-liget 8.	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Zöld város”, „Térségi szolgáltató központ”, „Térségi gazdasági centrum” stratégiája alapján.	Fürdő-HAKI-Vízművek új szennyvíztisztítási technológiával termálvíz hasznosítási projekt	Termálvíz-fejlesztés	1.000.000.000 Ft	EU, Önkormányzat
3.	Iparterület Orosházi út 8. 3589/10, 3588	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Térségi szolgáltató központ”, „Térségi gazdasági centrum” stratégiája	Kistérségi Ipari Park létrehozása úthálózat fejlesztése, elektromos hálózat-fejlesztés, szennyvíz-hálózat bővítés	Inkubátorház az ipari park területén	400.000.000 Ft	EU, Önkormányzat

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

4.	Kertváros Városközpont Erzsébet liget 778 Hoffmann utca 1., Ady Endre u. 1., Szabadság u. 36.	alapján. Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Vendégváros város” stratégiája alapján.	Látogatóbarát fejlesztés, Interaktív Múzeum megvalósítása Épület felújítás, bővítés, megközelítés (járda) Épület felújítás, utca burkolás Szárasmalom épületének felújítása Belső épület-felújítás, fűtőkorszerűsítés, ingatlanszerzés	Múzeum fejlesztés Ruzicskay Múzeum felújítása Szlovák Tájház felújítása Szárasmalom felújítása Lengyel Palota felújítása	300 millió Ft	EU, Önkormányzat
5.1 5.2	Városközpont Szabadság u. 28.	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Térségi szolgáltató központ” stratégiája alapján.	Okmányiroda kialakítása; Polgármesteri Hivatal ügyfélszolgálat elektronizálása	Okmányiroda e-közigazgatás	200.000.000 Ft	EU, Önkormányzat
6.	Városközpont Szabadság u. 28.	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Szép város”, „Térségi szolgáltató központ” stratégiája alapján.	Polgármesteri Hivatal működéséhez szükséges feltételek megteremtése (informatika, épület felújítás, bútorok)	Mitrovszky-kastély fejlesztése	350.000.000 Ft	EU, Önkormányzat
7.	Városközpont	Szarvas Város	Jelenlegi Polgármesteri	Városi könyvtár	350.000.000 Ft	EU, Önkormányzat

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	Szabadság u. 1-3.	fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Szép város”, „Térségi szolgáltató központ” stratégiája alapján.	Hivatal épületének átalakítása városi könyvtárrá	fejlesztés		
8.	Városközpont Piac tér	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Szép város”, „Térségi szolgáltató központ”, „Vendégváró város”, „Térségi gazdasági centrum” stratégiája alapján.	Új üzletsor építése, közművesítés, parkolók kialakítása	Piacfejlesztés	40.000.000	Vállalkozók, EU, Önkormányzat
9.	Városközpont, Kertváros Kossuth u. 66.,	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott „Komfortos város”, „Térségi szolgáltató központ” stratégiája alapján.	Kossuth u. 66. új óvoda építése, Fő téri Általános Iskola épületének felújítása, tornacsarnok akadálymentesítése, óvodák felújítása.	Oktatási projekt	800.000.000 Ft	EU, Önkormányzat
10.	Városközpont, Lakótelep Szent István tér, Bolza	Szarvas Város fejlesztése a célhierarchiában meghatározott	Szent István tér, Bolza sétány, Templom tér: díszburkolat, partvédelem,	Városi terek felújítása (belterület)	200.000.000 Ft	EU, Önkormányzat

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	<p>sétány, Templom tér, Fő tér, Vásártér, Kossuth tér</p>	<p>„Komfortos város”, „Szép város”, „Térségi szolgáltató központ”, „Vendégváró város” stratégiája alapján.</p>	<p>járdaszélesítés, közvilágítás, felesleges kerítések elbontása; Fő tér díszburkolat faltól-falig, csapadékvíz-elvezetés, öntözőrendszer, díszvilágítás; Vásártér gyepfelújítás, automata öntözőrendszer, ivókút, parkoló; Kossuth tér: parkoló, Vízmű udvar, díszburkolat, zenepavilon, sakk, játszódavár, olajtárolók kiszedése, 60 lakás tetőtér-beépítés.</p>			
--	---	--	--	--	--	--

Az akcióterületi fejlesztések prioritizálása és rövid bemutatása

A fent felsorolt akcióterületek és fejlesztések közül a település számára legfontosabb, legjelentősebb és egyben elsőként lebonyolításra kerülő fejlesztések a **Városmegyei akcióterületen** kerülnek lebonyolításra.

A tíz rehabilitációs akcióterület programjának leírása:

Alprogram:	1. Egészségügyi szakellátás rendszerének fejlesztése
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Az alprogram a teljes lakosságot érinti, továbbá mindazokat, akik a településen rövidebb-hosszabb ideig tartózkodnak és egészségügyi ellátást vesznek igénybe..
Elérendő célok:	A Szabadság utcai egészségügyi funkciót betöltő épület felújítása és bővítése, orvosi műszer fejlesztés, kistérségi egészségügyi szolgáltatások általános fejlesztése.
Leírása, indoklása	Az alprogram mindenkire Meghatározó elemei a következők. <ul style="list-style-type: none"> – A szakellátás minőségének emelése. – A lakosság egészségi állapotának javulása. – Kistérségi funkció bővítése.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Az alprogram szinergikus, hiszen mind egészségügyi-jóléti, mind gazdasági szempontból fontos a megfelelő egészségügyi szakellátás.. Mindezekon keresztül a fejlesztés szorosan kapcsolódik más stratégiai programhoz, alprogramhoz.
Output indikátorok, várható eredmények:	Általános közegészségügyi állapotok javulása.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	Várhatóan 2009-ben kezdődik a projekt első szakasza, amely épület felújítással, bővítéssel kezdődik, ami a mostani épület bővítését foglalja magában, várható összköltsége 0,5 MRD Ft.
A megvalósítás tervezett forrásai:	Önkormányzati és európai uniós források.

Alprogram:	2. Termásvíz fejlesztés
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Helyi lakosság.
Elérendő célok:	Termásvíz hasznosítása.
Leírása, indoklása	– Új szennyvíztisztítási technológiával termásvíz hasznosításának megvalósítása.
Helye, szerepe a	Életszínvonal fejlesztése, fenntartható fejlődés,

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	környezetvédelem.
Output indikátorok, várható eredmények:	Termálvíz hasznosításával korszerű szennyvíztisztítási technológia alkalmazása.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	2012., 1 MRD Ft
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat, Gyógyfürdő

Alprogram:	3. Inkubátorház az ipari park területén
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Vállalkozók, munkaképes korú helyi lakosság, tágabb értelemben gazdasági szempontból jótékonyan hat a város lakosságára, élénkíti a helyi gazdaságot, vonzóvá teszi a tőkebefektetők számára.
Elérendő célok:	Inkubátorház építése.
Leírása, indoklása	A város gazdasági szerepkörének erősítéséhez fontos az inkubátorház létrehozása, ez által közvetetten várható a foglalkoztatás növelése és a szegénység csökkentése, fenntartható fejlődést biztosít a város egészének.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Az alprogram szinergikus, közvetlen alapja a gazdaságfejlesztés stratégiai célnak. Nagyobb gazdasági súllyal rendelkezve a város több támogatást és több lehetőséget tud nyújtani közvetve és közvetlenül is a szociálisan rászoruló rétegeknek valamint. Egy erős gazdasággal rendelkező város húzóereje lehet kistérségi központként a térségnek és nagyobb súllyal érvényesítheti a turizmusfejlesztés stratégiai célt is, beruházásokkal segítve az egészség- és rekreációs turizmus fejlődését.
Output indikátorok, várható eredmények:	Több vállalkozás, gazdaság hosszú távú fejlődése.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	2009. a megvalósítás tervezett időpontja, 400.000.000 Ft ráfordítással.
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai uniós források, gazdasági szereplők, önkormányzat.

Alprogram:	4. Múzeum fejlesztés
Célcsoportok,	Turisták, helyi lakosság, munkavállalók,

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

érintettek, kedvezményezettek köre:	önkormányzat.
Elérendő célok:	A múzeumok látogatóbarát fejlesztése, Interaktív Múzeum megvalósítása Épület felújítás, bővítés, megközelítés (járda) Épület felújítás, utca burkolás Szárzmalom épületének felújítása Belső épület-felújítás, fűtőkorszerűsítés.
Leírása, indoklása	A Múzeum látogatószámának növelése, a nyári turizmus meghosszabbítása változatos programok nyújtásával.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Turizmusfejlesztés. Szarvas szezonális jellegű turizmusából egy egész évben programokat biztosító város létrehozása a cél. A múzeumok fejlesztésével színvonalas kulturális programjait bővíti a várost, ez által látnivalót biztosítva az ide látogató turistáknak a téli hónapokban is.
Output indikátorok, várható eredmények:	Turisták számának növekedése, kulturális érték növekedése.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	2009-2010. 300 millió Ft
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat.

Alprogram:	5. Okmányiroda kialakítása, ügyfélszolgálat elektronizálása
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Helyi lakosság, kistérség, okmányiroda alkalmazottai.
Elérendő célok:	Hatékonyság növelése.
Leírása, indoklása	Az ügyfélszolgálat elektronizálásával eltűnik a várakozási idő, lehetővé válik a gyorsabb ügyintézés, a szolgáltatás színvonala nő.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Közvetetten hatással van a gazdaságra (kisebb bürokrácia), erősödik a város központi szolgáltató funkciója.
Output indikátorok, várható eredmények:	Hatékonyabb, gyorsabb, digitalizált ügyintézés.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	200.000.000 millió Ft, tervezett időpontja 2010-2012 között.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

időpontja):	
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat.

Alprogram:	6. Mitrovszky-kastély fejlesztése
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Polgármesteri Hivatal, ügyintézők köre
Elérendő célok:	Polgármesteri Hivatal működéséhez szükséges feltételek megteremtése.
Leírása, indoklása	A jelenlegi hivatali épület nem felel meg funkciójának, a hivatali működéshez szükséges feltételek megteremtése az épületben időszerűvé vált.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Szolgáltatások fejlesztése.
Output indikátorok, várható eredmények:	Informatikai fejlesztés, épület felújítása mind esztétikai mind hatékonysági szempontból fontos.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	350.000.000 Ft, projekt várható időzítése, 2009.
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat.

Alprogram:	7. Városi Könyvtár fejlesztése
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Könyvtár, Polgármesteri Hivatal dolgozói, szolgáltatást, ügyfélszolgálatot igénybe vevő lakosság.
Elérendő célok:	Jelenlegi Polgármesteri Hivatal épületének átalakítása városi könyvtárrá
Leírása, indoklása	Funkciójában nem megfelelő helyen lévő könyvtár nagyobb helyre költöztetése időszerű.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	.Közművelődés, közszolgáltatás.
Output indikátorok, várható eredmények:	Központi helyen, nagyobb területen megfelelően funkcionáló könyvtár, bővítési lehetőséggel.
Projekt időzítése,	350.000.000 Ft, 2009.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat

Alprogram:	8. Piacfejlesztés
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Vásárlók, vállalkozók, alvállalkozók, turisták, kistérségi lakosság, mezőgazdasági termelők, a piac környékén a közlekedésében részt vevők..
Elérendő célok:	Új üzletsor építése, közművesítés, parkolók kialakítása.
Leírása, indoklása	A város központi helye a piac, fejlettsége és jó működőképessége meghatározza a város mindennapi működését mind infrastrukturálisan mind gazdaságilag.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Turizmusfejlesztés, életszínvonal megőrzése, gazdaságfejlesztés.
Output indikátorok, várható eredmények:	Piac teljes értékű funkciója, vásárlóerő növekedése, új alközpont színvonalának emelése, esztétikai előnyök.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	2008-2009. 40.000.000 Ft
A megvalósítás tervezett forrásai:	Gazdasági erő, vállalkozók

Alprogram:	9. Oktatási projekt
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Óvodai alkalmazottak, óvodások, szülők.
Elérendő célok:	Új óvoda építése, általános iskola épületének felújítása, tornacsarnok akadálymentesítése, óvodák felújítása
Leírása, indoklása	A kérdőíves felmérések alapján a lakosság egyik legnagyobb igénye az óvodák és a Fő téri általános iskola épületének felújítása.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Életszínvonal, oktatás minőségének javítása.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

Output indikátorok, várható eredmények:	Biztonságosabb, szebb környezet az óvodások, diákok és az ott dolgozók számára.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	2009-2010. 800.000.000 Ft
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat

Alprogram:	10. Városi terek felújítása (belterület)
Célcsoportok, érintettek, kedvezményezettek köre:	Helyi lakosság, turisták.
Elérendő célok:	Szent István tér, Bolza sétány, Templom tér díszburkolattal való ellátása, partvédelem, járdaszélesítés, közvilágítás, felesleges kerítések elbontása, csapadékvízvezetés, öntözőrendszer, díszvilágítás, gyepfelújítás, ivókút, parkoló, zenepavilon, játszóudvar, olajtárolók kiszedése, tetőtér-beépítés
Leírása, indoklása	A turizmusfejlesztés szempontjából és a városi jelleg erősítése céljából is fontos intézkedéseknek infrastrukturálisan is hatása van a mindennapi életre, a helyi lakosság életszínvonalának növelésére.
Helye, szerepe a stratégiai programban – szinergiahatás más projekttel	Turizmusfejlesztés, életszínvonal megőrzése/növelése, esztétikum.
Output indikátorok, várható eredmények:	Szebb környezet, szívesen visszalátogató turisták, még tisztább, rendezettebb környezet.
Projekt időzítése, várható költségei (elemek, felmerülés időpontja):	200.000.000 Ft, 2010.
A megvalósítás tervezett forrásai:	Európai Unió, önkormányzat

Komplex anti-szegregációs beavatkozások a szegregátumok esetében

Alapvető cél: az alacsony státuszú lakosság területi koncentrációjának közép- és hosszútávon való csökkentése

	Helyzetelemzés meghatározása	Cél	Intézkedés leírása	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor rövidtávon (1 év)	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor középtávon (3 év)	Terület megjelölés a térkép alapján
1	Demográfiai mutatók romlása	30 év alatti fiatalok számára átmeneti lakhatási megoldás	Bérlakás építési program, Holcim Hungária Otthon Alapítvány	Szarvas Város Önkormányzata	2010. december 31.	12 lakás átadása fiatal házaspárok számára a Szentesi úti lakóparkban	Rendezett lakhatási körülmények között élő gyermekek arányának növekedése	1
2	Életminőség szintjének stagnálása	Szociális és egészségügyi ellátások fejlesztése	Nyugdíjas otthonok férőhelyeinek kapacitás-	Szarvas Város Önkormányzata	2010. december 31.	Férőhelyek számának bővítése, nyugdíjas otthon	Alkalmazottak számának növelése 2 fővel	1

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

			bővítése, a szociális ellátórendszer fejlesztése DAOP 4.1.3 A,B			infrastrukturális fejlesztése		
3	Fokozódó munkanélküliség	Hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerőpiaci esélyeinek javítása	A Munkaügyi Központ támogatásával képzések szervezése, piacképes ismeretek megszerzése, BMIK, OFA, „Mégis van Remény” Alapítvány	Békés Megyei Munkaügyi Központ Szarvasi Kirendeltsége, Cigány Kisebbségi Önkormányzat	2009. december 31.	A tanfolyamokon végzett hallgatók 75 százaléka elhelyezkedik a végzettségének megfelelő munkahelyen	Munkanélküliségi ráta 0,75 százalékos javulása	1-3;5
4	Társadalmi kirekesztődés	A leszakadó társadalmi rétegek munkapiaci feltételeinek javítása	Közmunkaprogram : parlagfű irtás, belterületi víz-elvezető árok karbantartása, egyéb közterületi munkák	Szarvas Város Önkormányzata	folyamatos	Tartós munkanélküliek számának csökkentése 5 százalékkal	Munkanélküliségi ráta 0,75 százalékos javulása	1-3;5
5	Hiányzó	A település	Infrastruktúra	Szarvas Város	DAOP 5.2.1/A	Jogerős hatósági	A városközpont	5

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

	infrastruktúra	teljes körű infrastrukturális fejlesztése	fejlesztés DAOP 5.2.1/A, KEOP 1.2.0, Dél-Alföldi Operatív Program további tervezett útépítési és útfelújítási pályázati forrásai	Önkormányzata	2009.10.30 KEOP 1.2.0 2010.12.31	engedélyek beszerzése	területén a közutak teljes körű burkolása és a területen lévő közművek fejlesztése	
6	HH tanulók magas arányszáma	HH vagy HHH gyermekek továbbtanulási esélyeinek növelése	Oktatás, Útravaló Program, Arany János Tehetséggondozó Program, OOIH	Szarvas Város Önkormányzata, Közoktatási Kerekasztal, OOIH	folyamatos	A támogatott diákok kompetenciamérési eredményeinek, továbbtanulási mutatóinak javulása.	Az érettségivel rendelkezők arányának 5 százalékos növekedése az érintett korcsoporton belül	1-3;5

A területi szegregációt kiemelten enyhítő intézkedések a felsoroltak közül:

- Bérlakás építési program
- Holcim Hungária Otthon Alapítvány
- Nyugdíjas otthonok férőhelyeinek kapacitás-bővítése
- Infrastruktúra fejlesztés

Az intézkedési terv részletes ismertetése

1. 30 év alatti fiatalok számára átmeneti lakhatási megoldás

Önkormányzati bérlakás program folytatása, a Szentesi út melletti lakópark fejlesztése fontos célkitűzés. 2002. környékén bérlakás építési program indult, szociális alapon. A Lakásinnovációs Kht-hoz történt pályázat sikerességének köszönhetően megkezdődtek a tömbépítések a Zrínyi utcában, a Vágóhid utcában és a Szentesi úti lakóparkban. Szociális rászorultság alapján lehetett lakást igényelni.

A Szentesi úti lakópark területén egy helyi magánvállalkozó saját erőből kezdett társasházakat építeni (20 lakás). A magántőkéből épült lakópark külsejében illeszkedik az ott lévő szociális bérlakásokhoz. Már három ütem épült, továbbá még egyet épített szociális bérlakásként az önkormányzat. Összességében jelenleg öt tömb van egymás mellett. Az önkormányzat arra törekszik, hogy ne szegregálódjanak az önkormányzati bérlakásban élők. A lakások piaci alapon megvásárolhatók. Alapvető törekvés, hogy a Szentesi úton kialakult lakóközösség ne legyen szegregált, ezért fizikailag egybeolvad a magánvállalkozás keretében épített lakóépületekkel.

További kezdeményezések: Az önkormányzat a Holcim Hungária Otthon Alapítvány közreműködésével 2008. áprilisban pályázott 12 lakásra, fiatal házaspárok számára. Külföldi kezdeményezésre is történtek beruházások.

A Szentesi út másik oldalán épített négy könnyű szerkezetű lakást a Habitat for Humanity nonprofit szervezet. Szociális rászorultság alapján bárki igényelheti ezeket az ingatlanokat. Kiváló lehetőség volt azoknak a lakosoknak, akik nem tudták biztosítani az önerőt, amelyet kiválthattak az építkezésben való részvétellel is. A szervezet külföldről érkező nyílászárók cseréjére is kiír pályázatot. A nyertes pályázóknak kell gondoskodni az elszállításukról és ezek beépítéséről.

Minden általános kedvezmény biztosított Szarvason is a sokgyermekes családok számára (kedvezményes iskolai étkeztetés). A gyermekeknek iskolatej biztosított.

2. Nyugdíjas otthonok férőhelyeinek bővítése

A szolgáltatások fejlesztése nem csak minőségi, hanem mennyiségi szempontból is fontos. A nyugdíjas otthonok férőhelyeinek bővítésével lehetőséget biztosítunk a idősebb lakosság szélesebb körének, hogy ellátásuk módjáról szabadabban dönthessenek.

3. A Munkaügyi Központ támogatásával képzések szervezése, piacképes ismeretek megszerzése.

Mind a pályakezdők, mind a munkanélküliek számára pályaaorientációs tanácsadás biztosított. A Békés Megyei Munkaügyi Központ Szarvasi Kirendeltsége a békési székhelyű „Mégis Van Remény” Alapítványtól, mint külső szolgáltatótól vásárolja pályaaorientációs programokat. A kiválasztás kritériumai, a keretszámok és arányok meghatározása előírás szerint történik. Egyéb tréningek szervezésével is segítik a jelentkezőket a megfelelő munkahely kiválasztásában. Munkaerőpiaci együttműködés keretében a Cigány Kisebbségi Önkormányzatnak is kapcsolata van a Munkaügyi Központtal.

4. Közmunkaprogram

Az önkormányzat folyamatosan pályázik közmunkaprogramokra: parlagfű irtás, a város területén található belterületi elvezető árkok karbantartásra, egyéb jellegű közterületi munkák megvalósítása jellemző. Közmunka jellegű projekt volt a „Küzdelem a munka világából történő kirekesztés ellen” OKJ-s tanfolyam. (Kertészeti és nehézmotoros fűrészkészítő tanfolyam szervezése.) Megközelítőleg 70 fő vett részt kistérségi szinten a tanfolyamokon, 28% szarvasi lakos. Az önkormányzat a képzés után másfél éven keresztül munkát adott a résztvevőknek, sőt számos esetben további foglalkoztatásra is sor került. A közmunka állandó és folyamatos lehetőség.

5. Infrastruktúra fejlesztés

A foglalkoztatást bővítő és szociális helyzeten segítő intézkedések mellett kiemelt fontosságú a szegregátumok területén és környékén a fejletlen infrastruktúra kérdésének megoldása. Belterületi utak felújítása, DAOP belterületi csapadékvíz elvezetés tervezett.

6. Oktatás

A közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzésben feltárt problémák megoldására Szarvas város önkormányzata az alábbi változtatásokat szándékozik bevezetni:

- Szükséges és fontos a lehető leghamarabb megvalósítani a településen élő óvodás korú gyermekek teljes körű beíratását az óvodába.
- A HHH gyermekek arányának teljes körű felmérése.
- Bevezetni az IPR programot az iskolában és ehhez az Országos Oktatási Integrációs Hálózattól támogatást igényelni.
- Törekvés az egyenletesebb HH és HHH elosztásra az iskolák és osztályok között.
- Valós együttműködést kialakítani az önkormányzati és a nem-önkormányzati intézmények között, főképpen a HH és a HHH tanulók egyenletesebb befogadása érdekében.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrációja, reintegrációja, a minősítések rendszeres felülvizsgálata.
- Szervezett továbbtanulási és pályaválasztási programokat bevezetése az általános iskola 6. osztályától kezdve, kiemelten fókuszálva az esélyegyenlőségi célcsoportok tagjainak támogatására.
- Megvizsgálni, hogy miért veszik alacsony számban igénybe a diákok az iskolán kívüli lehetőségeket. Kidolgozni egy olyan hosszú távú tervet, amely biztosítja a HH és HHH gyermekek magasabb reprezentációját a tanórán kívüli programokban
- 2008-ban a lemorzsolódás aránya 3% volt Szarvas Város Közoktatási Intézményében. Az országos átlagot meghaladó (2,11%) lemorzsolódás csökkentéséért az érintett civil szervezetek és a pedagógusok is sokat tehetnek külön programok szervezésével.
- Személyiségfejlesztő és pályaaorientációs foglalkozásokat / programokat kell bevezetni a pozitív jövőkép kialakítása és az érettségit adó képzésekre való jelentkezők számának növelés érdekében.
- A szülők, civil és szakmai szervezetek bevonása a gyermekek jövőbeni sikerességét célzó programok megszervezésébe.
- Pályázati források igénylése a pedagógusok mentálhigiénés képzésére és gondozására.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

- A Tanoda működésének folyamatossá tétele.
- Közoktatási Kerekasztal létrehozását kezdeményezni a városban, amely komplex módon, preventív szemléletben dolgozza ki a különböző fenntartók részvételével a város jövőbeni oktatáspolitikáját

Külterületet érintő intézkedések

A város külterületén jelentkező fejlesztések legalább annyira sürgetőek, mint a belterületen meghatározott szegregátumok fejlesztése. A külterületek épp ezért az infrastrukturális fejlesztésekben még kiemeltebben szerepelnek, mint a város belterületei. Az út, járdaépítés, közvilágítás, autóbusz-közlekedés mellett az egészséges ivóvíz biztosítása is elengedhetetlen. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása szükséges.

Tanyagondnoki rendszer működik a város külterületi részén. Jelzőrendszeres házigondozás, orvosi ügyelet biztosított. Ápolási osztály jött létre szociális gondozás keretében, hogy azok a külterületi lakosok, akik például infúziós kezelésre szorulnak, ingázás nélkül, az ápolási osztályon megkaphassák a szükséges kezeléseket. Mindez a fejlesztéseknek köszönhetően bentlakásos módszerrel megoldható.

A kistérségi járóbeteg szakrendelő a kül- és belterületi lakosságot egyaránt segíti a szolgáltatások elérésében. A külterületi lakosság érdekében 4 db kórházi ágyat igényelt a szakrendelő.

A külterületen vagy a külterülethez közeli belterületi városrészek esetében a rossz minőségű lakásállomány felszámolása és az ott élő lakosság integrációja hatékonyan elősegítené az alacsony státuszú családok felemelkedését, ez által lehetőséget teremtve a felzárkózásra.

- Szociális bérlakás program folytatása keretében lehetőség teremtés a lakáshoz jutásra
- A hátrányos helyzetben lévő fiatalok segítése a tulajdoni lakáshoz jutásban (lakásvásárlási támogatás formájában).

V.4. A stratégia megvalósíthatósága

V.4.1. Ingatlangazdálkodási terv

A város középtávú céljainak eléréséhez a tulajdonában lévő területeket és eszközöket célszerűen hasznosítja.

A város vagyongazdálkodásának alapvető célja, hogy az önkormányzati vagyon növekedjen, vagyonvesztés ne következzen be.

A belváros arculatának rendezéséhez a város az akcióterületi programokban meghatározott fejlesztéseket tűzte ki céljaként. Egy régi épület átalakításával új, korszerű követelményeknek megfelelő tűzoltólaktanya kialakítása is fontos lenne, a mostani helyén nem lehet bővíteni, fejleszteni tér hiányában.

A városi piac központi szerepe napjainkban is fontos. Az önkormányzat a piac egy részének lefedésével és alapterületének bővítésével szeretné fejleszteni az alközponti részt. A fejlesztések eredményeképp nagyobb forgalom várható, ezért a parkolók számának növelését is meg kell oldani.

Az önkormányzat szinte minden ingatlanja forgalomképtelen vagy korlátozottan forgalomképes. 2003-ban szociális bérlakás építés történt, egyet eladott az önkormányzat és önerőt képzett az árából.

A közeljövőben az önkormányzat nem tervez ingatlanbontást vagy ingatlan vásárlást. Alapvetően az a szándék, hogy minden ingatlan önkormányzati tulajdonban maradjon, egyetlen lehetőségtől eltekintve: az Ipari Parkon belül az inkubátorház eladása reális lehetőségként merül fel az önkormányzat ingatlangazdálkodásában.

2007-ben 254 önkormányzati lakás és 11 nem lakáscélú felhasználású helyiség, üzlethelyiség állt rendelkezésre. Az önkormányzati ingatlanok lakói, valamint a nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlői bérleti díjat fizetnek. A befolyt összegekből történik az ingatlanok üzemeltetése, felújítása, karbantartása. Mindezen ingatlangazdálkodási feladatokat a Szarvasi Önkormányzat „A lakások és helyiségek bérletére” vonatkozó szabályokról szóló, többször módosított 1/2006. (I.23.) helyi rendelete alapján végzi. Az önkormányzati lakások közül 134 db vegyes tulajdonú ingatlan. Szociális bérlakások építése tervezett a továbbiakban a Szentesi úti lakóparkban.

Az önkormányzat a piac fejlesztésével kapcsolatban várja a gazdasági szervezetek bekapcsolódását.

A továbbiakban nem tervezett a helyi adópolitika változtatása, csak annyiban, amennyiben ezt az uniós jog lehetővé vagy szükségessé teszi. A vállalkozók és a lakosság számára viselhető terhet jelent a jelenlegi helyi adópolitika, melyet a jó adófizetési készség igazol. **A város középtávú tervei a fejlesztési területeikre és eszközeikre vonatkozóan az önkormányzat tulajdonában rendelkezésre állnak.**

Az akcióterület önkormányzati forgalomképtelen ingatlanjai:
2071 hrsz. Szabadság u. 1978 Ft/m²

Az akcióterület önkormányzati korlátozottan forgalomképes ingatlanjai:
2042 hrsz. Kossuth u. 7564 Ft/m²

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

2044 hrsz. Vajda P. u. 57.666 Ft/m²
2056/1 hrsz. Szabadság u. 2473 Ft/m²
2069 hrsz. Szabadság u. 18.159 Ft/m²

Az akcióterületen önkormányzati forgalomképes vagyon nem található.

Átlagos ingatlanár m²-ként lakóingatlan esetén, és kereskedelmi ingatlan esetén:

- lakóingatlan belvárosban új építésű lakásokban 200-210 EFt/m²
- lakóingatlan belvárosban régi építésű lakásokban változó, a helytől függ és az építési anyagtól

panel 130 EFt/m²-től
tégla 180 EFt/m²-től

- lakóingatlan a Holt-Körös partján ARANYÁRON
- lakóingatlan a város szélein új építésű lakásokban 160 EFt/m²-től
- kereskedelmi ingatlan a belvárosban 180 EFt/m²-től
- ingatlan árváltozás az elmúlt 3 évre vetítve %-osan

Leginkább stagnáltak az árak, de lehet, hogy volt egy max. 5 %-os áremelkedés.

Ingatlan kereslet – kínálat értékelése lakóingatlan és kereskedelmi ingatlan esetén: Folyamatosan épülnek az új lakások a városközpontban és a város többi részén is, eladhatóak. Kereskedelmi ingatlanokra vonatkozóan jellemzőbb a meglévő üzlethelyiségek átalakítása, felújítása

Nem fejlesztési jellegű tevékenységek ismertetése

A város marketing stratégiát készít annak érdekében, hogy a létesítmények kihasználtsága növekedjen, ismertté váljanak a fejlesztési eredmények, továbbá a turizmus fejlesztését eredményező intézkedések sorát is számba veszi.

V.4.2. Nem fejlesztési jellegű tevékenység

A városfejlesztési stratégia megvalósulását segítik egyebek mellett az úgynevezett nem fejlesztési jellegű önkormányzati támogató tevékenységek. A Városfejlesztési kézikönyve a városrehabilitációs programok esetében a következő ilyen típusú eszközök használatát támogatja:

- Tervalku
- Városmarketing
- Nem pénzügyi ösztönző rendszerek
- Adókedvezmények a magántőke mobilizálása érdekében

Szarvas önkormányzatának ugyan jelenleg nincs ezen tevékenységet rendszerbe foglaló stratégiája, ugyanakkor egyes elemeit esetenként alkalmazza, illetve az IVS-hez kapcsolódó fejlesztések megvalósításakor egyértelműen alkalmazni fogja.

Szarvas Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A nem fejlesztési jellegű tevékenységeket az infrastrukturális, beruházás jellegű fejlesztéseket kiegészítő olyan elemekként értelmezzük, amelyek önmagukban nem nevezhetők egyértelműen fejlesztő típusú tevékenységekként, a stratégia lebonyolítását azonban nagymértékben segítik, nélkülük annak lebonyolítása nem működhetne megfelelően.

Szarvas város az Integrált Városfejlesztési Stratégia sikeres végrehajtása érdekében a következő, nem fejlesztési jellegű, rendszerbe épített tevékenységek alkalmazását tervezi:

Stratégia-, projekt- és pályázatmenedzsment:

Az IVS menedzsmentjéhez kapcsolódó, annak célkitűzéseit szem előtt tartó menedzsment szervezeti rendszer kiépítése. Ennek révén az egyes projektek (illetve pályázati kezdeményezések) tervezése és lebonyolítása nem önálló, eseti fejlesztésekként, hanem a város középtávú elképzeléseit figyelembe vevő, megfelelően koordinált, stratégiai szemlélet alapján történhet.

Városmarketing ösztönzése:

Az elkövetkező években – részben az egyes számú akcióterülethez kapcsolódó fejlesztések részeként – elkészül Szarvas városmarketing stratégiája.

Helyi, kistérségi és térségi együttműködések erősítése, az érdekérvényesítő képesség növelése:

Elsődleges feladatunk a Szarvasi kistérség településeivel való együttműködés és a közös érdekek felismerését segítő kommunikáció kialakítása és erősítése.

Helyi kötődés és a lokálpatriotizmus erősítése:

A városunkban élő lakosság helyi kötődésének erősítése nem egyszerűen egy lehetőség, hanem egyértelmű kötelességünk. A népesség csökkenésének tendenciáit látva olyan intézkedésekre van szükség, melyek a felnövekvő generációk számára vonzó lehetőségeket és életkörülményeket teremtenek. El kell érünk, hogy a régió és az ország felsőoktatási intézményeiben végzett fiataljaink visszatérjenek városunkba, s hogy az itt élők ne más településeken keressék a jobb életkörülményeket kínáló lehetőségeket.

Mindezek elérése érdekében fontosnak tartjuk a helyi hagyományok ápolását segítő hagyományőrző rendezvények rendszeres megtartását és az ehhez kapcsolódó iskolai és városi versenyek rendezését. Nélkülözhetetlennek tartjuk a civil szervezetek megerősödésének elősegítését (részben pályázati lehetőségeik támogatását helyi civil pályázati alap létrehozásával) és a velük való kapcsolat megerősítését.

A magasan kvalifikált szakemberek városunkba vonzása érdekében lokális ösztöndíj programot szándékozunk indítani.

V.4.3. Partnerség bemutatása

A különböző szakpolitikai területek koordinációja

Az önkormányzat munkatársai, valamint a különböző szakterületeket magukba foglaló irodák hatékonyak részt vettek a dokumentum kidolgozásában. Ez elsősorban az elemzésekhez szükséges adatbázisok előállításában, valamint a részdokumentumok ellenőrzésében nyilvánult meg.

Jelen stratégiai program előkészítése tágabb értelemben már 2007-ben megkezdődött. A tervezésbe a város bevonta a település lakosságát, civil szervezeteket, gazdasági szereplőket. Az alábbiakban röviden felvázoljuk az elmúlt időszak egyeztetési folyamatainak eseményeit.

A magánszféra és a közszféra közti koordináció

A fejlesztések társadalmi részvételt és a gazdasági erő bevonását is igénylik. A fejlesztések támogatásában és azok megvalósításában kulcsszerepet játszik a civil társadalom is. A funkcióbővítő fejlesztések a város szolgáltatásközpontúságát és a szolgáltatások színvonalának minőségét emelik. Fontos, hogy a civil társadalom célja, szándéka összetalálkozzon az önkormányzat és a gazdasági szféra fejlesztési elképzeléseivel. A városrehabilitáció megvalósításához ezért a civil társadalom szereplőinek támogatását is fontosnak tartjuk, melyet támogató nyilatkozatok formájában a pályázati anyaghoz csatolunk, ilyen formában is jelezve az organikus civil társadalom felé nyitó szándékunkat.

A stratégia megvalósításában résztvevő társadalmi csoportok:

Helyi nonprofit szervezetek
Lakosság
KOMÉP Városgazdálkodási Kft.
Gazdasági szervezetek
Cigány Kisebbségi Önkormányzat
Szlovák Kisebbségi Önkormányzat

Az elektronikus sajtóban, Szarvas Város Önkormányzatának honlapján meghirdetett 2008. május 7-én megtartott lakossági fórumon a tervező mérnök beszámolót tartott a Polgármesteri Hivatal épületében a tervezett fejlesztésekről, valamint kérdőíves felvétel is történt. A lakossági fórum eredményei alapján a tervek kisebb módosítására került sor. A fórumról TV-felvétel készült, melyet a Szarvasi Kábel TV több alkalommal vetített a Nap mint nap c. műsorban.

A fejlesztésekről a Körös TV (hirdetés) és a Szarvasi Rádió is hírt ad. A városfejlesztéssel kapcsolatos hozzászólások, vélemények megjelenítését a www.szarvas.hu weblapján internetes fórum biztosítja „Szarvas városközpontjának fejlesztése” témakörben.

A lakosság, gazdasági szféra, közszféra és a civil társadalom együttműködése elengedhetetlen a városfejlesztés középtávú koncepcióinak meghatározásához. A

városrehabilitációval kapcsolatos lakossági fórumon résztvevő civilek és a helyi vállalkozók részletes tájékoztatást kaptak a városfejlesztés tervezett lépéseiről. Ugyanakkor ez kétirányú, interaktív folyamat is egyben. A stratégia integrálva város, a kistérség eddigi koncepcióit a következő 5 évre vonatkozóan jelentősen befolyásolja a város életét. Mindezért fontos a városlakók véleménye a fejlesztésekről és várt hatásairól. A lakossági fórumon mindenkinek lehetősége volt részt venni egy kérdőíves felmérésben annak érdekében, hogy a városfejlesztési politika igazoltan a helyi igényeknek megfelelő fejlesztésekben gondolkodjon. **A kérdőíves feldolgozás eredményei alapján, a fejlesztési célok és a megoldandó problémák tekintetében találkozott az önkormányzat és a civil társadalom szándéka, amely eredmény egyben pozitív visszaigazolás az elmúlt időszak átgondolt fejlesztési politikájával kapcsolatban.**

A fórumon résztvevők 30 kérdőívet töltöttek ki. A vélemények nagy arányban egyeztek arról, hogy a város legfőbb erőssége és egyben kuriozitása az Arborétum, a Holt-Körös festői szépségével és ritka növényvilágával.

A következő öt év legfontosabb fejlesztései a kérdőív kitöltők válaszai alapján a következő prioritási sorrendbe állíthatók:

- Útfelújítás
- Turizmusfejlesztés
- Egészségügy fejlesztése
- Parkolók
- Középületek felújítása

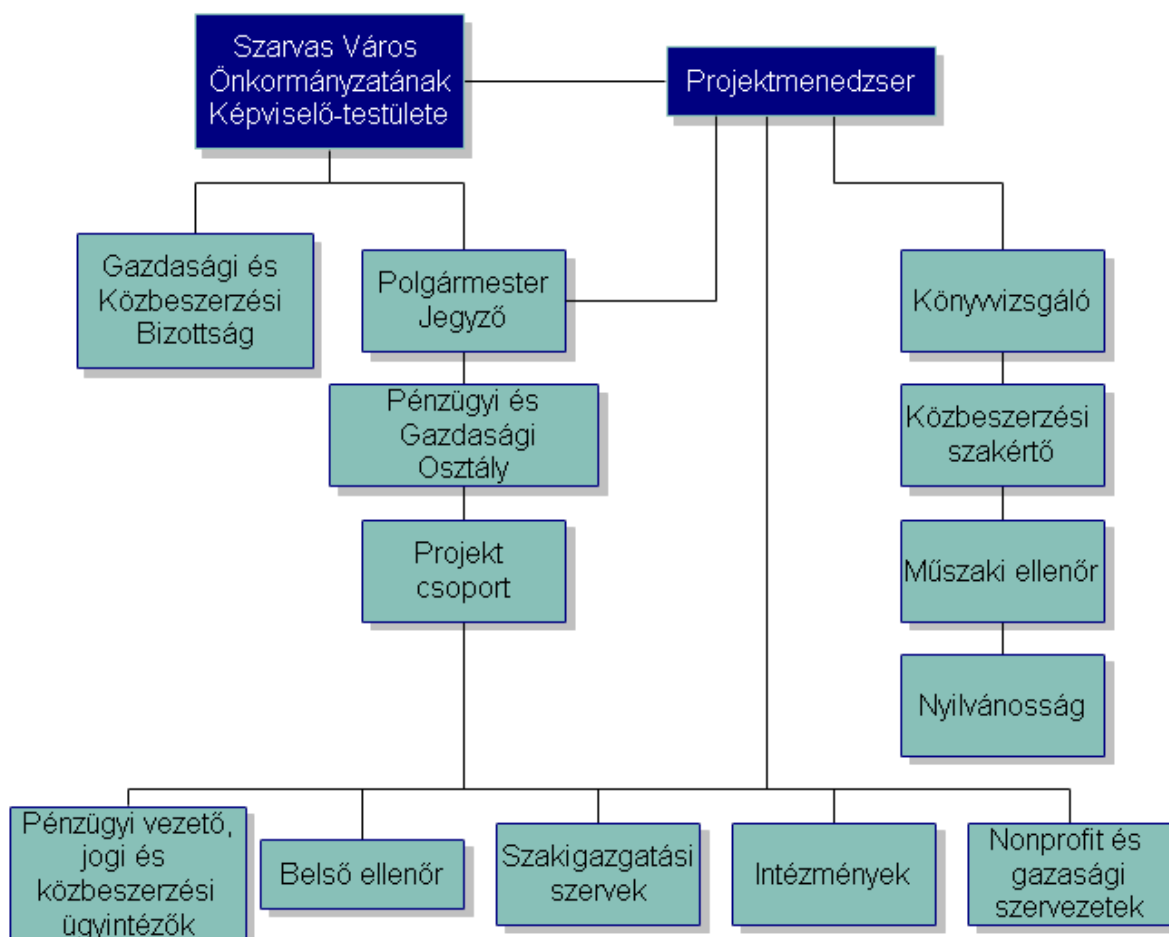
A kívánt fejlesztések szintén hangsúlyosak az önkormányzat városfejlesztési politikájában, a lakosság, magánszféra bevonása tehát olyan szempontból is hatékony és gyümölcsöző volt, hogy újabb megerősítést nyert a városfejlesztési politika érvényessége. A szakterületek közül a sport, kultúra és egészségügy, közoktatás fejlesztésére költenének legtöbbször a lakossági fórum résztvevői. A legnagyobb szociális problémának a kisebbség helyzetét tartják a válaszadók. Leginkább szellemi foglalkoztatottak és nyugdíjasok és vállalkozók töltötték ki a kérdőívet.

Az IVS a helyi társadalom bevonásán túl illeszkedik az európai uniós, hazai, regionális, kistérségi és helyi koncepciókhoz. Illeszkedik a koncepciókban meghatározott irányelvekhez vagy azokkal nem összeférhetetlen. **A pályázat keretein belül megvalósuló fejlesztéseknél a piac fejlesztésénél várható magán-erős kezdeményezés bevonása.**

A településközi koordináció – a Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás 1996-os megalakulása óta folyamatosan koncepciókat dolgoz ki a kistérség fejlődésének elősegítésére. Számos pályázatot nyújtottak be közösen. Az elmúlt években többször változott a kistérség településeinek névsora, napjainkra ugyanakkor azok a települések alkotják a Szarvasi Kistérséget, amelyek erős kapcsolatokat ápolnak egymással. Erős összetartó erőt jelent, hogy a települések közös célnak tekintik a gazdasági elmaradottságból származó hátrányok és a munkanélküliség enyhítését. A Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás legutóbb a KEOP 1.1.1.-es pályázatra nyújtott be közös projektet, de az együttműködés legutóbbi jelének tekinthető a három évre szóló kistérségi szintű szociális program megalkotása, valamint a Kistérségi Gazdaságfejlesztő Ipari Park címre pályázat is.

V.4.4. Szervezeti elvárások

Az önkormányzaton belül az akcióterületi tervek elkészítésére az érintett szervezetek vezetői és az önkormányzatnál dolgozó tisztségviselők részvételével koordinációs-monitoring menedzsment létrehozása tervezett.

A feladatok teljesítéséről a menedzsment vezetője félévente beszámolót tart a Képviselő-testület Gazdasági és Közbeszerzési Bizottságának és évente egyszer a Képviselőtestületnek az akcióterületi fejlesztésekről. A lakosság lakossági fórumok keretében tájékozódhat.

V.4.5. Településközi koordináció mechanizmusai

A településközi koordináció megvalósítására elsősorban a Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása keretében van lehetőség. A társulás tagja a Szarvasi kistérség valamennyi települése. A településközi együttműködések keretében számos feladatellátás és fejlesztési tevékenység valósul meg.

A Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulása által ellátott feladatok:

- Közoktatás
- Pedagógiai szakszolgálat
- Szociális ellátás
- Idős korúak bentlakásos ellátást biztosító intézménye
- Szociális alapszolgáltatások: közösségi ellátás, támogató szolgálat, nappali, szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, családsegítés, tanyagondnoki szolgálat
- Gyermekvédelmi szakszolgálat
- Belső ellenőrzési feladata
- Egészségügy (orvosi ügyelet is)
- Területfejlesztés

Az alábbiakban röviden vázoljuk az önkormányzatok által a Társulásra átruházott azon területfejlesztési feladat- és hatásköröket, melyek érinthetik Szarvas Integrált Városfejlesztési Stratégiáját:

- Vizsgálja és értékeli a kistérség társadalmi, gazdasági és környezeti helyzetét, adottságait.
- Kidolgozza és elfogadja a kistérség területfejlesztési koncepcióját, illetve annak figyelembevételével készített területfejlesztési programját, ellenőrzi azok megvalósítását.
- Koordinálja a kistérségben működő társulások és más – a területfejlesztésben érdekelt szervezetek együttműködését, együttműködik az állami és civil szervezetekkel.
- Folyamatos kapcsolatot tart a megyei területfejlesztési tanács munkaszervezetével, a regionális fejlesztési ügynökségekkel, a kistérségi megbízottakkal, a kistérségben működő közigazgatási szervezetekkel, intézményekkel, a fejlesztési szükségletek és a bevonandó helyi források feltárása érdekében

V.4.6. A stratégia megvalósításának monitoringja

A célok megvalósulásának nyomon követésére kialakított mechanizmus tartalmazza a pályázatban vállalt összes kommunikációs elemet, továbbá a nem fejlesztési jellegű tevékenységként vállalt városi marketing stratégia megírását. Különösen kiemelendő a lakosság aktív bevonása a fejlesztés folyamatába, lakossági fórum, kérdőíves felmérés formájában. A célok megvalósulásának fokmérője továbbá az indikátorok, amely megmutatják, hogy a stratégiában meghatározott célok megvalósulása milyen mértékben teljesül.

Az alábbiakban táblázatba foglalva látható a monitoring tevékenység alapját képező indikátor-táblázat a célok megvalósulásának nyomon követésére:

Átfogó cél	Indikátor	Forrás
Komfortos város	Új kiszolgáló egységek száma	Önkormányzati adatbázis
	Vendéglátóhelyek száma	Önkormányzati adatbázis
	Komfortos lakások aránya	Önkormányzati adatbázis
	Kiskereskedelmi üzletek száma	Önkormányzati adatbázis
	Internet-elérhetőségek száma	Önkormányzati adatbázis
Szép város	Felújított épületek száma	Önkormányzati adatbázis
	Felújított középületek száma	Önkormányzati adatbázis
	Kerékpárút hossza	Önkormányzati adatbázis
	Turisztikai látványosságok száma	Önkormányzati forrás
Zöld város	Zöldterület nagysága	Önkormányzati forrás
	Holt-Körös tisztaságának mérése	Önkormányzati forrás
	Szelektív hulladékgyűjtők száma	Önkormányzati forrás
Térségi szolgáltató központ	Szolgáltató központban elérhető szolgáltatások száma	Kistérségi Szolgáltató Központ
	Ügyfélszám	Kistérségi Szolgáltató Központ
	Élégedettségi mutatók	Kérdőíves felmérés
	Kistérségi hatáskörrel ellátott feladatok	Kistérségi Szolgáltató Központ
Vendégváró város	Idegenforgalmi adóbevétel	Önkormányzati adatbázis
	Vendégek száma összesen (kiskereskedelmi- és magán szállásokon)	Önkormányzati adatbázis
	Vendégéjszakák száma összesen (kiskereskedelmi- és magán szállásokon)	Önkormányzati adatbázis
	Turizmusra épülő szolgáltatási egységek száma	Önkormányzati forrás
Térségi gazdasági centrum	Helyi iparűzési adó	Önkormányzati adatbázis
	Oktatásban, képzésben résztvevők száma	Önkormányzati forrás
	Új képzési formák száma	Önkormányzati forrás
	Új gazdasági szervezetek száma	Önkormányzati adatbázis

Mellékletek jegyzéke: